UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagma Ivris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

Liber XXXIIII. De Sortilegis & Maleficis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-97739

Visual Library

Scæuolam decedens iuſſerat inferri ſibi dum ſepeliretur, quacunque ferret ex ornamentis, lineas duas ex margaritis, & viriolas ex ſmaragdis, tamen eadem non aſſecuta eſt.

30 ¶ † Sapienter iuſſit filiis ſuis apud Xenophontem, *li.* 8. *Cyripad.* Cyrus corpus ſuum cum e vita migraſſet, neque cum auro, neque cum argento, neque alio quopiam loculo condi: verum terræ quam primum reddi, τί γὰρ, inquit, τούτου μακαριώτερον, τοῦ τῇ γῇ μιχθῆναι, πάντα μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει? *Quid præſtabilius ac beatius, quam cum humo miſceri, quæ omnia pulcra parit & educat?* Quod & laudat dictum Cicero, 2. *de leg.*

31 ¶ † Contemſit Cyrus loculo concludi, ſed humari & ſepeliri ſe iuſſit: illi quippe & aliis ſepulcrorum magna viſa eſt religio, vt de illis non minus, imo magis quam de habitatione quandiu vixerint, ſoliciti fuerint: & cauerint, ne vllo modo polluerentur etiam extraneorum ſepultura, vt neque ex gente ſua ſceleſtos paterentur ſepulcris ſuis condi. Veluti Octauia. Cæſar non paſſus in ſuo Iuliam ſtupris diffamatã poni, quamuis ei teſtamento legauerit, *Dio Caſſius. lib.* 56. Pater Horatii victoris Curiatiorum, nec domum filiæ occiſæ a fratre cadauer referri permiſit, nec maiorum monumentis inferri, nec funebri ornatu exſequiisve dignatus eſt ſolemnibus, quod Curiatum hoſtem reipubl. occiſum a fratre defleuiſſet, *Dio. Halycar. in* 3. Iaſon, *in l.* 3. *nume.* 3. *qui teſtament. fac. poſſ. Cod.* ſcribit, vt qui viuus non potuit in ciuitate morari, non poſſit mortuus in eadem ſepeliri: Idque ex Bartol. *in l.* 2. *de cadaueri. puniend. P.*

¶ † Pœna grauiſſima habita ſacrilegii & proditionis in Attica, 32
non ſepeliri ex lege apud Xenophontem, *lib.* 1. ἑλλην. Cuius & meminit Æmil. Probus, *in Themiſt. vita.* Et pro pœna atrociori eruere ex ſepulcro oſſa. Prohibentur ſepeliri in ſacris cœmiteriis & eccleſiis, excommunicati irreconciliati eccleſiæ, & ſi ſepeliantur, inde iubentur effodi & eiici, *cap. ſacris,* 12. *de ſepult. cap.* 1. 24. *q.* 1. *ca. ſane,* 24. *q.* 2. Imo & infidelium ſeu paganorum oſſa debent prius exportari e loco ſepulturæ, quam Chriſtianus ibi ſepeliatur. Neque priuſquam eiiciantur conſecrari ſepeliendis Chriſtianis locus poteſt, ex concilio Agrippinenſi & Aureliac. *cap. eccleſiam, & cap. ſeq. de conſecrat. diſt.* 1. Reconciliatis tamen eccleſiæ ſub mortem, vel poſt, ſepultura ſacra non negatur, *cap. ſi de ſep. ca. a nobis, de ſent. excomm. cap. qui recedunt,* 26. *q.* 1. Horribile ſpectaculum certe videre hominem inſepultum, & pium & humanum ſepelire, ſi memores mortalitatis ſumus: quod lex Attica demonſtrat, *Ælia. lib.* 5. *hiſtor. variæ, capit.* 14. iubens, *Si quis in inſepultum cadauer incidat omni parte id terra obruat, & ſepeliat ad occaſum ſpectans.*

DE SORTILEGIS ET MALEFICIS, LIBER XXXIIII.

De nomine Malefici, Magi, Mathematici, Sortilegi, & aliis quibuſdam. Cap. 1.

1 *Libri* 34. *ad* 33. *continuatio.*
2 *Malefici qui, &* 3.
4 *Fœminæ curioſiores, & ad ſortilegia viris proniores.*
5 *Matematici, & mathematici qui & differentia.*
6 *Geometria permiſſa & commendata.*
7 *Magi nomen quid ſignificet. Magus domus, Gallis inde dictum Rotomagum. Iuliomagum.*
8 *Magia quid vera, & quid mala.* 9. & 10.
10 *Libri magici comburendi, & alii improbatæ lectionis.*
11 *Sortilegus & ſortilegia quid. Item ſortiarius, ſortiaria.*
12 Fatilieres *Tectoſagis quæ mulieres, & fatale fataleſque dies quid.*

1 LEgitima † & accommoda tractationi noſtræ viſa ſeries eſt, vt poſtquam docuimus de hęreſi, & aliis criminibus, quæ diuinam offendunt maieſtatem, agamus de maleficis, & ſortilegis, pœniſq; horum criminum, quæ eiuſdem ſunt argumenti, cuius ſuperiora: & eodem libro contineri deberent, niſi longior eſſet tractatio, quam vt paucis capitibus expediri poſſit, vt proinde proprio libro expedienda ſit.

2 ¶ † Conſtantinus Imperator magicis carminibus aſſuetos, maleficos vulgi conſuetudine nuncupari teſtatur, *in l. & ſi excepta.* 7. *de malefic. & mathe. li.* 9. *C. tit.* 19. Idipſum & Lactantius, *li.* 2. *de orig. err. ca.* 17. *& in ca. nec mirum,* 26. *q.* 5. Quamuis enim maleficii nomen ad omnia pertineat crimina, & damnum omne, quo nocetur alteri, vt conſtat ex pene infinitis iuris teſtimoniis, *l. ex maleficiis, de acti. in P. §. ſequens, de obl. apud Iuſti. §.* 1. *de obl. quæ ex del. naſc.* ob inſigne tamen nocendi ſtudium, quod in ſortilegis, lamiis, incantatoribuſque eſſe detegitur, ea κατ᾽ ἐξοχὴν maleficii nomine abſolute ſignantur. Ita augures, vates, Chaldæos, Magos, reliquoſque id genus, maleficos vulgus appellat, ob facinorum magnitudinem, *l. nemo haruſpicem.* 5. *de malefic. C.* Vt & Va-
3 lenti. Theodo. & Arcadius maleficos, communis ſalutis hoſtes dixerunt, *l. ſi eo. tit.*

4 ¶ † Quæ non tantum ad viros, ſed & ad fœminas pertinent: quando & curioſior hic ſexus, ad artes ſcrutandas magicas pronior & propenſior ſit, vt tradunt Rabini, *in præceptis lognace, ſeu præcep. negatiuis præcep.* 198. Sic enim & docent verba capitis 22. Exodi, quæ de muliere nõ viro loquuntur, מכשפה לא תחיה mechaſcephah lo thechaie, id eſt, *malefica non viuet.*

5 ¶ † Qua ratione maleficia diſtingui poſſunt a vanis quibuſdam & curioſis nimium perquiſitionibus & obſeruationibus, quarum ſectatores mathematici quoque vulgo dicti ſunt aliquando, ſeipſos tantum, non alios lædentes. Verum cum T. non cum th. Græcorum nominum declinatio & formatio ad amuſſim non ſe opponat. Alioquin namque proprie mathematici nomen, ἀπὸ τοῦ μανθάνειν, & a demonſtratione, qua vtuntur mathematici. Vnde & eorum ſcientia μάθησις, quæ quatuor illas complectitur, Arithmeticam, quæ de numeris agit: Aſtrologiam, quæ de ſyderibus: Muſicam, quæ de melopœia & verborum ſonoritate: & Geometriam, quæ de terræ menſura. Atque de priori acceptione & notatione rubrica, vt opinor, de maleficis & mathematicis intelligenda eſt. Sicut & Corn. Tac. *in* 2. *annal.* tradit, de mathematicis magiſque vrbe pellendis, facta fuiſſe ſenatuſconſulta. Et D. Aurel. Auguſtinus, cuius ſententiam refert Gratianus, *in cap. illos planetarios.* 26. *q.* 2. genethliacos ſeu planetarios, mathematicos dixit. Et ſic hanc obſeruaſſe differentiam expedit, dum reſcriptum CC. Diocl. & Maximiani legimus, *l.* 2. *de malefic. C.* ¶ † *Artem Geometricam diſcere atque exercere publice,* inqui- 6
unt, *intereſt: ars autem mathematica damnabilis eſt, & interdicta omnino.* Quo loci, Geometria a mathematica diſtinguitur, & illa neceſſaria & approbata, hæc omnino illicita. Veluti & Plato, *li.* 7. *de rep.* Geometriam & ad omnes artes conducere, vt & ceteras, quas proprie diximus mathematicas, edocet, ex conſenſu Pythagoræ & Glauci. Quibus ſuffragantur iura, *cano. ſi quis artem,* 37. *diſt.* Nec etiam aberrabimus, ſi Tacitum locutum de aſtrologis diuinatricis ſeu iudiciariæ curioſitatis obſeruatoribus nomine mathematicorum pellendorum putemus: item & CC. Honorium & Theodoſium, *l. mathematicos.* 11. *de epiſc. aud. C.* dum. *Mathematicos,* inquiunt, *niſi parati ſint codicibus erroris proprii, ſub oculis epiſcoporum incendio concrematis, catholicæ religionis cultui fidem tradere: nunquam ad errorem primum redituri, non ſolum vrbe Roma, ſed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus.*

¶ † Poſſent & iſti iudiciarii aſtrologi, olim merito vrbibus ex- 7
pulſi, Magi dici aliqua nominis ſignificatione. Quod inter ceteras magici nominis acceptiones, & magum domum dici annotauimus apud Celtas, ex lectione Ioan. Picardi, *li.* 2. *Celtipediæ.* Indeque Gallis tractum nomen *Maiſon,* & in Burgundia *Magion,* eo quod Samothes regnauerit apud Celtas, teſte Beroſo, qui filius erat Magi ibique plures ciuitates & oppida exſtruxit. Putatq; inde denominata aliqua oppida in Gallia Lugdunenſi & Narbonenſi, quorum meminit Ptolomæus reliquique Geographi: vt Iuliomagum, id eſt, Iulii domus: Cæſaromagum. i. Cæſaris domum: Rotomagum, Maguntiam, & ſimilia. Obſeruant autem aſtronomi regiones & plagas cœli, quas in partes, quas domos dicunt, diuidunt. Et ita a domiciliis cæli obſeruatis magi recte ea ratione

dici

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dici poſſent. Verius tamen eſt, magos hos, & reliquos rerum mi-
rabilium iactatores dictos fuiſſe ab vſurpato nimium arroganter
ſapientum nomine, vt eo ſpecioſo homines rudes fallerent, &
8 ſacrilegam mentem, & artes ſceleratas doloſque tegerent. ¶ † Nã
vt Cælius ſcribit, *lib. 5. c. 42.* vox magus quidem Scythis ædificato-
rem ſonat: Perſis ſapientem: Græcis vero diuinarum rerum inter-
pretem, exactiſſime ſpeculantem. Et, vt Plinius ait, *lib. 30. cap. 1.* is
magus olim, qui eruditionem rerum abditarum philoſophiæ v-
triuſque moralis & naturæ callebat, medicinam & mathemati-
cas, in theologia eximie eruditus. Ita magia, conſummata philo-
ſophia circa diuina & humana, potiſſimum cognitio de Deo &
immortalitate animæ: vt & conſtat ex magia Zoroaſtri, quę nunc
excuſa eſt. Notat & L. Apuleius, *in apologia 1. quam pro ſe edidit.*
dum ait Magos Perſis eſſe, idem quod nobis ſacerdotes: & magi-
am eſſe, θεῶν θεραπείαν, cultumque Dei. Quod mutuatum eſt ex
Alcibiade primo Platonis. Subſcribitque diuus Chryſoſtomus,
tomo 2. oper. Homil. 2. in 2. ca. Matthæi. Sic Strabo, *in 1. Geogr.* ſcri-
bit ſacerdotes Ægyptios, Chaldæos, & Magos, aliqua ſapientia
ceteros excellentes, principatum & honorem apud maiores no-
9 ſtros comparaſſe. Et rurſum, † *li. 15.* de Perſia ſermonem faciens,
iuxta portas Caſpias eſſe nationes Achęmenidarum ait, & magos
qui honeſtum quoddam genus viuendi ſectantur. Philo quoque
Iudæus, *lib. de ſpecia. legi.* veram magiam, perſpectiuam ſcientiam
dixit, per quam naturæ opera cernuntur clarius, eamque vt ho-
neſtam expetendam: & ex hac corrupta malas prodiſſe artes cir-
culatorum, ariolorum, & ſimilium. Sic Diogenes Laertius Per-
ſarum Philoſophos, magos dictos fuiſſe, eamque magiam a veri-
tis artibus ſeparatam, *in procemio.* tradit. Effecit tamen tandem
hominum peſſimorum impoſtura, vt ſcientia, quæ ſaluberrimis
& præſtantiſſimis conſtabat initiis, in odium & opprobrium cõ-
uerſa fuerit, & magi ac Chaldæi nomen exoſum fuerit, & damna-
ta, conſpurcata impiis cæremoniis & maleficiis ars: vt ex ſingulis
10 legibus tituli, de maleficis liquet. ¶ † Et non tantum huius facta,
ſed & libri improbati flammis adiudicati, *l. 11. de epiſc. audien. C.*
iuncto Vlp. in l. ceteræ, famil. erciſc. Quemadmodum impiorum a-
liorum dogmatum libri, & monumenta Vulcano deſtinantur, *l.*
damnato, §. 1. & l. quicunque, §. nulli, & §. ſeq. de hæret. C. Et eo pa-
cto quod honori philoſophis & ſapientibus erat, nunc vituperio
eſt & damno, vt nemo ſanæ mentis ſe magum audeat dicere. No-
mina quippe cum vulgi & hominum opinione & vſu, vt ait Ho-
ratius, *in Arte,* intelliguntur, & ex conſuetudine regionis, com-
munive, non ſingulorũ opinione, teſte Celſo ex Seruii Iuriſconſ.
11 ſententia, *l. Labeo. 7. de ſupell. lega. lib. 33. P.* ¶ † Quamobrem ma-
gi malefici intelliguntur: item & ſortilegi dicti. Vocat namque &
Plinius, *lib. 28. cap. 4.* ſortilegia, omnes magorum vanas obſerua-
tiones. Et hodie quoque, omnes ii eadem ſortium declinatione
ſortiarii, & mulieres magæ, diuinatrices, ſtriges, lamiæ, laruæ, le-
12 mures, ſortiariæ dictæ, *in can. ſi per ſortiarias, 33. q. 1.* ¶ † Dicuntur
& Tholoſæ, apudque Tectoſages & Aquitanos, *fatilieres,* decli-
nato vocabulo a fatidicis, ſeu fatiloquis, diuinis habitis vatibus:
vel a fato, id eſt, pernicie & malis quæ per mortem procurant. Si-
quidem fatum pro morte, & fine, & pernicie: vt fatales dies ap-
pellationum vocantur, quibus perit cauſſa apud Azonem, *in ſum-*
ma, de tempo. appellat. apud Papinianum, *l. 3. de fundo inſtr. in P.* fa-
tale quod per mortem eſſe definit, reliqua omitto. Itaque *fatilie-*
res dici puto, quod mortem ſeu fatum maleficis artibus, animali-
bus, hominibus, aliiſque rebus inferant, vel inferre nitantur.

De diſtinctione artium Magicarum & Maleficiorum: & maleficia Pharmaca fieri. Cap. 2.

1 *Magicæ artes omnes pœna dignæ.*
2 *Magicæ artis ſumma capita: & quibus rebus noceant magi.*
3 *Venefici magi, qui venenis vtuntur. Et 4. Et de Circis metamorphoſi. Et Lycanthropia.*
5 *Pharmaceutria quid. Et faſcinandi varii impii quidam modi.*

1 IVdex, qui † ſententiam dicturus eſt de maleficiis & magicis, di-
ſtinctione vti debet: quamuis enim magicæ artes omnes anim-
aduerſione dignæ ſint, *l. eorum. 4. de malefic. Cod.* nihilominus
quædam maiori implicantur ſcelere, & quia atrociora habeant
in ſe crimina, & pœnas exigunt maiores. Proinde quod ad foren-
ſem conſiderationem pertinet, ſummatim explicabimus, quę di-
gna ſunt obſeruatione, pro criminis magici notitia, & pro vindi-
ctæ temperamento.

¶ † Atque notandum puto, magorum & maleficiorum artes 2
ſeu ſcelera, interdum pharmacis ſeu venenis vti, additis incanta-
tionibus, aliiſque mediis nocere. Et rurſum, aliquando in his pa-
ctum cum dæmone expreſſe initum, fide ſacroſancta catholica
eiurata: interdum tacitum.

¶ † Primum caput ex Iuſtiniano probatur, qui, *in §. item lex* 3
Cornelia, verſ. eadem lege, de pub. iud. lib. 4. Inſti. iur. ciuil. venefici-
um ſuſurris magicis maritat. *Eadem,* inquit, *lege & venefici capite*
damnantur, qui artibus odioſis, tam venenis quam ſuſurris homines
occidunt. Idipſum Plato facit, *lib. 12. de legib.* dum agit de pœnis v-
triuſque. Narrat Homerus, *Odyſſea. 2.* Circen venenis, eduliis, &
potionibus mixtis, ſocios Vlyſſis in varias ferarum formas mu-
taſſe. Quod & ſequitur Plutarchus, *in Gallo.* qui tamen philoſo-
phice ad mores metamorphoſim traducit. Et ne putemus hæc o-
mnino fabuloſa eſſe, quæ in transformationum libris 4. Ouidii
recenſentur, perhibet D. Auguſtinus, *in 18. de ciuitate Dei, cap. 18.*
in Italia ſe audiuiſſe eſſe mulieres quaſdam veneficas, artis vſque
adeo iſtius imbutas, quæ dato caſeo ſtatim homines conuerte-
rent in iumenta, quæ neceſſaria portarent: & hos finito opere
iterum in homines reſtituerent. Quod & refert Agrippa, *lib. 1. de*
occul. Philoſ. cap. 41. Referuntur & alia in iure, *ca. nec virum, 26. q.*
2. Mirum quidem illud, quod accedit propemodum ad fabulas,
de aſino Luciani & Apulei, magnaque in illis vis veneni & phar-
maci, quæ poſſit, ſi remaneat forma humana, mentem faſcinare,
& oculos ſpectantium aliorum perſtringere & decipere. Nec
ignoro tamen has Metamorphoſes & Lycanthropiam Arca-
dum, Plinium irriſiſſe, *li. 8. ca. 16.* Accedat his Virgilius, qui canit,
Ecloga 9.

Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulcris,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Sed de metamorphoſi & poſtea. ¶ † Interim proſequor, magos, 4
ſagas, & ſortilegos vti & venenis in Magia, aliiſque propriis ſcele-
ribus. Quod & Lucanus in venefica Theſſala exprimit.

Huc quicquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur: non ſpuma canum, quibus vnda timori eſt,
Viſcera non Lyncis, non duræ nodus Hyenæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente medulla,
Non puppim retinens Euro tendente rudentes,
In mediis Echeneus aquis, oculique draconum.

Et Virgilius, *Eclog. 8.*

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta,
Coniugis vt magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus: nihil hic niſi carmina deſunt.

Multa ad hæc adde ex Horatio, *in Epod. Ode. 5. in Claudiam ve-*
nefi. & Ode. ſi. & Satyr. 8. primi ſermo. Apollonius quoque Rho-
dius, *3. Argonauti.* pluribus memorat, Medæam ab Hecate do-
ctam miſcere pharmaca omnia, quibus vel immenſi ignis ſopire-
tur flamma, fluuii impetu fluentis ſiſteretur vnda, aſtrorum & Lu-
næ impedirentur viæ. Huc pertinent collyria, vnguenta, potio-
nes, philtra, ſuſpenſiones, ſuffitus, & reliqua ſimilia, quibus vtun-
tur, vel ad miracula inſciis & ignorantibus edenda, cum tamen
naturalia ſint, vel ad dæmonum præſtigia, quæ his non indigent,
fucanda. Pari modo & phyſica in oſtentationem transferentes,
vel in perniciem, vel ad ſuperſtitionem, aut ad impietatem. Sic ex
medicis herbis, veneficia facta: ex viribus rerum abditis, ſortile-
gia, & vana quædam ſupra fidem conficta, vt docet Plinius, *li. 26.*
cap. 4. dum de magicis agit herbis.

¶ † Et ideo hanc magiæ ſpeciem dicit Suidas Pharmaceutri- 5
am, quam nos veneficam & ſagam dicere poſſumus, quæ etiam
imitatur Iatralepticem, de qua Celſus, *in prologo.* in quantum vn-
guentis vtitur. Nam ſæpe conſtitit ſagas & veneficas, puerulos, &
pupos, & dormientes vnguentis illitos necaſſe. Quia virus & ve-
nenum oleis, vnguentis, liquoribus, ſucciſve exceptum admouẽt
corporibus & cuti, & ad carnem oſſaque penetrat, inde ad viſce-
ra & interiora vitalia membra permeat, & medullas: hocque ali-
quando papillas mammarum inungunt, porriguntque ſugenti-
bus, & ita toxicum exhibent, vel oculis venena vel halitum gra-
uem ſpirant, inunctis infauſtis collyriis oculis, vel permanſis qui-
buſdam, quæ odoris ſunt inficientis: vel aliis ſimilibus adhibitis,
infectiſque tunicis, veſtibus, liminibus, parietibus, candelis, ſer-

tis, chirothecis, ſtrophiolis, aliiſque veneno aliquo contagione lædente vel occidente. Et in ſumma varie adhibent pharmaca, vel intra corpus ingerentes, vel circa corpus & extra, vel in ambientibus corpora: veluti dum corrumpunt, inficiunt, & conſpurcant elementata, aerem, ignem, & ſimilia, quæ tacenda potius, quam euulganda.

De Diuinatione. Cap. 3.

1 *Artes magicæ cur artes dicantur.*

2 *Magicæ artes duplices, vel diuinatrices, vel mirabilium & ſcelerum effectrices.*

3 *Diuinus quis.*

4 *Diuinationis duæ cauſſæ, ars & furor.*

5 *Diuinandi variæ ſpecies. Et 6. & 7.*

7 *Auguriorum & auſpiciorum ſpecies. Collegium, & vnde auguria ſumebantur. Et 8.*

9 *Arioli qui, & prohibitio eorum. Fanatici qui, & vaticinari quid.*

10 *Oracula Dodonea, Triphonia, tripodis, &c.*

11 *Diuinatio vmbilicomantia quæ, & gallinarum, veſicæ, extorum cum ſimilibus. num.* 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.

19 *Sortilegia per literas vetita. Et de ſortibus Virgilianis, Muſæi, & aliis, nu.* 20. 21.

22 *Sortilegi Delphici ſacerdotes.*

23 *Sortilegæ mulieres Germanæ.*

24 *Omnia bona & mala vnde capta. Et Calendarum Ianuarii ominationes.*

1 MAgicæ † vetitæ vanitates, artes dici poſſunt, cum ratione quorundam præceptorum & regularum, quibus impietas vtitur, tum etiam propter fraudes & dolos, qui artes dicuntur in iure, *vt in l.1. de ſuffra. C. ibi, ſi artibus moram nectant. Et in l. omnes, de præſcri. 30. vel 40. an. ibi, omnes nocendi artes amputantes. Et in c. quicunque, 22. quæ 5. ibi, quacunque arte verborum quis iuret Deus non decipitur.* Et antiqui δωδεκαμήχανον, inſtructum duodecim artibus, verſutum, verſipellem, & doloſum valde, dicebant.

2 ¶ † Porro iſtarum artium & fraudium duo ſunt ſummaria capita Iuriſconſultis perpendenda: vt aliæ ſint diuinatrices, aliæ mirabilium & ſcelerum effectrices. Diuinatrices verſantur in curioſa, ſuperſtitioſa, & impia indagatione præteritorum, abſentium, & futurorum. De diuinatricis prohibitione, & de non diuinatrice iura nota ſunt, *l. ſi excepta, & l. nemo aruſpicũ, de malef. & math.*
3 *C. in l. 4. & l. nulli magicis, eo.* ¶ † Diuini dicti ſunt quaſi Deo pleni, quippe quod diuinitatis ſe eſſe plenos ſimulent & mentiantur, dum aſtuta coniectione vel cognitione naturali futura prædicũt,
4 & abſcondita. ¶ † Duo genera diuinationis, ars & furor. Sic enim meminit D. Auguſtinus, *li. de natu. Dæmo. in c. igitur genus, 26. q. 4.* Et ita Plato, *in Phædro*, duas ſpecies diuinationis facit, μανίαν & οἰωνοστικήν. Μανίαν, vnde dicit vocem profluxiſſe μανικήν, & interiecta litera T. μαντικήν, & hanc dicit cum afflatu dæmoniaco conceptam cum furore, vim fatidicam & diuinam. οἰωνοστικὴν artem ex legibus ſeu regulis certis, & ſignis aut phyſicis, aut aliis ſuper-
5 ſtitione aſſumtis. ¶ † Diuinatrices certe eo vſque numero excreuerunt, vt vix res ſit aliqua, ex qua diuinationem accipere vanitas & impietas non tẽtauerit: quæ ad quatuor genera reduci poſſunt. ¶ 1. Ad diuinam ſeu πνευματικήν, quæ ſancta eſt prophetia ex ſancto Spiritu. Et extra Dei eccleſiam mania ſeu pſeudoprophetia & fanatica, de qua poſtea. ¶ 2. Ad phyſicam, quæ eſt ex viribus & naturis rerum, & ſerie ordineve & cauſſis præfatio & declaratio, qualis aliquando ex phyſiognomia colligitur, ex aſtrologia, & ſimilibus. ¶ 3. Ad Diabolicam, quæ per dæmonum miniſterium & inuocatione & impietate fit. ¶ 4. Ad communem, cum his omnibus poſtremis. Nos de improbatis hic tantum agere decreuimus, omiſſa ſacroſanctæ prophetiæ & mirabilium Dei inquiſitione. Sed nec de improbis omnia dicemus, quæ nouimus, ne moueamus camarinam, ſed pauca, quæ ad pœnam conſtituendam pertineant, aperiemus ſummatim, nec alia ratione, quam vt iudices breui elencho norint omnes impoſtorum blaſphemas artes, neve quod ſpeciem interdum religionis præfert, alioquin tamen impium, impunitum relinquant. Artium autem harum aliquas Lilius Gregorius Giraldus, *lib. de diis ſeu Idolis gentium, ſyntag. 7. dum agit de Apolline.* aliquas Vuerus, *lib. de præſtig. Dæmon. cap. 1. & 12.* alias Barthol. Cocles, *in anaſtaſi phyſiogno.* alias tradunt Rabini, *in commenta. ad præcep. affirmati. 36. & 52.* & Paulus Iſraelita quoque, *in d. præcepto.* & Franciſcus Venetus, *tom. 2. probl. ſacræ ſcript. problema. 275. 276. 277. & 286.* De vndecim ſpeciebus meminit ius diuinationis *in cap. illud. 26. q. 2. & ſeq. & in ca. igitur, & can. ſeq. 26. q. 3.* Erant inter ſpecies vanitatis diuinationis huius quæ ſequuntur.

λεκανομαντεία, *lecanomantia*, ex pelui & aqua immiſſa, vbi nequam conſulebatur dæmon.

γαστρομαντεία, *gaſtromantia*, per quam non vocibus, ſed figuris reſpondebatur.

κατοπτρομαντεία, *catoptromantia*, diuinatio ex ſpeculis nitidiſſimis.

κρυσταλλομαντεία, *cryſtallomantia*, vaticinium ex polito cryſtallo.

δακτυλομαντεία, *dactylomantia*, per annulos ad certas cõſtellationes fabricatos.

ὑδρομαντεία, *hydromantia*, ex annuli ictib. in Cyatho aquæ factis: ſed & aliam hydromantiam damnant iura, *ca. nec mirum, 26. q. 5.* quæ fit per aquam, in quam aduocantur & conſuluntur vmbræ dæmonum, & fiunt imaginum ludificationes.

ὀνυχομαντεία, *onychomantia*, ex vngue pueri impolluti.

κοσκινομαντεία, *coſcinomantia*, diuinatio per cribrum.

ἀξινομαντεία, *axinomantia*, diuinatio per ſecures.

γαστριμαντία, *gaſtrimantia*, per ſpiritum pythonicum ex vtero reſpondentem.

κεφαλαιομαντεία, *Cephalæomantia*, per caput aſini aſſatum ſuper prunas.

κληρομαντία, *Cleromantia*, per ſortes fortunæ Præneſtinas, de quibus & Valer. Maxim. *in 1. c. 4.*

Oniromantia, per inſomnia diuinatio.

Botanomantia, ex herbis diuinatio.

Necromantia, per manes & defunctos elicitos, vt credebant.

Necyomantia, ex cadaueribus.

Sciomantia, ex vmbris.

Aſtragalomantia, ex iactu aſtragalorum.

Geomantia, ex proiectione punctorum, & linearum.

Aſtronomia, per aſtrorum iudicia: vnde genethliaci, *cap. illud, 26. q. 2.*

Phyſiognomia, ex facie inſpecta.

Chiromantia, ex inſpectione linearum manuum.

κοτταβομαντία, quæ fiebat per æneam phialam, plenam vino in minora pocula transfuſo ab alto: vnde captabant amaſii diuinationem, de qua Cæl. Rhodig. *li. 15. c. 5.*

Pyromantia, cum ceræ pila, igne incenſa. Erat iuxta Iſmenum fluuium Thebarum Apollinis Ædes, vbi immolatis hoſtiis & impoſitis in ignem, ſacerdotes vaticinabantur: de quo meminit Sophocles in Oedipo Tyranno 161. ἐπ' Ἰσμηνοῦ τε μαντείᾳ σποδῷ, &c.

Spatulamantia, per os hirci recenter occiſi.

Splanchnoſcopia, † vel haruſpicina, haruſpicum diuinatio, per ex- 6
torum inſpectionem: ab haruga ſeu Hoſtia, vel ab ara demta litera H. diuinatio dicta. Prohibita nominatim, *in l. 2. de paga. C. & in l. nullus. C. de maleſic. & mathemat.* Non ignoramus tamen probatam antiquis paganis, & Ciceronem, *3. de diuinat.* notaſſe, reipub. cauſſa, communiſque religionis eſſe colendam.

¶ † Erat & οἰωνοσκοπία, auſpicium augurum, ex auibus ſumtæ 7
diuinationes: hæ dictæ Præpetes, ſi ex volatu colligerentur: ſi ex cantu & ore, Oſcines, vt auctor Varro, *5. de ling. Lat.* Quibus & accedebat ex paſtu diuinatio, pullis gallinaceis ex cauea eductis. Cuius vanitatis apud Ethnicos Romanos erant collegia, nempe augurum: neque quicquam publice aut priuatim fiebat, magnum aut paruum, inconſultis auguribus, vt ait Dio Caſſius, *lib. 37.* & Valer. Maxim. *lib. 2. cap. 1.* Eratque lex 12. tabul. *Omnium magiſtratuum auſpicium iudiciumque eſto.* Exſtant & plura exempla de omnibus, & de auguriis apud Valer. Maximum, *idem lib. 1. cap. 4. & 5.* & de inuentione eorum tractat Polydo. Vergil. *lib. 1. de inuento. rer. cap. 22. 23. 24.* Et Plinius, *lib. 7. cap. 56 & lib. 8. cap. 28.* Romæ augurum collegium maxime ſolemne tradit.

¶ † Erat adeo frequens auguriorum captatio, vt principia 8
ipſa rerum auſpicia dicta ſint, *vt in l. fin. de interd. Cod. & alibi.* apud probos linguæ latinæ auctores. Sed & auguria non tantum ex auium garritu, inſeſſu, ſaltu, vel volatu, verum etiam ex ouis capiebantur, vt ait Plinius, *lib. 10. cap. 55.* & ex piſcibus apud eundem, *lib. 9. cap. 16.* ex muribus, & vulpe, *lib. 8. cap. 28.* & aliis.

¶ † Arioli quibuſdam dicuntur & harioli quaſi farioli, a fan- 9
do vel ore prædicendo, χρησμολόγους alii dicunt vates, diuinationem

tionem ore promentes μάντεις. Suſtulit ariolus Samuel de terra,
1. *Reg.* 28. & prohibuit Deus, *Leuit.* 19. ab ariolis quicquam
ſciſcitari. D. Auguſtinus, *lib. de nat. Dæmon. & can. igitur*, 26. q. 3.
ariolos putat dictos, quod circa aras idolorum nefarias preces e-
mitterent, & funeſta ſacrificia exercentes reſponſa acciperent
dæmonum. Vlpianus fanaticos dixiſſe videtur, qui aliqua pro-
fantur, caput iactantes, circa fana bacchantes, & quaſi dementes,
reſponſa dantes, *in l.* 1. *§. pen. de ædili. edict. lib.* 21. *P. titu.* 1. Fana-
ticus a fano ſeu templo, quod fando dedicatur: vel a fando. Et qui
prædiuinando ſolent fari, fatidici dicti: vt & vaticinari, inquit,
Varro, 5. *de Ling. Lat.* quod veſana mente faciunt, Græcis ἐκστατι-
κοί, νυμφόληπτοι.
¶† Ad hanc ſpeciem diuinationis refero alias plures, quas
10 comminiſcebantur edi per Bacchidas furentes, ex Tripode, ex
antro Triphonii, ex quercu Dodonea, & columbis eius vel tym-
pano: ex aquis Caſtaliæ, fonte Colophonio, lebete Theſprotio,
& aliis, quorum dæmonica oracula aduentu domini noſtri Ieſu
Chriſti obmutuerunt, ſuperatis illorum adminiſtris dęmonibus.
Sicque ſiluit Apollo Colophonius, Delius, Pythius, Clarus Didi-
mæus, Amphiaraus, Amphilochus, & Hammonis oraculum, vt
ſcribit Theoderitus, *lib.* 10. *de curat. Græc. affect.* & Plutarchus, *lib.
de ceſſat. oraculo.*
11 ¶† Vmbilicomantia, ex vmbilico apud Coclitem diuinatio.
12 ¶† Eſt & apud eundem expilatio gallinarum, genus diuinandi.
13 ¶† Meminit commentarius Euripidis, *in Phæniſſis*, fuiſſe ratio-
nem quoque diuinandi priſcis ex cauda victimæ: ſi enim repan-
da & incuruata fuiſſet in igne, difficultas, & effectus belli pericu-
loſus: ſi protenſa & deorſum vergens, clades & calamitas: ſi in
ſublime, victoria protenderetur. Eius verba, τὴν οὐρὰν τοῦ ἱερείου· ἦν γὰρ
καὶ δι' αὐτῆς μαντεία. καμπτομένη γὰρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς σημαίνει δυσχέρειαν πο-
λέμου· ἀπλωμένη δὲ καὶ κατανεύουσα, ἧτταν· ἀναδεινομένη εἰς ὕψος, νίκην.
14 ¶† Ritus etiam fuit Aruſpicibus in ſacris veſicam obturatam la-
na victimarum, vinctamque igni iniicere, & ex crepitu vel iacula-
tione vrinæ cum rumperetur, coniectare, diuinareve. Sicut &
idem enarrator Euripidis notat, *idem, in Phæniſſis.* καὶ κύστεως, in-
quit, τὸ στόμα ἐρίῳ δεσμοῦντες ἐπετίθεσαν τῷ πυρί, καὶ παρετήρουν πῶς ῥαγή-
σεται, καὶ ποῦ τὸ οὖρον ἀκοντίζει. Alios † modos Iuuenalis prodidit, *Sa-*
15 *tyr.* 6.

Spondet amatorem tenerum vel diuitis orbi
Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato Armenius vel Commagenus haruſpex.
Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum & pueri, faciet quod deferat ipſe, &c.

Sed hæc omnia protinus, vt ridicula & ſimul impia reiicit Chri-
16 ſtianus, vt prohibita. ¶† Prohibetur & ſpecies magiæ, Hebræis
dicta, קסם kaſam, id eſt, *præſagium* futurorum, *Deutero.* 18. *&*
Hierem. 27. Sicut & נחש nabas, nobis *augurium*, *Deutero. eo. ca.*
18. *&* 2. *Paralip. c.* 33.
17 ¶† Alia diuinandi ſucceſſus rerum formula, Idololatriæ de-
ſcribitur ab Ezechiele, *cap.* 21. dum dicitur, quod rex Babylonis
ſtetit in biuio in capite duarum viarum, diuinationem quærens,
commiſcens ſagittas, interrogans idola, & exta conſulens.
18 ¶† Mentio fit de ſortilegis in iure, *in ca. ſortilegi*, 26. *q.* 1. qui ſub
nomine fictæ religionis, per quaſdam, quas ſortes apoſtolorum
vel ſanctorum vocant, diuinationis ſcientiam profitentur: aut
quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura promittunt,
quibus ineſt tacitum pactum & ſymbolum dæmoniacum, *vt pro-*
19 *bat ca. illud, in princ.* 26. *q.* 2. ¶† Ideo & cenſura huic vanitati er-
roris apertionis librorum adhibita, *c.* 1. *de ſortileg.* Vocat Cocles
literamantiam. Atque Chriſtianis ſortes vetitæ Virgilianæ, id eſt,
quæ ex apertura voluminis Virgilii captari ſolitæ erant, quibus
vtebatur Adrianus, vt Auctor Ælius Spartianus, *in Ælio Adria-
no.* Quem quidam eadẽ animi leuitate cum impietate ſecuti ſunt,
arbitrati aliquid in poetis diuinitatis latere, cum ab illis illud ma-
gnificum accepiſſent, quod iactitat Ouidius:

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo:
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Et rurſum, *Ouid.* 3. *de Ponto.*

20 *Eſt † Deus in nobis, ſunt & commercia cœli,*
Sedibus Æthereis ſpiritus ille venit.

Sic ſcribit Trebellius Pollio, *in Claudiano.* Claudianum Cęſarem
ſortes multas ex carminibus legiſſe. Tales & fuerunt olim ſortes
Muſæi, quarum ediſſerator fuit Athenienſis Onomacritus, A-
thenis eiectus ab Hipparcho Piſiſtrati filio, quod per Laſum Her-
mionis deprehenſus fuiſſet inter Muſæi ſortes hanc quoque in-
ſeruiſſe: fore vt inſulæ Lemno adiacentes, mari ſubmergerentur,
vt auctor Herodotus, *li.* 7. *in Poly.*
¶† Tranſtulerunt hanc ſortium vanitatem quidam ad ſacra 21
biblia, vt ex iis quæ in illis occurrerent notionem ſuſciperent:
quem morem improbat quoque D. Auguſtinus, *in Inquiſition.
ad Ianuarium.* his verbis: *Hi qui de paginis euangelicis ſortes legunt,
etſi optandum eſt, vt id potius faciant, quam ad dæmonia conſulen-
da concurrant: tamen iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecu-
laria, & ad vita huius vanitatem, diuina oracula velle conuertere,
Referuntur & hæc in cap. hi qui*, 26. *q.* 2. Scribit Paulus Æmilius, *lib.*
7. *hiſt. Franc. in D. Ludou.* tempore Innocentii IIII. Imperato-
rem Tartarorum ſeu Scytharum, cum ſtatuiſſet ex ieiunio & ſte-
rili ſolo ſuo, in Hungariam & proximas nationes irrumpere, cun-
ctaretur tamen quod ſuſpicaretur ſibi cum validiſſimis ducibus,
& fortiſſimis gentibus rem fore, quæ ſua egregie tutarentur, ſor-
tes conſuluiſſe: dataque ei dictio fertur, ne dubitaret fines egredi:
quare inde egreſſus cum ſociis, ſubegit Parthos, Choraſanios,
Syros, Hieroſolymos, & alias nationes.
¶† Vtebantur & ſortibus Delphici ſacerdotes, ſi credamus 22
Horatio, *de arte*, dum ait,

Et diuina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

¶† Narrat Plutarchus, *in vita Iulii Cæſaris*, ſortilegas plures fu- 23
iſſe apud Germanos, quæ & Germanorum perturbant exerci-
tum per ſua vaticinia, quæ per fluuiorum curſus, vorticem ſtre-
pitumque coniectantes, futura prædicebant: nec eos ante præli-
um committere ſinebant, quam noua fulſiſſet Luna.
¶† Erat aliud diuinationum vel ſuperſtitionum genus, per 24
omnia quæ e multis rebus capiebantur: veluti ex ſternutatione,
corroſione ſoricum, offenſione pedum ad limina, ex ſingultu,
ſaltu ſeu pulſatione venarum, occurſu hominum, vel ferarum, &
ex aliis vaniſſimis prohibitis, *in cap. illud quod eſt*, 26. *q.* 2. Obſer-
uabantur & ideo calendæ Ianuar. boni fati augurio dies Ægy-
ptiaci, dies alii, horæ, momenta conſtitutionis cœli, & ſitus ſtella-
rum in agendis operibus, quæ tamen ex animi electione, non ex
elementorum imperio ſequuntur: ideo & hæc improbata meri-
to, *cap. non licet, & cap. ſi quis, & c. admoneant, cap. pen.* 26. *q.* 7. ob
ſuperſtitionem. Non tamen omnis electio dierum & tempo-
rum, quæ naturalem habent cauſſam, in ſatione, aratione, vel fru-
ctuum collectione, & in ſimilibus naturalibus, de quibus Aratus
in Phænomenis, & alii, reiicienda. Sunt enim obſeruationes iſtæ
naturales vtiles in multis, quia temere cœleſtia facta non ſunt, aut
perperam: ſed elementata ad illa vt ſuperiora reſpiciunt, illiſque
reguntur. Et proinde recte obſeruantur in re ruſtica, nauigatio-
ne, medicina, & ſimilibus.

Quæ Prædictiones vetitæ non ſunt.
Cap. 4.

1 *Prænotiones quæ non ſunt prohibitæ.*
2 *de Dierum & Temporum obſeruatione vbi tractatum ſit.*

PRænotiones † quædam ſunt, quæ pendent ex cauſſis præce- 1
dentibus a natura: Quamobrem illæ, ſi ſine ſuperſtitione do-
ceantur, non erunt vetitæ, ſed laudabiles. Neque improbat Deus
Dominus, imo exprobrat Phariſæis, quod futuras diei tempeſta-
tes ex facie cœli prænoſcerent, non voluntate Dei. *Hypocritæ fa-
ciem cœli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non
probatis, Lucæ* 12. *in fi.* Sic ex cometis, pareliis, iride, aliiſque cœli
meteoris & impreſſionibus, & aſtrorum, ſiderumque, animali-
um obſeruationibus, & agricolæ, & nautæ, & aſtrologi futuras
aeris mutationes, & quæ ex illis ſequuntur, non improbe præſa-
giunt, vt docuimus in aſtrologicis & de nauigatione libris in Syn-
taxibus & in lib. 4. † Prælu. optimi Iuriſcon. ea quæ ad obſerua- 2
tionem dierum & temporum ſancte referuntur, & vtiliter per-
tractauimus, vt opus non ſit, crambem recoquere.

Quæ Sortes, & quando non ſint prohibitæ.
Cap. 5.

1 *Sortium vſus quomodo adiaphorus.*
Sorte quæ res dirimantur in iure ciuili licite, eod. & num. 2. 3.
4. 5. *& ſeq.*
2 *Familiæ erciſcundæ iudicium ſortes admittit.*
3 *Electio ſorte dirimenda in optione plurium.*
4 *Documenta hereditaria apud quem eſſe debeant.*

5 *Homicidæ Iulii Cæſaris remunerandi.*
6 *Iudicium capitale per ſortes. & 7.*
8 *Iudicia facta per ſortes in lege diuina.*
9 *Sortium & vrnæ antiquorum iudicia gentilium.*
10 *Sortitia & delectus Senatorum Auguſti.*
11 *Equus centum miliaria in vno die faciens ſorte datus.*
12 *Sortitione delecti ad pœnam milites, & ſacerdotes idolorum.*
13 *Sorte magiſtratus Veneti electi.*
14 *Sortiti iudices qui, & ſubſortiti.*
15 *Sortes cuiuſcunque generis interdicta Chriſtianis, & quando permiſſæ.*

1 VIdetur † ſortium vſus quodammodo inter adiaphora con-
ſtitui, vt & modus & finis, ratione cuius ſortes mittuntur, di-
ſtinctionem facere videantur. Nam ſi ſine ſuperſtitione iacian-
tur, & pro dirimendis dubiis rerum eiuſdem priuilegii & fauoris
2 concurrentibus, interdum in iure permiſſæ videntur. ¶ † Veluti
in tribus iudiciis, communi diuidundo, familiæ erciſcundæ, fini-
um regundorum: in quibus vtriuſque litigatoris par cauſſa eſt, &
is qui prius egerit, actor vel petitor dicitur, *l. in tribus, de iud. in P.*
l. 2. §. fi. com. diui. l. inter coheredes, §. qui familiæ, fam erciſc. in P. l. iu-
dicium, fin. reg. Si tamen ambo litigantium ad iudicem ſimul pro-
uocauerint, ſorte iudicium dirimendum eſt, quis eorum partes a-
3 ctoris ſuſtinebit, *l. ſed cum ambo, de iud. in P.* ¶ † Pari modo, ſi
optio legato relicta fuerat rerum plurium legatario, qui ante o-
ptionem pluribus heredibus relictis deceſſerit, iique conuenire
non poſſint in re eligenda ſorte, electio & optio vni ex illis adiu-
dicatur, *l. ſi duobus, C. comm. de lega. §. optionis, de leg. ap. Iuſti.*
4 ¶ † Quando etiam heredes æquis partibus inſtituti, non poſ-
ſunt inter ſe conuenire apud quem illorum remaneant cautio-
nes hereditariæ, quas vulgus dicit documenta hereditatis, ſortiri
ea de re eos oportere placuit, vel ex conſenſu & ſuffragio eligere
amicum, apud quem deponantur, *l. ſi quæ ſunt cautiones, famil. er-*
5 *ciſc. in P.* ¶ † Narrat Appianus, *2. de bell. ciuil.* poſt mortem Iulii
Cæſaris, cum eſſent diſcrepantes ſententiæ in ſenatu de remune-
randis interfectoribus ſortes tradendas poſtulatum fuiſſe.
6 ¶ † Scribit & in commentariis belli Gallici Cæſar, *lib. 1.* M. Va-
lerium captum ab Ariouiſto, ſortium beneficio liberatum, eo
quod ſe præſente ter fuerit conſultum ſortibus: vtrum igni ſtatim
necaretur, an in aliud tempus reſeruaretur. Vt inde poſſimus etiã
colligere, apud gentiles & ſorte diremta fuiſſe aliquando iudicia.
7 ¶ † Veluti & conſentit hiſtoria Heſter, *c. 3.* Aſſyriis etiam morem
hunc aliquando fuiſſe: ſiquidem inibi relatum eſt, præpoſitum
Aſſueri regis Aſſyriorum Amanum, ſortes in vrnam miſiſſe, quæ
illis Phur dicebatur, pro die decernenda vniuerſalis Iudæorum
8 interitus. ¶ † Diſtributæ partes terræ Iſraelitis per ſortes, *Num.*
33. Ioſuæ, 15. Ioſeph. li. 5. antiq. ca. 3. Miſſis ſortibus iudicatum pec-
catum Ionæ, 1. Sortibus quoque detectus, qui ex anathemate ſu-
ſtulerat, *Ioſuæ. 7.* vt & iiſdem Ionatæ præuaricatio, *1. Reg. 14. c. 1. 26.*
9 *q. 2.* ¶ † His electus in Apoſtolum D. Matthias, *Actuum, 1.* Expli-
cat P. Victorius, *li. 25. var. lect. ca. 15.* ſortiendi conſuetudinem, &
vſum antiquum ex vrna: quando immittebantur ſitulæ vel hydriç
cum aqua, & ſortes, id eſt, tabellæ quædam diuerſæ materiæ, quæ
ſignificationem certam habebant, & inde poſtea quod prius ca-
piebatur, iudicium conſtituebat, vt in Caſſina Plautus indicat,
vbi ſenem illum virginis amatorem, poſtquam id quod cupiebat
a ſeruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem, ſortique
totam rem committentem.

Intro abi, atque actutum vxorem euoca, ante ædes cito,
Et ſitulam huc afferto cum aqua, & ſortes.

Docet & Pauſanias, *in Meſſenia.* aliquando quoque ſortes ex ter-
ra fuiſſe factas, cum agit de diuiſione agri Meſſenii concupiti a
10 Creſphonte contra Ariſtodemum fratris filium. ¶ † Octauianus
alio ſortiendi modo vſus eſt: cum enim ſenatus contemneretur
propter numerum nimium, eumque vellet reſtringere primum
delectum ex omnibus triginta optimorum ſenatorum fecit, eoſ-
que iureiurando adactos iuſſit ſingulis quinque virorum nomi-
na ſcribere, ita tamen vt nec cognatos ſuos in hos referrent. De-
hinc ex hoc quinario vnum ſorte delegit, & ſic elegit triginta, au-
11 ctore Dione Caſſio, *lib. 54. hiſt.* Sic probus Cæſar, dum adhuc dux
ſolum eſſet, teſte Flauio Vopiſco, *in eius vita.* ſorte in vrnam miſſa
iuſſit equum præſtantem, centum miliaria in die facientem, ca-
ptum ex Alanis, militi cui ſors ex vrna contigerat dari.
12 ¶ † Iulius Cæſar, apud Dionem, *lib. 41.* ſorte ad mortem ſedi-
tioſos delegit, audaciſſimos quoſque: ita enim eos compoſuerat,
vt illi ſorte notarentur. Legimus & per ſortes aliud inſigne iudi-
cium apud Nicephorum Cali, *li. 14. hiſt. eccl. c. 18.* & apud Socra-
tem, *lib. 11. hiſt. tripar. cap. 8.* cum enim Perſæ idololatræ, ignem
& elementa adorantes, animaduertiſſent Idigerdem regem, Ma-
rutham Meſopotamiæ epiſcopum Romanorum honore ſum-
mo venerari, veriti ne is rex cum amicitia, vna etiam Chriſtiano-
rum legem amplecteretur. Magi ſacerdotes fraudem commenti
ſunt, atque in cubiculo, vbi perpetuus ignis aſſeruabatur, quem
ibi ex conſuetudine rex adorabat, ſubtus terram aſtute hominem
infoderunt, qui veluti ignis loqueretur, regem vt impium exire
debere diceret, quod tanto tempore epiſcopum Chriſtianum,
Deo carum ratus, amaret. Quo audito, rex exiſtimans oracu-
lum ab igne redditum, Marutham a ſe reuerenter reiiciendi cõ-
ſilium cœpit. Quo admonitus Marutha, regem etiam admonuit,
vt ad ignem rediens, vnde audierat vocem, fodere iuberet, do-
lum detecturus vocis humanæ, non ignis qui res inanimata eſt:
quod cum feciſſet rex, inuenit ibi hominem infoſſum, & detecto
dolo mages pœna addecimauit, & Maruthæ vbi vellet, eccleſiam
ſtruendi dedit facultatem. Narrat & Suetonius de Auguſto co-
hortes, ſi quæ ceſſiſſent loco, decimatas hordeo pauiſſe. Et Liui-
us quoque, *2. ab vrbe cond.* eandem ob cauſſam exercitum deci-
matum ab Appio Claudio conſule ait.
¶ † Ex delictis magiſtratus quoque ſortibus apud Venetos e- 13
ligi ex vrna, docet Contarenus, *li. 1. de repu. Venet.*
¶ † Et alibi idipſum vſurpatum ait Panormitan, *in ca. fi. de ſorti-* 14
leg. Erant & iudices ex equitum ordine Romæ per ſortes electi,
prætore vrnam mouente: etſi qui ex illis reiiciebantur, iterum
ſubſortiebantur alii in eorum locum, vt conſtat ex oratione Ci-
ceronis in Piſonem, & Aſconio Pædiano in diuinationem Cicer.
Inde dicimus & hodie retento nomine Reſſorum, a priſco illo
ſortiendi iudices more. Cornelius Tacitus quoque libro de mo-
ribus Germanorum refert, religionem Sueuorum, vſam fuiſſe
ſacris ſortibus Oſindis & Iſidis, & ex putata frugifera virga ſacer-
dotes diuinaſſe, *Sortium,* inquit, *conſuetudo ſimplex virgam frugi-*
feræ arboris deciſam, in ſurculos computant, eoſque notis quibuſdam
diſcretos, ſuper candidam veſtem temere ac fortuito ſpargunt. Mox
ſi publice conſulitur ſacerdos ciuitatis: ſi priuatim, ipſe paterfamilias,
precatus deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tollit, & ſublatos ſe-
cundum præmiſſam notam interpretatur, &c. ¶ † Quibus & ſimili- 15
bus exemplis aliqui ſibi perſuadent, ſortibus vti non eſſe impro-
bum: falluntur tamen, & aberrant toto cœlo, vt dicitur, totaque
via dum nulla adhibita diſtinctione boni & mali, & ſortium &
cauſſarum in vniuerſum & promiſcue ſortes in omnibus recipi-
unt, cum tamen illæ prohibeantur, *c. non exemplo Matthiæ, & ca.*
non ſtatim, 26. q. 2. ca. fi. de ſortil. li. 5. Decretal. Quocirca & antequã
ad ſortium iudicium perueniatur, diſtingui par eſt: ſi plures ad-
mitti velint ad idem, vel ad eundem actum gerendum, vel ſi cir-
ca aliud concurrant, quod non niſi vni vel ſaltem non omnibus,
concedi poteſt: num ii qui concurrunt diſſideant in facto vel in
iure. Si factum controuertatur, & probatione indigeat, illud ſor-
tis iudicio non committetur: quia dicenti incumbit onus pro-
bandi, *l. 2. de probat. in P. l. actor, C. eo. tit. l. qui accuſare, de edend. C.*
l. res, C. de rei vind. Quod ſi de iure controuertatur, id eſt, de eo
quod iure certum non eſt, rurſum diſtinguunt interpretes: an
quæſtio controuerſa alterius contineat præiudicium, an eorum
qui controuertant tantum. Atque in primo capite, iudex ad tertii
alterius petitionem cuius intereſt, iubere poteſt controuerten-
tes de eadem re conuenire, & ſorti committere inter ſe negoti-
um: ne tertius, qui vnica actione tenetur, vel experitur, cogatur
pluribus reſpondere, vel contra plures agere, *l. huiuſmodi, 86. §. fi.*
de le. 1. l. cum filius, §. varius, de le. 2. l. nemo ex iis qui negant, 44. §.
quoties de regul. iur. ſic intelligenda glo. ſingular. in hac tractat. l. vni,
in ver. prohibebit, in fi. vti poſſid. lib. 8. C. tit. 6. In ſecundo autem ca-
ſu, ſi diſſidentium tantum interſit, & de potiori cauſſa inæquali
iure certetur, nec interſit tertii alterius pro re vel de facto iuris
ambigui, vtrinque præponderante ratione: ſiquidem neuter ſor-
ti velit rem committere, ſe mutuo impediunt, *vt in l. 2. §. fi. quib.*
mod. vſuſf. amit. P. & in l. quoties, de vſufr. in P. Sin autem alter illo-
rum velit, tunc iudex alterum coget, *& ita intelligendum putant, l.*
ſi duobus, C. comm. de lega. & ſimiles.

De quibuſdam aliis Diuinandi generibus. Cap. 6.

1 *Engaſtrymitis. & Ventriloquus vates qui.*
2 *Diuinationis ſpecies, & virgarum diuinatio, & num. 3. 4. 5. 6.*

3 *Pſicho-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

3 *Pſichagoges qui, & ſaga quid.*
4 *Aldeiruna quæ.*
5 *Draconis cor diuinare, vt dicunt, facit.*
6 *Enthei qui, & fanatici item, & de Cumæa Sybilla.*
7 *Bacchanalia Senatus Roma pepulit.*

1 ENgaſtrymitis,† vt Suidas ait, *in eo verbo.* Ventriloquus dæmon eſt, quem quidam *Pythonem* dicunt. Sophocles *Steonomantim* vocat, quaſi vatem præcordialem dicas. Plato Euryclem, ab Eurycle tali vate. Philochorus etiam, *lib. 3. diuinat.* mulieres tradit Engaſtrymitas, quæ manes euocauerint: qualis illa, qua vſus eſt Saul, 1. *Reg. c.* 28. Vocatur & ventriloqua in geſtis Apoſtolorum,
2 *Act. c.* 16. ¶ † Erant magicæ variæ ſuperſtitiones, quibus diuinabant, vel remedia ſe præſtare magi dicebant, quas videto apud Plinium, lib. 28. c. 4. & 2. & 3.

3 ¶ † Sunt apud Scythas diuinantes per virgas, quas vocant *Enaries*, vt auctor Herodotus, *lib.* 4. *Goetia, Suid. in verb.* γοητεία. ſeu γοητεία, quæ manes inuocatione elicit, dicta a lamentis & fletibus, qui ad ſepulcra fiunt: qui hac vtuntur, Pſychagoges etiam Græcis dicti. Talis in ſacra pagina Pythoniſſa, 1. *Reg.* 28. Gottice hæc ſaga, *Alruna*, vel *Aliruna* dicta: qualis ea, quæ Marcomiro filio Antenoris regi Francorum euocauit manes, & elicuit reſponſa futuri imperii, *de qua Ioan. Trithem. lib. 1. breuiarii hiſto. Franco.*
4 ¶ † Ioannes Magnus Gothus, *lib. 6. hiſt. Gothi. ca.* 24. Aldelrunas appellatas Gothice mulieres, magas dicit: quod Gothice runa, ars ſit, & aliquando magia. Et inde lapides complures in Gothia, characteribus Gothicis inſcriptos, hodie quoque vocari *Kuna-*
5 *ſten.* ¶ † Inter ſpecies diuinationis & illa annumeranda eſt, quæ ſi vera eſt phyſica, & non improbanda erit, quam ex Draconis epate vel corde comeſtis, procedere dicunt. Auctorque eſt Philoſtratus, *lib. 3. de vita Apoll.* in Paraca ciuitate Indorum, homines ex eo animalium concentus admurmurationeſque intelligere. Quemadmodum & auium garritus intellexiſſe Apolloniũ Thyanæum aſſerit Philoſtratus.

6 ¶ † Diuinabant per furorem illi, qui quodam numine ſe afflari dicebant, qui ἔνθεοι & θεοφορούμενοι, quod non ſua ſponte, ſed diuino numine ferantur. Vocat fanaticos Iuriſconſultus, qui caput iactantes quædam profantur, *l. 2. §. exempli. de ædili. edi. P.* qualis Cumæa Sybilla deſcribitur a Virgilio, *6. Æneid.*

Cui talia fanti
Ante fores ſubito, non vultus, non color vnus,
Non comptæ manſere comæ: ſed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorq; videri,
Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
Iam propiore Dei, &c.

Paulus Ægineta, *lib. 3. de mania & melanchol.* ſic de iis ſcribit, τινὲς δὲ δοκοῦσιν ὑπό τινων μειζόνων ἐφορᾶσθαι δυνάμεων, καὶ προλέγειν τὰ ἐσόμενα, καθάπερ ἐνθεάζοντες, οὓς ἐνθεαστικοὺς ἰδίως ὀνομάζουσιν, id eſt, *Sunt qui videantur a maioribus potentiis regi, & futura prædicere, inſtar eorũ qui numine afflati dicuntur, quos proprio nomine Entheaſticos,* id eſt, fanaticos *appellant.* Interpres Callimachi Græcus, *in hymnum ad Apollinem.* hunc afflatum diuinatorem dixit θειασμόν. θειασμὸς, inquit, λέγεται, ἐπὶ τῶν μαντευομένων τὰ θεῖα, καὶ ἐπιδημεῖν καὶ ἀποδημεῖν. καὶ ὅταν μὲν ἐπιδημῶσι τὰς μαντείας ἀληθεῖς εἶναι, ὅταν δὲ ἀποδημῶσι, ψευδεῖς, id eſt, *Theiaſmus ſeu afflatus ille, dicitur de prædicentibus & referentibus diuina, & accedere & recedere. Quando autem aduenit, vera ſunt oracula: quando recedit, falſa.* Plato de his quoque ſic ait, *in Phædro, ſeu de Pulcro. Quæ in Delphis futura prædicit vates, & quæ in Dodona ſacerdotes furentes quidem multa ac magna commoda priuatim & publice Græcis hominibus attulerunt: ſane vero dum ſunt, exigua aut nulla.* Et poſtea, hanc artem, qua futurum diſcernitur, μανικὴν, id eſt, furorem antiquos nominaſſe: quam iuniores imperite nimium adiecta litera T. μαντικὴν, dixerunt.

7 ¶ † Narrat Liuius, *lib.* 39. diſplicuiſſe tandem Bacchanalia ſenatui Romano ob nefaria illorum ſcelera, & ſenatuſconſulto ab Italia expulſa. Quod & ſcribit D. Auguſtinus, *libr. 6. de ciuitate Dei, cap.* 9.

De generali diuinationis Prohibitione. Cap. 7.

1 *Futura inquirere cur miſerum.*
2 *Magi Ægyptii impoſtura in vſurpando in Iudæos principatu.*
3 *Diuinatio ſeu prædictio venturorum incerta eſt, vel miſera, vel nihil prodeſt, eod.*
4 *Diuinationem profitentium curioſa mendicitas & finis peſſimus.*
5 *Futurorum indagatio & diuinatio ad Dei iniuriam vertitur.*
6 *Purgatio per ferrum candens & aquam bullientem improbata.*
7 *Diuini, & qui eos conſulunt idololatræ.*
8 *Diuini, impoſtores ſeu mendaces.*
9 *Oracula diuinorum & idolorum quare ambigue prolata.*

DOcet † in primis, curioſam hanc præſciendi vanitatem, impiam & maleficam, & pernitioſam eſſe conſultori: quod ſæpe inutile eſt ſcire quid futurum ſit, & miſerum ſit nihil proficientem angi, vt ait Cicero, 3. *de natu. Deor.* Quandoquidem ſi certo futurum ſit, vitari non poteſt: vel ſi certo non ſit futurum, miſerrimum eſt vexari ea re quam dubium eſt, num aduentura ſit. Quin & ſi malum impendeat, illud & triſtiſſimum, ante tempus, ante malum aduenturum, miſerum eſſe, & duplici affici malo, nempe venturo & timore venturi, qui grauior & nocentior eſt, vtpote diuturnior ipſo malo, quod forſan modico tranſit momento. Quod ſi de bono futuro diuinationem quis velit ſorte capere, indeque ſpem cœperit, non minor eſt deceptio & malũ, & quod ſpes ſint vigilantium ſomnia: & quod fieri poſſit, vel ambitione, vel ſegnitia, vt neceſſaria & vtiliora præſentia contemnantur, quorum occaſio calua ſit, in fronte capillata. Abducit itaque merito ab his Horatius Thaliarchum, *9. ode, lib. carm.* 1

Quid ſit futurum cras fuge quærere: &
Quem ſors dierum cumque dabit, lucro
Appone.

Et rurſum idem, *eo. lib. ode.* 11. ad Leuconoen,

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem dii dederint, Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros, &c.

Et dicebat Cicero, 2. *de diuinat.* quod nec homines probi hoc faciunt, vt amicis impendentes calamitates prædicant, quaſi illi nullo modo effugere poſſint. ¶ † Sed & decipi impoſturis horum 2
vulgus, & ad mala impelli, exempla plura docent, quale apud Ioſephum, *lib. 2. de bello Iudai, c. 12. & libr. 20. antiqu. c. 12. ex verſio. Geleni.* in Ægyptio mago pſeudopropheta, qui apud Iudæos prophetæ nomen ſibi arrogans, triginta fere millia hominum congregauit, quos vana ſeductione deceperat, & circunducens eos de ſolitudine in montem, qui vocatur oliuarum, inde ad Hieroſolymam nitebatur aſcendere, & repulſo Romanorum præſidio, in populares exercere dominationem. Quem armis repreſſit & vicit Felix præſes Iudææ. Prædixerat enim, ſed falſo Ægyptius ſuis, iuſſu ſuo muros Hieroſolymæ caſuros. ¶ † Atque ſi verum eſt 3
quod ait Chryſippus, 2. *de diuinatio.* Athenodoruſque & Poſſidonius, *in 12. de ratio. naturæ, & in 5. de diuinatio.* diuinationem omnem ſubſiſtere, aut etiam eſſe prouidentiam: dignum certe cachinno, quod homunculus illam ſolicitet, veluti putans fatum ſeriemque rerum naturæ connexam ſe poſſe flectere, vel auertere. Vel ſi, vt Panætius apud Diog. Laertium, *lib. 7. in Zeno.* verum eſt, eam non ſubſiſtere, quorſum huic fidem adhiberi dicemus? Quare & improbat Cicero eandem, 2. *de diuinat.* in qua temeritas, caſus, nec ratio, nec conſilium valet, vt inuentam fallaciis aut ad quæſtum, aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem. ¶ † Neque 4
enim iſtis ſortilegis profanis, quiſquam vel diuini numinis purum cultum, non zelum reipub. non ſanctum ſpiritum dictare effata annotabit: ſed vel ſtolidam ſciendi curioſitatem, vel ditandi ſtudium, vel fallendi animum. Quo fit, vt nunquam diuinatio in bonam partem accipiatur, ſed pro damnata arte, vt eorum qui videbantur ſibi prophetæ accipiendo pecuniam, prophetia facta eſt diuinatio, *ca. nunquam diuinatio,* 1. *q.* 1. Sic homines cum maxime egent, ſcire ſe multa mentiuntur, cuncta tentant & moliuntur, hæcque & alia pleraque, vt ait Hippocrates, dum de diuinatione loquitur, *lib. 1. de ſacro morbo.* Similes miſeris chimiſtis, qui dum aliis ſe multiplicandi, vt dicunt, aut augendi auri argentive artem eximie tenere iactant, pannoſi & mendici degunt. Ex aliorum cæca credulitate impoſturis inopiam releuantes propriam, & in fumum aliena vertentes. ¶ † Oppugnat & poteſtatem 5
diuinam futurorum indagatio, ſi ea mente quis ſcrutetur, vt indubitata ea exiſtimet & certa, tanquam quæ aliter contingere nequeant. Sic enim peſſum iret breui cultus diuinus & Dei obſequium, fatis omnia concedendo ineuitabilibus.

Chaldæis ſed maior erit fiducia. Quicquid
Dixerit Aſtrologus, credent a fronte relatum
Hammonis, quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.

Vt ait Iuuenalis, *Satyr.* 6.

¶ † Sed & aliunde temere nimium, quæ Deus nobis voluit eſ- 6
ſe abſcondita, ſcire deſiderat, vt ait Virgilius, 10 *Æneid.*

Neſcia mens hominum fati, ſortiſq; futuræ.

Nec noſtrum eſt ſcire tempora & momenta, quæ Deus poſuit in ſua poteſtate, *Actuum, 1.* Solus Deus occultorum cognitor & iudex, *ca. erubeſcant, 32. diſt.* Qua ratione candentis ferri, & aquę feruentis probatio, & purgatio vulgaris, damnata eſt inter Chriſtianos, *in cap. conſuluiſti, 2. q. 5.* quia nec tentandus Deus eſt, *in ca. fina. de purg. vulg. ca. 1. 2. & c. ex tuarum, de purg. cano.* Committunt & crimen læſæ diuinæ maieſtatis, qui hanc prædicendi aliunde quã per cauſſas a Deo diſpoſitas, ſua voluntate vſurpant auctoritatem. *Dicite enim quæ ventura nobis ſunt*, inquit Eſaias, *c. 41. & ſciemus,*
7 *quia Dii eſtis.* ¶† Sed & illud grauius & damnabilius eſt, quod plerumque diuini iſti commercio & opera dæmonum vtuntur, cultumque ideo eis exhibent: & damnabilis per ſe ſuperſtitio, in impiam tranſit idololatriam, dum is fit potius creaturæ, quam creatori, dumque Dei munus dæmoni tribuitur, *cap. contra idolorum,*
8 *26. q. 5. ca. ſed & illud, 26. q. 2.* ¶† Impoſturæ deinceps, quibus mẽdacia ſua iſti diuini fucant & inſtruunt, & veritatis neruos eludũt, vt ſuæ ſcientiæ & diuinitatis, quam volunt videri ſibi ineſſe, opinionem tueantur, improbandas merito eorum artes & earum auctores ſatis ſuperque admonent: vt vere dixerit nuncius apud Euripidem, *in Helena act. 2. ver. 356.*

ἔςαι τὰ, ὦ ναξ· ἀλλά τι τὰ μαντέων
ἐσείδον ὡς φαῦλ᾽ ἐςὶ, καὶ ψευδῶν πλέα, &c. id eſt,
Fient iſta, o rex: Ceterum nunc plane intelligo
Quam vani vates, quamq; pleni mendacii.

Et rurſum de Iphigenia, *idem actu 4. verſ. 157.*

τίς δ᾽ μάντις: ἐς᾽ ἀνὴρ
ὃς ὀλίγ᾽ ἀληθῆ, πολλὰ δὲ ψευδῆ λέγει,
τυχών, ὅταν δὲ μὴ τύχῃ διοίχεται, id eſt,
Quid eſt vates? is qui pauca quidem vera,
Multa autem falſa dicit: ſin minus arte aliqua elabitur.

Dum enim dæmonis auxilio innituntur, fieri non poteſt vt mendaces non ſint: quia is eſt pater mendacii, *D. Ioan. Euang. c. 8. f. Et 1. Epiſt. 2. c.* Eſt & ſpiritus mendax, qui iſtos diuinos obſidet, *3. Reg.*
9 *22.* ¶† Quo fit, vt illorum reſpõſa, & quæ dicta ſunt oracula, cum fraude & doloſe ambigua fuerint in quamuis affirmationis & negationis partem inclinantia. Vt & Oenomaus apud Græcos, tam philoſophia, quam eloquentia nobilis, deluſus oraculo Apollinis Delphici, fallacia oracula curioſe collegit & refutauit: quorum quædam refert ex eodẽ Euſebius, *Euſeb. li. 5. de præparatio. Euang. c. 10.* Improbauit & has diuinandi ſuperſtitioſas obſeruationes Cicero, *1. de diuinat. Hæc habui*, inquit, *quæ de diuinatione dicerem: nunc illa teſtabor non me ſortilegos, nec eos qui quæſtus cauſſa ariolantur, ne pſychomantiam quidem, quibus Apicus amicus tuus vti ſolebat, agnoſcere.*

Cur aliquando Diuini & Sortilegi verum proferant. Cap. 8.

1 *Sortilegarum ſeu diuinantium technæ & fraudes. Et quare illis non credendum, etſi verum dicant, 2. & ſequen.*
2 *Oracula dubia & cerea.*
3 *Idola lignea quare locuta.*
4 *Diuinationes interdum permittit Deus veras, vt tentet ſuos.*
5 *Veritas non eſt petenda a diuinis vel dæmonibus quare.*
6 *Dæmones quare plurima norunt.*
7 *Dæmones furantur quæ Deus reuelat prophetis, & ſibi vſurpant.*
8 *Dæmonis dicta & facta, & bona & mala ſuſpecta nobis eſſe debent.*
9 *Faſcinatio dæmonum perſtringit aciem oculorum.*

1 NEque † quod aliquando diuini vera proferant oracula, ſcientia ideo illorum probanda venit. Siquidem multæ ſunt artes ineſcandi homines, quæ oculis latent, & detectæ prorſus vel pœna dignæ ſunt, vel admirationem admittunt.

2 ¶† Idcirco detegam præcipuas ſortilegorum fraudes & inſigniores, quarum prior in oraculis idolorum frequens fuit, vt ambigua reſponderent, cerea, & in varia flexibilia: altera, quod coniecturas rerum, perſonarum, & factorum curioſe obſeruarent, & rumores per delatores, vt olim Cæſares, vndecunque colligerent. Ex quibus ſacerdotes & ſacrificuli idolorum aſtute effata componebant: vt abierit in prouerbiũ μάντις τις ἄριςος, ὅςις εἰκάζει καλῶς, *bonus vates qui bene coniectat*: vt ſcribit Grego. Magnus, *inuent. 2. in Iulianum.* & Nicephor. Caliſti. *li. 10. c. 37.*

3 ¶† Adiiciebant fraudibus, ſubtili ingenio etiam ſpecie diuinitatis, dum lignea, fictilia, vel metallica idola proloqui fingebant: quæ tamen per abditos meatus & cuniculos ſecrete adibant, illiſque vocem dabant. Sicut detectum eſt, cum dirutum fuit Serapidis Alexandriæ templum, in quo reperta ſunt ſimulacra omnia ſiue lignea, ſiue ærea caua, ita elaborata vt caua pars & terga templorum parietibus adaptarentur, occultis quibuſdam meatibus, in templo relictis, quibus coniuncta alia quædam caua arcana adyta, per quæ ſimulacrorum caua ſubirent, & inde ea quæ eis viſa fuiſſent reſponſa darent, vt narrat Nicephorus, *Idem lib. 11. c. 26.* Simile quippiam apud Danielem, *c. fin.* de Belo idolo & eius ſacerdotibus narratur. ¶† Dehinc permittit Deus, ea quæ iſti 4
pſeudomantes dicunt euenire, vt tentet ſuos palamque fiat vtrũ diligant eum, an non ex toto corde, & ex tota anima. *Deutero. 18.*
† Verum quidem quod eſt, per ſe, amplectendum eſt: ſed non omne, quod dicitur ab hominibus, quorum natura eſt vt ſint mendaces, *Eſaiæ, c. 9.* perpetuo recipiendum vt verum tale eſt, etſi verum eſſe poſſit, quia dubium eſt num tale: & quia peccatur in modo inquirendi verum, & ab iis etiam a quibus non ſolet haberi, & per media quæ Deo diſplicent, nefas eſt verum petere. Et norunt quidem dæmones quæ vera ſunt, & facta, aliquando & aliqua futura, nec ea ſcire malum eſt: verum ab illis ſcientiam exquirere, hos conſulere, non ſolum temerarium, impium, ſed & vltra indignatione Dei & damnatione æterna dignum. Dominum enim Deum ſolum adorarę debemus, vt Deum: dęmonem, vt hoſtem, & æternæ caliginis principem, malorum omnium fomitem, abominari, *Mat. 4. Exo. 23.* ¶† Quomodo autem vera e- 6
nuntient, & multa poſſint mirabilia dæmones, paucis D. Auguſtinus explicat, *lib. de naturalib. dæmon.* cuius verba referuntur a Gratiano, *in c. ſciendum, & c. fi. 26. q. 4.* quia ſenſu & acumine ingenii polleant, & celeritate motus alibi geſta, antequam nobis ſint nota propter locorum longam intercapedinem, cognita habent, & ita prænuntiant. Experientiaque rerum propter diuturnitatem temporis ex quo ſunt, præualent. Prænuntiant quoque quæ ipſi facturi ſunt, poteſtate a Deo accepta: quæve perſuadere facturis ſeſe poſſe arbitrantur. ¶† Interdum futura pendentia ex 7
naturalibus ſignis arte prædicunt. D. Baſilius, *in ſer. in illa verba,* ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. Cõſtanter quoque tuetur, dæmones admirabilia docuiſſe Ethnicos, quæ expiſcati & furati eſſent a prophetis Dei: additque, κλέπτης γὰρ ὁ διάβολος, καὶ τὰ ἡμέτερα ἐκφερεμυθῶν διὰ τοὺς ἑαυτοῦ ὑποφήτας, id eſt, *Fur namque eſt Diabolus, & noſtra nuntians per ſuos hypophetas,* id eſt, per ſuos vates, *aliunde accipiens.* Coguntur & ſæpe Deum dæmones conſulti ab improbis, in cõſulentium perniciem & pœnam atque confuſionem vera dicere, vt in exemplo videre poſſumus Balaami, *Numer. ca. 22. 23. 24.* Saulis & Pythoniſſæ, *1. Reg. c. 28.* ¶† Itaque nec probi Chriſtiani, 8
etiam vera & bona & ſancta, a tali impoſtore Pythonico audire volunt: exemplo Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dæmonia confitentia publice eius diuinitatem ſilere iuſſit, nec ſinebat ea loqui, *Mat. 8. Luc. 8. Mar. 5.* Etenim inimici etiam oſcula, & verba vera & benigna, ſemper doloſa putanda ſunt, & proditoria, ſi cautum nobis eſſe velimus. Nec poteſt veritas per os immundum & abominandum prolata, ſine aliqua ſpurcitia & pollutione prodire: non ſecus quam aqua limpida, fæces & tetrum odorem contrahit, ſi per canales alueoſque immundos & fœtidos fluat. Et ventriloquam vera dicentem D. Paulus iuſſit ſilere, *Actuum 16.*
¶† Poſſunt etiam dæmones oculos hominum perſtringere, & 9
mentem turbare, vt quæ non ſint eſſe perſuadeãt, & falſo obumbrent. Sicque innuit Horatius, *lib. 2. epiſt. epiſt. 1. ad Auguſtum.*

Ille per extentum funem mihi poſſe videtur.
Ire poeta meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet.
Vt magis, & modo me Thebis, modo ponit Athenis.

De Artibus magicis mirabilium & ſcelerum effectricibus. Cap. 9.

1 *Magia mirabilium & ſcelerum effectrix num ſit. Et an lamiæ & ſortiariæ ſint, 2. 3. & ſeq.*
3 *Maleficiatus quomodo dignoſcatur a frigido natura. Et num ſeparari ideo debeat ab vxore, & 4.*
5 *Maleficiati ne coire poſſunt, 6. & 7.*
8 *Theſauri malis artibus deteguntur.*
9 *Maleficia num maleficiis diſſoluantur.*
10 *Excantationes quædam.*
11 *Balaam magus. Incantationes nocent rebus & animalibus. Etiã.*
12 *Magos & magas de terra tolli iuſſit Deus.*

Hactenus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

1 HActenus † de diuinatrice magia dictum ſit, nunc de alia, per
quam fieri tot mirabilia creditur, quæ inſigni nomine ſorti-
legii & maleficii vocatur vulgo, dicamus: & inquiramus, num
poſſit hæc ope dæmonum aliquid contra ſalutem hominum &
rerum naturam amoliri: num pudicos animos ad libidinem de-
flectere, mouere vel ſiſtere grandines, imbres, tempeſtates, ven-
tos, & his ſimilia. Quæ ideo digna tractatione arbitror, vt intelli-
gant iudices, qui gladium imperii habent, quantam peſtem fo-
ueant in republica, dum in ſortiarias & lamias & maleficas non
animaduertunt: exiſtimantes eas tantum mentis alienatione lu-
2 dificari, neque quippiam re ipſa exſequi. ¶ † Proinde ſententia,
quæ affirmat hæc ab iſtis vere poſſe perfici, primum probanda
eſt ex l. 4. de malef. & mathe. C. addo Conſtantinum, *l. multi, C. de
malefic. Multi*, inquit, *Magicis artibus elementa turbare, vitam
3 inſontium labefactare non dubitant, & inimicos ventilare.* † Secun-
do, iura pontificia tradunt, *c. ſi per ſortiarias*, 33. *q*. 1. per ſortiarias
maleficaſque artes impediri poſſe ad tempus & in perpetuum
generandi vim & concubitum, permittente Deo, & operante
dęmone. Et quod mirabilius eſt, maleficium hoc cum certis, non
cum omnibus operatur: nempe ſingularis excantatur, ne cum a-
liqua poſſit concumbere, cum aliis poſſit. Qua ratione malefici-
um, ab impotentia naturali coeundi ſecernitur, *in ca. ſi. & 1. de fri-
gi. & malefic.* Dehinc vt poſſit hoc maleficium ab auctore tolli,
4 vel alia palinodia. ¶ † Et ideo maleficium illud non ſeparat ma-
trimonium ante initum, ex ſententia omnium fere interpretum,
*gl. in d. ca. ſi per ſortiarias, Innocen. in ca. fin. de frigid. & malef. Deci.
& Ioan. Andr. in ca. fraternitatis, & ibi Hoſtien. & in cap fin. de frig.
& malefic. Archid. in d. c. ſi per ſortiarias, Beat. Thomas, in 4. ſent.* 34.
*diſt. Anto. Florenti. in 3. part. ſum. tit. 1. ca. 12. Angel. Clauaſ. in ver.
matrimonium, num. 16. verſ. 1.* contra, ſi faſcinatio præcedat ma-
trimonium. Et ita hodie ſeruari tradit Aufrerius, *deciſ. Capel. Tho-
loſ.* 380. ea tamen lege, vt ſi qua maleficiatum inueniat virum,
quem ante talem eſſe ignorauerit, triennium excurrere pati de-
beat, vt ſciatur num interim ſoluatur faſcinatio, interpoſita quo-
que pœnitentia, num dignetur Deus huius miſereri, *iuxta d. cap.
5 ſi per ſortiarias.* quod ſi perſeueret, diſſolutio permittatur. ¶ † Sunt
& alia, quę obſeruanda in hac ſolutione ſimul ſunt, de quibus nos
alibi proprio loco diximus, in nuptiis. Sed in viam. Scribit & Be-
roſus, *in* 3. Chamum filium Noachi, ſemper magiæ & veneficiis
incubuiſſe, & inde Zoroaſt dictum, inuiſumque idcirco patri: at-
que eum nactum opportunitatē, dum vino pater madidus dor-
miens iaceret, carmine magico patri illuſiſſe, virilia eius comprę-
hendendo, taciteque ſimul ſubmurmurando, eum ſterilem per-
indeque ac caſtratum effeciſſe: neque deinceps Noachum fœmi-
nam vllam fœcundare potuiſſe. Et proinde eundem dictum, tum
ob id & alia multa ſcelera, quibus genus humanum corrumpe-
bat, Chem eſſema, ſeu Chamum infamem: vt Cato, libro de ori-
ginibus, vocat Chameſſenum. Quibus conſentiunt Thalmudi-
ſtæ: imo & fabulæ antiquorum, quæ referunt Cœlo, id enim no-
men erat etiam Noacho, teſte Beroſo, fuiſſe deſciſſos teſticulos
falce dentata, a Saturno filio, *Scribit Heſiodus in Theog. Phurnu-
tus, lib. 1. de natur. horum deorum, ſeu idolorum.* Quod tamen Moſes
in Geneſi mundi & Noachi reticuit: non enim Chamum excan-
taſſe virilia, ſed irriſiſſe tradit, *Geneſ. 9.* & renuntiaſſe nudatum eſſe
6 patrem fratribus. † Refert Herodotus, *lib.* 2. Amaſiam regem Æ-
gyptiorum non potuiſſe concumbere primum cum Ladice vxo-
re ſua in thoro, cum tamē aliis mulieribus vteretur: donec Ama-
ſis, cum id diu fieret, ad eam dixit, Tu vero vxor veneficio me læ-
ſiſti, ideoque nullo machinamento potes effugere, quominus
inter omnes mulieres teterrima morte pereas: eam autem vo-
uiſſe Veneri, ſi ea nocte coiret ſecum Amaſis, ſtatuam Cyrenas ſe
7 illi miſſuram: & ea nocte cum eo coiſſe. ¶ † Paulus Æmilius quo-
que ſcribit, *li. 1. hiſt. Franc. in Clotario. 2.* Theodericum Medioma-
tricum regem, iuſtam vxorem, Bertici regis Hiſpaniæ filiā, Her-
membergam, ad patrem remiſiſſe integram a ſe, aduerſo rumo-
re, quod ferretur a pellicibus ad inſaniam vſque deuinctus, ſancti
nobiliſſimique connubii vſu perfrui & virginis florem delibare
non potuiſſe, velut maleficis artibus carminibuſque prohibitus.
8 ¶ † Tertio, malas artes has, etiam ſecreta ab hominum notione
detegere & arcana, docet inuentio theſaurorum, quę cum his fit,
9 & vetita eſt, *in l. 1. de Theſau. lib.* 10. *C.* ¶ † Quarto, & maleficiis ma-
leficia tolli perſuaſum fuiſſe iura pontificia his verbis tradunt,
prohibendo, *c. non liceat Chriſtianis*, §. *pen.* 26. *q*. 1. *Si quis diuinos,
vel ſortilegos in domum ſuam introduxerit, quaſi vt foras malū mit-
tant, aut maleficia inueniāt, aut luſtrationes paganorū faciant, quinq;
annos pœnitentiam agant.* Atq; ſimul furta per has artes indagare
prohibitum, *c. 2. de ſortileg.* Profitentur & magi ſe etiam morbos
incantationibus pellere: ideo hos vocat exorciſtas & impoſtores
Vlpianus, *l. 1. §. medicos, de var. & extraord. cognit. P.* Exſtat & libel-
lus, vt quidam putat, ſed vere nothus, Galeni de medicinis exper-
tis, qui probat hos medicos, & meminit de iis qui per cibos ſacri-
ficiorum curabant. ¶ † Vt etiam Quintus Serenus huic vanitati 10
fidem attulerit, alioquin peritiſſimus auctor: dum ait, *in Medici-
na, c. 51.* de Hemitritei morbi medela.

Inſcribis chartæ quod dicitur abracatabra,
Sæpius, & ſubter repetis: ſed detrahe ſummam,
Vt magis atque magis deſint elementa figuris.
Singula quæ ſemper rapies, & cetera figes,
Donec in anguſtum reducatur litera conum.

Et Ammianus Marcellinus incantamentum, ad leniendum do-
lorem dentium, ad medicinam pertinere arbitratur. ¶ † Quinto, 11
probat ſacra pagina Ariolum Balaamum, a Balaco rege fuiſſe vo-
catum, vt malediceret populo Iſraelitico, quod haud factū fuiſſet,
ſi iam rex expertus non fuiſſet, magicas illius diras vim habuiſſe
exterminii: quas tamen Deus, qui dæmonibus imperat, in bene-
dictionem cōuertit, *Num. 22. Ioſuæ, 24. Ioſeph. li. 4. anti. c. 5.* ¶ † Sunt 12
& leges iuris diuini, quæ morte iubent tolli huiuſmodi magos &
magas: vt inde veram perniciem ab illis inferri liquido conſtare
poſſit, ob quam Deus perſequitur illos, & qui eos cōſulunt, *Deut.*
18. *Leui.* 19. *Exod.* 20. Atq; in Exodo, *c.* 22. dum prohibentur ario-
li, tradunt, nomine כשף Caſſaph ariolationis, cōtineri & eum,
qui malis artibus nocet pecoribus, ſegetibus, & hominibus. Do-
cet & veneficiorum vim Dauid, dicens, *Pſal. 57. Sicut aſpis ſurda,
quæ non exaudit vocem venefici incantantis ſapienter.* Cui alludit
illud Virgilii, *in Eclogis.*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Exſtant & mira opera Magorum Pharaonis, in Exodo, *c.* 8. 9. 10. 11.

De Incantationibus, quibus relatum eſt fuſos hoſtes fuiſſe. Cap. 10.

1 *Victoria magicis artibus parata. Et nu. 4. 5. 6. 13.*
2 *Incantationibus qui exercitus victi.*
3 *Laban magus celeberrimus inter orientales. Et aliorum mago-
rum admiranda, 4. 5. 6. & ſeq.*
7 *Rapti viui & tranſlati ex hominibus.*
8 *Literæ Epheſiæ magicæ, & earum vis.*
9 *Maleficia impediunt curſum equorum.*
10 *Ouum incantatum Druidarum ad quid valeret.*
11 *M. Antonii philoſophi mira.*
12 *Siciliæ regnum quando datum a ſummo Pontifice duci Andium.*
13 *Sapientum ciuitas magicis ſe defendebat ſolum.*

SEd † exemplis demonſtremus, quomodo auctores fide digni 1
has impoſturas & magicas furias lęſiſſe plures faſſi ſunt, literiſ-
que conſignarunt. Scribit Martinus Chromerus, *li. 8. de reb. Polo-
no.* Tartaros multū vti magica arte, atq; per eam viciſſe aciē Hen-
rici Pii, regis Polonię: fuiſſeque in extremo Tartarorum agmine,
vexillum inter alia inſigne, cuius figura X. chi Græcum elementū
referebat, in cuſpide vero erat imago nigra tetraque, capitis hu-
mani barbati. Quod vexillum quum ſignifer vehementius qua-
teret, fumum atq; nebulam denſiſſimam ac fœtidiſſimam exha-
labat, quæ non modo aſpectum Polonis adimebat, verumetiam
exercitum perturbauit. Incantationibus autem quibuſdā id Tar-
tari effecerant, quibus iuxta ac ariolationibus & diuinationibus
ſunt dediti. ¶ † Ioannes Cuſpinianus in Cæſaribus, *in Anaſtaſio.* 2
tradit Bulgaros, gentem prius ignotam in Illyricum & Thraciā, &
contra hos aliquos Romanos duces profectos victos & cæſos o-
mnes fere, cum illi incantationibus vſi fuiſſent. ¶ † Narrat Zoar, 3
& poſt eum Franciſcus Venetus, *li. 1. Problem. ſacr. ſcrip. proble.* 216.
& 228. Labanum Aramæum ſocerum Iacobi fuiſſe omnium ori-
entalium magum celeberrimum: cuius erant idola, quæ filia eius
Rachel furata erat, *Gen. c. 31.* videlicet ne pater diſceſſum ſuum &
mariti cito dignoſceret, neve illis nocere poſſet. Fuiſſe autem illa
idola Teraphim dicta, imagines quaſdam, quibus Laban diuina-
bat, ligabat, offendebat hoſtes & in illis totam vim Labani poſi-
tam. Et ideo Laban dixit Iacobo, Furatus es cor meum, vbi vulga-
ris editio habet, vt clam me abigeres filiam.
¶ † Clogio rex XVIII. Sicambrorum, filius Franci, a quo & 4
Franci dicti, magus, augur, & aſtrologus, habebat matrem nomi

ne Lothildem, filiam regis Doringorum, quæ ſumma templi Pal-
ladis antiſtes fuit, & maga, quæ ſuis carminibus & incantationi-
bus quos voluit hoſtes filii ſui deleuit, & infelices reddidit, &
quantumlibet abſentes dæmonum miniſterio peremit: victori-
am Francis, metum, terrorem & fugam hoſtibus, maleficio pro-
curabat: imbres, tonitrua, coruſcationes, & tempeſtates in aere
horribiles, quoties, vbi, & ſuper quos voluit carminibus induce-
bat, vt ex antiquiſſimis auctoribus annotauit Tritemmius, *lib.* 1.
5 *Breuia. annal. Franco. in rege* 18. ¶ † Scribit & Hunnibaldus
Francorum hiſtoriographus, Heligaſtum ſacerdotem idolorum,
filium cuiuſdam Theocali pontificis, ſub Bazano 7. rege & pon-
tifice Iouis ſummo Francorum, circiter 275. annos ante natiui-
tatem Domini, multa Sicambris prædixiſſe futura, Iouem ſacer-
dotibus exhibuiſſe viſibilem, ſecreta hominum conſilia deduxiſ-
ſe in publicum, hoſtium arcana in cauſſis arduis regi Baſano de-
nudaſſe: quod Sicambris ſecuritatem, hoſtibus autem deſpera-
tionem incuſſit, *Meminit & horum Tritem. vbi ſup. in rege.* 7.

6 ¶ † Mira certa hæc, ſimilia his quæ dicuntur de Helyſeo, qui
ex Dei reuelatione, non ope dæmonum, vt alii, arcana conſilia
regis Syriorum detegebat regi Iſraelis, & venientes hoſtes excœ-
cauit, vt non cognoſcerent eum, quem volebant capere, nec lo-
cum, donec deduxit eos in Samariam, 4. *Reg. c.* 6.

7 ¶ † Sed illud adhuc mirabilius eſt, ſiquidem verum ſit, quod
ſubiiciunt poſtea Hunnibaldus & Tritemmius, hunc Heligaſtũ
exactis in officio 32. annis diſparuiſſe in ſolemnitate Iouis, poſt
edita vaticinia & fulmina. Item & Bazanum regem celebrato die
ſuo natali apud Neomagum cum omnibus ſuis proceribus, &
deſignato in regem filio, & oſtenſo Ioue viſibili ſupra templum,
diſparuiſſe. In quibus mihi dæmones, ſi hoc verum ſit, imitati fa-
ctum illud mirabile Dei, quo legimus Enoc translatum fuiſſe &
raptum, *Geneſ. ca.* 5. Eliam quoque ſubleuatum in aera quadrigis
igneis diſparuiſſe, 4. *Reg.* 2.

8 ¶ † Erant Epheſiæ literæ, ſecundum Suidam, carmina quædã
obſcura, quæ & Crœſus in rogo recitauit. Et Olympiæ Mileſio &
Epheſio certantibus: idem tradit Mileſium luctari non potuiſſe,
propterea quod alter iuxta talum Epheſias literas haberet: qui-
bus compertis & ademtis Epheſium concidiſſe, *Suid. in ver.* ἐφε-
9 *σίαι literæ.* ¶ † D. Hieronymus grauiſſimus auctor literis conſigna-
uit, *in vita Hilario.* Italicum quendam municipem Gazam nomi-
ne, Chriſtianum, cum aleret equos Circenſes, habuiſſe malefi-
cum quendam æmulum, qui dæmoniacis quibuſdam impreca-
tionibus impediebat huius equos, & ſuos incitabat ad curſum:
eumque petiiſſe auxilium Dei ab Hilarione, eum porro ſcyphũ,
quo bibebat, fictilem iuſſiſſe aqua impleri, eiq; tradi, quem cum
accepiſſet Italicus eques, & aurigas ſuos, rhedamque & carcerum
repagula reſperſiſſe cum mira vulgi ſpectatione & riſu. Verum-
tamen concurſu tandem præpeditos equos magi, Itali autem vi-
ciſſe.

10 ¶ † Druidæ, antiqua ſuperſtitione, ſoliti erant magica qua-
dam ſolertia ad decipiendum apta, ouum quoddã anguium certis
cæremoniis, certa Luna, ſolemni ritu, ſingulis annis capere: cui
magnam vim, occultos effectus, varias rerum cauſſas falſo tribue-
bant, nempe ad victorias litium, ac regum aditus, *Plin. li.* 9. *hiſt. c.*
11 3. ¶ † Scribit Iulius Capitolinus, *in Antonino philoſo.* M. Antoniũ
philoſophum fulmen de cœlo ſuis precibus contra hoſtium ma-
chinamentum extorſiſſe, ſuis pluuiam impetraſſe, cum ſiti labo-
12 rarent. ¶ † Meminit Froiſſardus, tempore ſchiſmatis Vrbani &
Clementis, quo duci Andium a ſum. pontif. Clemente Sicilia
conceſſa fuit, cum obſideret caſtrum quoddam Oui nomine in
mari tutiſſimis & pene inexpugnabilibus munitum propugna-
culis, fuiſſe impoſtorem ſortilegum, qui polliceretur duci Andio
ſuis magicis incantationibus perſtringere poſſe oculos eorum,
qui caſtrum defendebant, ad eum modum vt putarẽt exercitum
in eos ſupra pontem traiici, & ita percitos metu futurum, vt ſe de-
derent. Quod cum audiſſet comes Allobrogum ſeu Sabaudiæ,
memor quod is impoſtor incantationibus multorum malorum
cauſſas ſeminaſſet, iuſſit capite plecti, *Froiſſard. volu.* 2. *hiſt.*

13 ¶ † Philoſtratus autem, *lib.* 2. *de vita Apollonii*, mirum narrat de
ciuitate Magorum ſeu ſapientum, quæ intra Hyphaſidem & Gã-
gem fluuios eſt, quam neque mille Achilles, neque ter mille Aia-
ces capere poſſent. Nec tamen ipſi in aciem prodeuntes dimica-
bant, ſed tonitruis fulminibus a Ioue, ſiue, vt opinor, dæmone
miſſis, hoſtes propulſabant, habiti ſacroſancti & amici ſuorum
Deorum: & Herculem Ægyptium eam obſidẽtem, territum cum
ſuis abiecto aureo clypeo arripuiſſe fugam.

De Maleficiis & Incantationibus homines, animalia, aliaſque res interimentibus, vel iiſdem nocentibus. Cap. 11.

1 *Magica carmina Dei permiſſione quomodo noceant, vel occidant.*
2 *Magica mentem alienant: & carminum magicorum ſtupendi effectus.*
3 *Excantatio vrbium obſeſſarum.*
4 *Excantationis in imagine vis.*
5 *Torturæ dolor magicis eluſus.*
6 *Magorum qui carminibus occidunt pœna.*
7 *Dæmones morbos Dei permiſſu immittunt.*
8 *Salomoni ars data contra dæmones.*
9 *Imaginatio intenſa magorum quomodo virus infigat.*
Viſus Baſiliſci & lupi quare inficiant, & quomodo retundit virus eorum.
10 *Anima noſtra quomodo operari poſſit in corpore alieno.*
11 *Viſus ſortilegorum quomodo inficiat pueros, & teneros agnos.*
12 *Magicis fruges & arua transferri, & pellici poſſe creditum eſt.*
13 *Fuſos torquere per viam ſortilegum, & ominoſum viſum eſt, & prohibitum.*
14 *Faſcinum quod laudando res necat.*
15 *Illyrii necant videndo.*
16 *Faſcinationum vim cur permittat Deus.*

MAgi † proprie dicti ſunt, qui vulgo malefici dicuntur, qui 1
permiſſu Dei turbant mentes hominum minus confiden-
tium in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carmi-
nis interimunt, *ca. nec mirum*, §. *magi*, 26. *q.* 5.

¶ † Theodericus rex Gothorum, iubet Arigeono in Baſilium 2
quendam & prætextatum inquirere, refertque eos cuſtodia ela-
pſos, cum mentem alienaſſent cuſtodum, *lib.* 4. *variar. Caſſio. epi-
ſtol. epiſt.* 23. Sic & mentem tolli docet Lucanus, *lib.* 2.

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perit.

Et Virgilius, *Eclo.* 8.

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta,
Verbenaſque adole pingues, & maſcula thura,
Coniugis & magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus: nihil hic niſi carmina deſunt.

Et iterum, *idem li.* 4. *Æneid.* Didonem de venefica Maſſylæ gen-
tis ſacerdote dicentem facit,

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas velit: aſt aliis duras immittere curas:
Siſtere aquam fluuiis, & vertere ſydera retro,
Nocturnoſque ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram: & deſcendere montibus ornos.

Et alibi, *Virg. in Ciride.* refert carmina & veneficia, quibus nutrix
Ciridis conabatur regis Iolchiacis animum defigere. ¶ † In car- 3
minis formula quo euocabantur tutelares, vt dicebant Idolola-
træ, Dii, excãtatio habet vrbis & exercitus deuotionem, *Macrob.
li.* 3. *Satu. c.* 9. *Plinius, li.* 28. *c.* 2. ¶ † Narrat Gaguinus in vita Philip 4
pi Huttini, *li.* 7. *hiſtor.* vxorem Enguerrani cuiuſdã quæſtoris Gal-
lici, qui expilauerat ærarium Galliæ, cum de mariti carcere con-
cluſi liberatione deſperaret, ad magiam & diuinationem ſe con-
uertiſſe, Pauloto quodam malefico, & Clauda muliere ad id faci-
nus opem ferentibus: atque cerea quædam ſimulacra ad regis &
Caroli Valeſienſis formã dæmonica arte confeciſſe, qua langué-
tium ſpeciem præ ſe ferrent, ad quorum ſimilitudinem, niſi mala
ſors prodita fuiſſet, rex & ipſe Carolus conficiendi macie ſenſim
erant, & definita ad tempus morte conſumendi: quo cognito, ſu-
ſpenſus fuit Enguerranus, & Pauiotus & Clauda flammis cõſum-
ti. ¶ † Mumolus præfectus regis Chilperici. magus & incantator, 5
ſuſpectus occidiſſe filium regis, ſæpe tortus & diſtentus eam ob
rem, & tamen dixit ſe nihil mali inde ſenſiſſe, *Greg. Turo. li.* 6. *hiſt.
Franc. c.* 35. ¶ † Conſtantinus iubet, peſtem feralem eos abſumere 6
quoque magos, qui manibus accitis vitã inſontium ventilare au-
dent, & inimicos ſuos conficere, *in l. multi*, 6. *C. de malef. & mathe.*
¶ † Scribitur in ſacra pagina curatam fuiſſe a Domino noſtro Ie- 7
ſu Chriſto mulierem, quam Satanas ſpiritu infirmitatis a decẽ &
octo annis tenebat alligatã, *Luca* 13. ¶ † Narrat Ioſephus, *li.* 8. *An-* 8
tiq. Salomoni a Deo conceſſum fuiſſe, vt artem contra dæmones
ediſceret ad hominum ſalutem, curationes quoque inſtitueret,
quibus ægritudines poſſent mitigari: quam edoctus Eleazarus,
ſpectante Veſpaſiano eos curabat, qui a dæmonibus vexabantur.

¶ † Tanta

9 ¶ † Tanta fertur maleficiorum improbitas; vt ſcelerata animi
ſui intenta imaginatione excitent materiam ſui corporis corru-
ptam & venenoſam, per quam primo oculi illorum inficiuntur,
poſtea circumiectus aer, & conſequenter aliæ partes conſequen-
tis aeris vſque ad contiguum aliis aerem, quem ſi quis iam infe-
ctum traxerit reſpiratione, veneno inficitur: vt de intuitu Baſili-
ſci narrant, qui ea ratione ſolo viſu necat, & ſi virus eius ſpeculo
repercutiatur, a ſeipſo mortem accipit. Dicunt, *de his plura vide
apud Geſnerũ, li. de quadrupedib. in lupo litera E. & Idem ex Plin.
Pla. Solino, & aliis collecta.* & in lupo idipſum habere locum, vt ſi
prior hominem conſpiciat quam videatur, vocem ei adimat: non
alia de cauſſa, quam quod is virus emittat viſu, quod eo modo,
quo in Baſiliſco dixi, peruenit ad hominem: ſi tamen ipſe Lupus
prior videatur, non ita: eo quod metu pori e quibus virus exit, in-
tercipiuntur, dum ſe conſpici videns, inſidias ſibi parari ſuſpica-
tur, & fugit.
10 ¶ † Auicenna, *lib. 3. natura. c. fi.* exiſtimat, animam multoties
operari in corpore alieno, ſicut in proprio: taleque opus exiſti-
mat oculi faſcinantis, & operantis æſtimationis: atque defendit,
imaginatiuam poſſe etiam corpora extranea immutare, quamuis
in hoc eum non ſequantur alii, niſi de corpore coniuncto intel-
ligatur, vt ſcribit Algazel, *lib. 5. Phyſico. ca. 9.* Sic & D. Thomas, *1.
parte, q. 93.* ex forti imaginatione immutari ſpiritus putat corpori
coniunctos & potiſſimum ſubtiliores, qui ad oculos perferun-
11 tur. ¶ † Inficiunt autem illi ſpiritus mali ex oculis prodeuntes
primum aerem proximum, donec diſſipentur, vel perueniant ad
terminatum ſpatium: veluti ex viſu menſtruatæ mulieris infici
quiſque nouit ſpecula, & labes illis imprimi fœdas. Hoc modo
vetulæ illæ ſortilegæ putidis plenæ humoribus, quos ipſæ puti-
diores pharmacis faciunt, oculis teneros pueros & agnos infici-
unt, mutantes & excitantes illos intra ſe forti imaginatione in
modum Chamæleontis & Polypi ſaxo adhærentis.
12 ¶ † Conſtans fuit quoque Ethnicorum opinio, magicis arti-
bus pellici poſſe in ſua arua fruges alienas: & ideo C. Furius Cre-
ſennius e ſeruitute liberatus, cum in paruo admodum agello lar-
giores fructus perciperet, quam ex ampliſſimis vicinitas, in inui-
dia magna erat, quaſi fruges pelliceret veneficiis, & ei a Spurio
Albino Curuli dies dicta eſt: niſi oſtendiſſet validam filiam, bene
curata ferramenta, egregie facta, graues ligones, vomeres ponde-
roſos, & boues ſaturos, quibus abſolutus eſt, *Plin. lib. 18. cap. 6.* Et
nocere poſſe etiam rebus magica vel inde conſtat, quod ex 12.
Tab. prohibuit, ne hoc fieret, & puniri eum, qui fruges excantaſ-
ſet, & alibi, qui malum carmen incantaſſet, *idem li. 22. cap. 2. & lib.
30. c. 1.* Plinius, *li. 17. c. 25.* auctor quoque eſt in agro Marucino Ve-
ctii Marcelli, equitis Romani, Neronis Cæſaris procuratoris v-
niuerſum oliuetum viam publicam tranſgreſſum, atque ipſa præ-
dia ex loco in contrarias ſedes profecta. Et Virgilius de herbis &
maleficis ſuſurris agens, ait, *eclo.* 8.

His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulcris,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Hac de re & lex 12. Tabul. eſt, *Alienam frugem ne pellicito, de hac
Alex. ab Ale. li. 6. c. 10.* Meminit & Apuleius, *in Apologia. Magia,*
inquit, *iſta, quantum ego audio, res eſt legibus delegata iam inde an-
tiquitus, propter leges 12. Tabularum, propter incredundas frugum
13 illecebras, interdicta.* ¶ † *Et lege pagana,* inquit Plinius, *li. 28. c. 2. in
plerisque Italiæ prædiis cauetur, ne mulieres per itinera ambulantes
torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant: quoniam aduerſetur id
omnium ſpei, præcipueque frugum.*
14 ¶ † Narrat Gellius, *li. 9. c. 4.* in Africa familias hominum eſſe
voce atque lingua faſcinantium, qui ſi impenſius forte laudaue-
rint pulcras arbores, ſegetes lætiores, infantes amœniores, egre-
gios equos, pecudes paſtu atque cultu opimas, moriuntur hæc
15 omnia repente, nulli aliæ cauſſæ obnoxia. ¶ † Oculis quoque fa-
ſcinationem fieri etiam in Illyriis, qui interimunt vidẽdo. Notat
& Leonicenus, *li. 3. c. 70.* plura de Thebiorum faſcinatrice natio-
ne. Et Ouidius, 3. *Amor.*

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua.
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Lædi etiam animalia faſcinis tradit Virgilius, 8. *Eclo.*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

¶ † Permittit autem hanc poteſtatem nocẽdi Deus, ex imper-
16 ſcrutabili ſua ſcientia: vel ad probationem eorum, quos diuexan-
dos Sathanæ permittit: vt de Iob, *c. 4.* legimus, quem Deus impio
dæmoni permiſit affligere: vt & Saram vxorem Tobiæ iunioris, *c.
3. 7.* Vel vt caſtigentur qui vexantur aut puniantur: quemadmo-
dum legimus Saulem vexatum a dæmone, *1. Reg. 17. cap. voluiſſent
iniqui, §. denique, de pœ. diſt. 1.* Sic tradidit Paulus Corinthium Sa-
thanæ, vt anima eius ſalua fieret, 1. *ad Cor. 5.* Sic Deus facit mini-
ſtros ſuos ignem vrentem, & immiſſiones per angelos malos, *Pſa.*
77. Miſit & ſpiritum ſuum peſſimum, inter Abimelec, qui ſeptua-
ginta filios Hieroboa occiderat, ſuper lapidem vnum, & habitan-
tes Sichem, qui cœperunt eum deteſtari, *Iudic. 9.* Sine permiſſio-
ne enim Dei nocere ſerpẽs hic nulli rei poteſt, pedes enim Deus
ei & manus ademit: dixitque eum ſuper pectus ſuum gradiri de-
bere, *Geneſ. 3.* Factuſq; dæmon ſimilis Capitoni piſci, qui, vt ait Æ-
lianus, non deuorat piſcem ſe mouentem vel iacentem, *li. 1. de na-
tu. anim c. 3.* nec enim dæmon vincere poteſt, niſi volentem & ſi-
bi communicantem.

De Amatoriis incantationibus. Cap. 12.

1 *Amatoria eſſe incantamenta. Et 2. ſeq.*
2 *Memphis magicarum artium perita prouincia.*
Figuræ & imagines ad amorem. eod.
3 *Iynx, faſcinum amoris vt fiebat. Et philtra amoris. 4.*
4 *Sacramentis abutuntur & ſacris impie magi.*
5 *Dæmones gaudent diuinis honoribus.*
6 *Amatoria pocula naturalia.*
Et illa propinantes lenonis pœna digni. Et 19.
7 *Aſterites lapis philtrum habet amoris.*
8 *Amorem dicuntur conciliare ſagittæ ex corpore eductæ.*
9 *Philtra propinantes quibus pœnis plectantur.*
10 *Pudicitiam corrumpentium pœna, & illam tantummodo atten-
taſſe, habet pœnam. & 19.*
11 *Amoris excantationes quibus pœnis dignæ.*
12 *Nudum obuiaſſe mulieri capitale.*
13 *Cogitatio delicti cum quodam actu punita.*
14 *Gymnicum certamen quare ſublatum.*
15 *Impudicos impudicaſve ſibi ſociaſſe criminoſum.*
16 *Philoſophis vetitum, ne, quæ animos corrumperent, tractarent.*
17 *Miſeriæ humanæ prohibita diſputatio, & de Hegeſia philoſo-
pho. 18.*

DAmnat † Conſtantinus magos, qui pudicos animos ad libi- 1
dinem deflexiſſe deteguntur, *in l. 4. C. de male. & math.* Iam-
que antea docuimus quibuſdam iuribus & exemplis, poſſe ali-
quem reddi ex maleficio inhabilem ad alicuius, certæve mulieris
concubitum, cantionibus: vt non mirum ſit, ſi etiam impelli quis
iiſdem ad concubitum poſſit, eadem vi artis, & impietatis. Profe-
ram hac de re exempla quoque. Primum D. Cypriani Carthagi-
nenſis epiſcopi. Is enim antequam Chriſtianus fieret, magicis v-
tebatur artibus: cum vero animum per amorem ad Iuſtinam exi-
miæ formæ pulcritudine puellam adieciſſet, cupidinemque ſuam
dæmoni cuidam φιλοσύζυγῳ, carnali & libidinoſo ad amores illici-
tos conciliandos induſtrio, credidiſſet, neque tamẽ optatis amo-
ribus perfrui poſſet, quod puella virginitatem ſuam ante Deo cõ-
ſecraſſet, & tum, vt par erat, ieiuniis & orationibus, atque aliis fi-
dei armis caſtitatem tueretur, errorem ſuum agnouit, & propa-
lauit, & ſeductionem diutinam, libriſque magicis in ignem con-
iectis, ſacra Chriſtianorum complexus eſt, *Niceph. Cali. lib. 5. hi-
ſtor. eccleſ. c. 27.* Quam narrationem volui plenius referre, vt an-
notemus ibi amoris faſcinum a Diaboli miniſterio inferri, &
ſubinde a Deo remedium.
¶ † Aliud ſimile exemplum & remedium ex D. Hieronymo, *in 2
vita Hilario.* ſuppetit. Erat iuuenis Emporii Gazenſis, qui virginẽ
vehementer deperibat: is Memphim profectus, poſt annum ma-
gicis artibus inſtructus rediit, atque poſtea & ſubter limẽ domus
puellæ, tormenta quædam verborum, & portentoſas quaſdam fi-
guras ſculptas in æris Cyprii lamina defodit, & illico inſaniuit a-
more puella, & præ nimio amore incitata iuuenis, eum ſemper
inclamabat, donec per Hilarionem curata fuit, virum ſanctum a-
nachoretam. ¶ † Suidas, *in ver.* ἴυγξ, iynx inquit, eſt etiam rotula 3
ac paruum inſtrumentum quoddam, cui & motacilla alligatur,
cuius agitatione amaſios ſuos demulcent veneficæ, & ad amorem
incitant: hincque iynx dicitur, quicquid ad cupiditatem & amorẽ
incitat. Theocritus in Pharmaceutria, *idyllio 2.* excãtationes plu-
res recitat Simethæ mulieris, cuiuſdam Delphidis Myndii amo-
re correptæ, eaſque vt ſimul perficit, repetit verſum,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸ ἄνδρα.

Iynx trahe tu illum meum virum ad domum noſtram.

Quod imitatus eſt Virgilius, *eccle.* 8. dum in ſingulis magicis veneficis repetit,

Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnim.

Lucianus, *in eo. dialo. inter meretricum dialogos.* in Dialogo Meliſſæ & Bacchidis, quandam etiam ponit incantationem amatoriam.

4 ¶ † Abutuntur ad philtra Veneris magi rebus extra corpus, vel intra propinatis: extra, cera liquefiente, lauro combuſto, furfurum ſacrificatione, foliis, radicibus, reptilibus, motacilla, characteribus, quæ vaniſſime vel aſſuunt pannis, vel ſubiiciunt capitibus, vel liminibus domorum, accedentibus nefariis ſacrificiis, & turpibus verbis, precibuſque impiis. Et quod deteſtandum, & cruce flammiſque dignum, his impiis ſortilegiis amoris adiungunt res ſacramentis deſtinatas & conſecratas, ſacroſanctam euchariſtiam, *gl. in c. accuſatus*, §. *ſane, de hæret. in fine.* vel non conſecratam hoſtiam circumſcriptam notis & literis ſanguineis. Et has impietates in ſacroſanctam euchariſtiam detectas & in iudicium delatas ſæpe ſibi teſtatur Paulus Grillandus, *tract. de ſortilegiis q. 3. nu.* 19. & alii quoque de hac impietate meminerunt, & quomodo ſupra hoſtiam non conſecratam liturgias dici procurent, & abutantur illis, & pro philtro in potu vel cibo propinent. Narrat & Grillandus ad eandem vanitatem abuti ſacramento chriſmatis, ſecundina partus baptizata, & ſimilibus: atque ab abutentibus pœnas merito exactas, *idem Grill. eo. tract. & quæ. num.* 21. & 22. Rurſumque & miſceri amatoriis candelas benedictas, benedictos ramos oliuarum, agni ſancti vel benedicti imagines, aquam fontis baptiſmatis, *idem, eo tract. q. 5. nu. 3.* Quæ maxime ſcelerata certe ſunt, & impiiſſima: verumtamen non per ſe ſufficientia ad expugnandam mulieris pudicitiam.

5 ¶ † Ceterum, inimici hominis & eius ſalutis dæmones, gaudét talibus oblationibus adorari, ſacris in illorum obſequia conuerſis: quo fit, vt maiori impetu aggrediantur obſidionem pudicarum mentium, mulierum potiſſimum, quæ, *c. 1. de clan. deſponſ. c. forus, de ver. ſig.* fragiliores ſunt, & mollium hominum, & propenſorum in Venerem.

6 ¶ † Sunt his adfinia pocula amatoria, quæ incendunt ſua vi libidinem, *l. ſi quis aliquid.* §. *qui abortionis, de pœn. l. 3.* §. *hac adiectio, de ſicar. in P.* Creditur Caligula a Cæſonia vxore medicamento potionatus: ſed quod eum in furorem verterit, *Suet. in Calig. c. 50.*

7 ¶ † Æſopus alius a fabulatore, ſcribit πάνα Pana vocari piſcem cetacei generis, ἐν τούτῳ δὲ τὸν ἀστερίτην λίθον εὑρίσκεσθαι, ὃς ὑπὸ τῷ ἡλίῳ ἀνάπτεται, ποιεῖ δὲ πρὸς φίλτρα, id eſt, *in eo lapidem Aſteritem inueniri, qui ſolis radiis inflammetur, eumque ad philtra facere,* id eſt, illecebrum amoris eſſe, *Heſichius Mileſius illuſtris, περὶ σοφῶν.*

8 ¶ † Tradit Plinius, *li. 18. c. 4.* Archelaum & Orpheũ ſcripſiſſe, ſagittas corpore eductas, ſi terram non attigerint, ſubiectas cubantibus, amatorium eſſe.

9 ¶ † Qui iſtis philtris amatoriis vtuntur, pœnam habent extraordinariam, vel metalli, ſi humiles: vel deportationis in inſulam ademta quarta parte bonorum, ſi honeſtiores: ſecundumque effectum qui ex poculo ſequitur, & quia pudicitiam attentant, *l. 1. de extraord. crim.* & quia res mali exempli eſt, *l. ſi quis aliquid*, §. *qui abortionis, de pœ. in P. l. 3.* §. *hac adiectio, de ſica. P. l. multi, C. de malef.* & plena luxuriæ, vel ſtupri, vel adulterii, quę ſuas pœnas habent, vt propriis explicauimns locis. Accedunt & impietates ſacrilegæ ſæpe, abuſus ſacramentorum, quæ ad idololatriam pertinent, vel ad hæreſin: vt dum hoſtia conſecrata eius cauſſa polluitur, vel non conſecrata ſanguineis literis inſcribitur, *gl. in c. accuſatus*, §. *ſane, de hæretic.* ſimileſque blaſphemiæ connectuntur, quæ hęretici vel apoſtatæ pœnas, quæ capitis ſunt, merentur, *ti. de pagan. C. & tit. de hære. in C. & iure pontifi. & nos propriis locis tradidimus.*

10 ¶ † Et generaliter qui impudicos animos nititur facere, & aliis modis, iniuriarum tenetur, *l. ſed eſt quæſtionis*, §. *ſi quis*, & *l. ſi ſtuprum, de iniur.* Imo qui virgines appellat, id eſt, blanda oratione pudicitiam illarum attentat, iniuriarum actione tenetur, *l. item apud Labeonem*, §. *ſi quis virgines, eo.* §. *l. attentari, 10. eod.* §. 1. *eo. tit. ap. Iuſtin.* Fiunt enim homines deteriores, & corrumpuntur, ſi amatores fiãt, & luxurioſi, *l. 1.* §. *fi. iunct. l. 2. de ſer. corru. P.* Et ne quis arbitretur vel hoc in amore iuſto permittendum eſſe, audiat & in eo quoque vetitũ, cum maiores noſtri ſolis animis amorem honeſtum exiſtimauerint conſtare, *l. 3. de dona. inter vir. & vxor. P.* Et ſummopere in omnibus caſtitas procuranda eſt, & defendenda, §. *fin. quib. mod. nat. effi. legit. in Auth.* §. *ſancimus, de lenonib.* & propugnacula illi facienda: maxime quia fragilis eſt, *ca. nec ſolo, 32. q. 6.*

¶ † Si ergo verum ſit, magicis ſuſurris animos deflecti ad 11
libidinem, capitale id erit duplici ratione: & quod magia vti, capitale ſit: & quod corrũpere mores, & ſuggerere ea, quæ poſſunt pudicitiam expugnare, pœna dignum ſit.

¶ † Scribit Dio Caſſius, 12
li. 58. morti addictos quoſdam viros, quod nudi obuiam fuiſſent Liuiæ matri Tiberii Cæſaris, quos tamẽ illa morti, venia eripuit, quod diceret, pudicis mulieribus hos nihil ab ſtatuis differre.

¶ † Apud Vtopiẽſes inſulanos ſolicitaſſe ad ſtuprum, idẽ quod 13
ſtuprum commiſiſſe eſt, *Tho. Morus, lib. 2. Vtopiæ.* Et narrat ſacra pagina, *Geneſ. 12.* Pharaonem multis cladibus, ob attentatam ſolũ Saræ vxoris Abrahæ pudicitiam, affectum eſſe. Sicut & Abimelechum regem Gerarorum eaſdem ob cauſſas, *Geneſ. 20.* M. Claudius Marcellus ædilis curulis, Caio Scantinio Capitolino trib. pleb. diem dixit ad populum, quod filium de ſtupro appellaſſet, reuſque vno teſte qui tentatus erat, damnatus eſt, *Valer. Maxi. li. 6. c. 1.* Metellus Celer ſtuproſę quoque mentis punitor, diem dixit Cn. Sergio Silo, quod numos matrifamilias dediſſet: eoq; damnatus, nec factum, ſed animus in quæſtionem deductus eſt. *eod.*

¶ † Gymnicum agona apud Viennenſes ſublatum a Trebonio 14
Rifino in ſuo duumuiratu, illud confirmante Traiano Imperatore, quod ex hoc modo, & impudico certamine mores Viennẽſium inficerentur, *Plin. nepos, li. 4. epiſt.* Et tollendæ ſunt res, quæ anſam delinquendi dant, *l. conuenire, de pact. dotal. P. l. alia*, § *elegãter, ſolu. matrim.*

¶ † Nec ſine crimine fuit impudicas, impudicoſ- 15
ve ſibi ſociare, vel cum iis eſſe, imo & id cauſſa ſoluendi matrimonii erat legitima, *l. conſenſu, in princ. &* § *1. de repud. C.* § *cauſſas, & ſeq. vt lice. matr. & auiæ. in Auth.* Impudicus quippe, veluti quadã contagione ſerpente, proximos ſibi inficit, & modicum fermentum totam maſſam corrumpit, *prior. ad Corint. 5.* vt vna morbida ouis totum pecus, *can. ſed illud. 45. diſt. c. fertur, 1. q. 1.* Quapropter & impudici & quæ impudicos faciunt, tolli debent, *ca. reſecandæ, 24. q. 3.* & ii potiſſimum qui ſtudium huic rei adhibent. Vt & P. Sempronius Sophus cõiugem repudii nota affecit, nec ob aliud, quam ſe ignorante, ludos auſam ſpectare, *Val. Maxim. li. 6. cap. 3.* Puniti proinde quodammodo ſunt iure, non tantum impudici, ſed qui impudicis fauent.

¶ † Vt placuit eum qui emit, & pecuni- 16
as tradidit ei, quem ſciebat ſcorto daturum, vel in luxuriam profuſurum, tanquam malæfidei poſſeſſorem, nõ poſſe præſcribere, *l. ſi quis cum ſciret, pro emto. in P.*

¶ † Et in antiqua repub. Atheni- 17
enſium prohibitum etiam philoſophis tractare in publico quod audientium animos in deteriorem ſententiam trahere poſſet: quemadmodum in aliis rebus annotauimus. Vt dum poſt Mileti infeliciſſimam expugnationẽ, cum Phrynicus poeta hinc ſumto argumento Comœdiam exhibuiſſet Athenienſibus, & fleuiſſet mirum in modum facti recordatione populus, dies dicta eſt a iudicibus Phrynico: & cum antiquam licentiam proponeret, nihilque ſe dolo malo feciſſe diceret, nihilominus mille drachmis litẽ æſtimarunt, ſancitumve, ne poſthac vnquam ea populo daretur ſpectanda Comœdia, vt auctor Herodotus, *lib. 6.* Plutarchus, *in Politi.* Ammianus Marcellinus, *lib. 18.*

¶ † Sic Hegeſiæ philoſopho Cyrenaico Ptolomęus rex Ægy- 18
ptiorum prohibuit, ne poſthac publice de miſeria huius vitæ diceret: quia is tanta valebat eloquentia, vt cum ſæpius mala huius miſerrimæ vitæ docendo vel declarando repræſentaret, miſeranda imagine inſerta pectoribus, multis voluntariæ mortis oppetendæ libidinem ingeneraret, *Valer. Max. lib. 8. cap. 9.*

¶ † Deinceps ii, qui amatoriis incantationibus vel poculis de- 19
mentare homines ſatagunt, in lenocinii crimen incidunt, vt merito pœnis iiſdem quibus lenones, ſubiiciendi ſint. De quibus tractamus poſt crimen adulterii & ſtupri, vbi reliqua inuenies.

De Elementorum per magos turbatione.
Cap. 13.

1 *Elementa magicis artibus turbari poſſe.*
2 *Aqua de cœlo incantationibus elicita.*
3 *Ventes ſopiebant aliqui ex certa familia.*
4 *Apnun quid, & de Empedocle mago.*
5 *Remedia magica aduerſus tempeſtates probat Conſtantinus Cæſar.*
6 *Grandinum depulſores apud gentiles.*
7 *Carmina ſeu excantationes & aerem & ſidera afficere creditum.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

1 COnſtantinus † Cęſar tradit, multos magicis artibus elemen-
ta turbare, *l. multi, 6. C. de malefi. & mathem.* Quod & natura-
libus cauſſis, induſtria & arte dæmonum, permiſſione Dei, fieri
poſſe, grauiſſimi auctores non dubitant, *quod & Augu. ait, dum*
de malefi. agit, 16. art. 7. & liber qui dicitur onus eccleſiæ c. 17. §. 12. Et
nos de his paulo poſt. Accedunt & exempla, quibus apparet ali-
quando incantationibus turbatum fuiſſe aerem, & præter con-
ſtitutionem eius naturalem, quædam ab illo elicita. ¶ Meminit
2 Dio † Caſſius *lib. 56. hiſt.* tempore quo Cn. Sidius Geta contra
Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua eſſet ad ſi-
tim exſtinguendam, quendam indigenarum confœderatorum,
incantationibus plurimam aquam e cœlo elicuiſſe. Hoc ipſum
fecit Arnuphis, *Suid. in ver. Arnuphis,* Ægyptius Philoſophus M.
Philoſopho Imperatori familiaris, qui cum aliquando Romani
ſiti laborarent, ſubito fecit, vt ingentes nubes obſcuræ exſiſte-
rent, quæ pluuiam ingentem cum tonitruis & fulguribus effun-
3 derent: alii tamen hoc tribuunt Iuliano Chaldæo. ¶ Erat † teſte
Suida, *idem in ver.* ἀνεμοκοῖται, Corinthi familia quædam ex nu-
mero eorum, qui ἀνεμοκοῖται dicuntur, quæ ventos ſopiebat. ¶ A-
4 iunt † Empedoclem Pauſaniæ tradidiſſe apnun, id eſt, ſpiritu ca-
rens medicamentum, quod per triginta dies conſeruaret corpus
ſine ſpiritu & cibo: eundemque ferunt Empedoclem magum
fuiſſe, quippe qui, cum Eteſiæ ita vehementer ſpirarent, & fru-
ges læderent, iuſſit aſinos excoriari & vtres fieri, eoſque in pro-
montoriis extendi, vt ventum exciperent, quo ſopito dictus
quoque eſt κωλυσανέμας, id eſt, ventorum prohibitor, *idem in ver.*
5 ἄπνους. ¶ Conſtantinus † Cæſar, *in l. eorum, 4. de malef. & mathem.*
C. non improbat eos, qui proſpiciunt hominibus per remedia
ex humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis innocen-
tes adhibita ſuffragia, ne maturis vindemiis metuerentur im-
bres, aut ne ventis grandiniſque lapidatione quaterentur, qui-
bus nullius ſalus, aut æſtimatio læderetur, & quorum vt profi-
cerent actus, ne diuina munera, & labores hominum ſterneren-
6 tur. ¶ Vt † erant apud gentiles olim quidam ſacerdotes, dicti χα-
λαζοφύλακες, qui grandines cum inſtarent ſpecularentur, quas a-
gni & pulli ſacrificio auertere credebantur. & ſi agnus vel pullus
defuiſſet, digitum graphio ſtillove feriebant, atq; inde fuſo ſan-
guine litabant, quos a Cleone inſtitutos ferunt, *Lilius Gyrald.*
Syntа. 17. de idolis gentium. Et in hoc dæmones volebant imitari
miraculum Eliæ prophetæ Dei, qui eius nomine clauſit per tri-
ennium cœlum, ne plueret: poſteaq; nubes & pluuias induxit, *3.*
Reg. c. 17. & 18. Erant & tempore Caroli Magni aduerſum gran-
dines quædam ſuperſtitiones & ſuſpenſiones, quas ipſe prohi-
buit, *in conſti. Caroli Magni capitularib. Aquiſgrani habitis, art. 18.*
lege, *vt clocas*, id eſt, (tintinabula) *non baptiʒent, nec chartas per*
7 *perticas appendant propter grandinem.* ¶ Hinc † perſuaſum & de-
cantatũ, veneficas etiã in aerem & ſtellas ſuas producere artes, &
creditæ carminibus ſydera affici. Accedit Virgil. dum ait *8. eclo.*

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam.

Et Lucanus *in 6.* de Magorum agens vi,

Illis & ſydera primum
Præcipiti deducta polo, Phœbeq; ſerena
Non aliter diris verborum obſeſſa venenis
Palluit, & nigris, terreniſq; ignibus arſit,
Quam ſi fraterna prohiberet imagine tellus,
Insereretq; ſuas flammis cœleſtibus vmbras.
Et patitur tantos cantu depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

Et Ouidius *in epiſtola Hypſiphiles ad Iaſonem* de Medea,

Illa reluctantem curſu deducere Lunam,
Nititur, & tenebras addere Solis equis.

Propertius quoque,

Cantus & e curru Lunam deducere tentant,
Et facerent, ſi non æra repulſa ſonent.

Rurſum Ouidius de Dipſæ anus magicis tractans ait,

Illa magas artes Ææaq; carmina nouit,
Inque caput liquidas arte recuruat aquas.
Scit bene quid gramen, quid torto concita Rhombo
Licia quid valeat virus amantis equæ.
Quum voluit, toto glomerantur nubila cœlo,
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine, ſi qua fides, ſtillantia ſydera vidi,
Purpureus Lunæ ſanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas viuam volitare per vmbras
Suſpicor, & pluma corpus anile tegi &c.

Leges, & exempla gentium in Puniendis Diuinis, Maleficis & Mathematicis.

Cap. 14.

1 *Diuinorum pœnæ per totum caput 14. lib. 34.*
Et vatum falſorum apud Scythas pœna.
Et 2. Et ſeq.
2 *Gymnoſophiſtæ Indorum vates.*
Silentium pro pœna inditum.
3 *Athalarici edictum de magis puniendis.*
4 *Adelrunæ relegatæ.*
5 *Mathematici vrbe pulſi. Et 9.*
6 *Veneficorum ex Platone pœnæ. Et 10.*
7 *Magi tumultuum auctores.*
8 *Incantatorum pœna ex Caroli Magni legibus.*
11 *Haruſpices vt ſagæ impoſtores pelli debent.*
Et 12.
13 *Diuinos conſuluiſſe in quibus capitale.*
Magorum & magos conſulentium vltimum ſupplicium, eod. Et
vid. c. 15. huius lib. 34.
14 *Iohanna virgo, quæ regem Carolum iuuit, exuſta.*
15 *Maleficorum pœnæ apud varias gentes.*
Et 16. Et 17.

APud † Scythas falſorum vatum pœnæ, eorum quos ſua lin- 1
gua vocant *Enaries*, per virgas diuinantium ſunt: vt pedibus
implicatis, manibuſque poſt terga reuinctis, atque ore obſtru-
cto eos extendant in medium ſarmentorum, quibus plauſtrum
concameratum referſerunt, deinde igne ſuppoſito comburant,
trahentibus plauſtrum bobus, *Herod. in 4.* ¶ Inter † Indos ſophi- 2
ſtæ ſunt ſeu ſapientes, nudi, qui vaticinantur, aliis enim non li-
cet, de rebus publicis, non de priuatis, vt de temporibus anni, &
ſi qua publica calamitas immineat. ὅςις δ᾽ ἁμάρτοι ἐς τρεῖς μαντευσά-
μενος, τούτῳ δ᾽ ἄλλο μὲν κακὸν γίνεται οὐδὲν, σιωπᾶν δ᾽ εἶναι ἐπανάγκες τοῦ λοιποῦ, καὶ
οὐκ ἔστιν ὅςις ἐξαναγκάσει ἄνδρα τοῦτον φωνῆσαι, ὅπου ἡ σιωπὴ κατακέκειται, id
eſt, *Quicunque vero ter diuinando a vero errauerit, huic nihil aliud*
pœnæ loco infligitur, quam quod ei deinceps ſilentium indicitur: neque
cuiquam licet ei, cui ſilentium imperatum fuerit, ad loquendum co-
gere, Arria libello rerum Indicarum. ¶ Athalaricus † Gothorum 3
rex, in edicto: *Maleficos,* inquit, *vel eos, qui ab eorum nefariis acti-*
bus aliquid crediderint expetendum, legum ſeueritas inſequatur,
quia impium eſt, vos illis eſſe remiſſos, quos cœleſtis pietas non patitur
impunitos. Qualis enim fatuitas eſt, creatorem vitæ relinquere, & ſe-
qui potius mortis auctorem? Caſſiod. lib. 9. Variar. c. 18. ¶ Filimerus † 4
rex Gothorum qui conſederunt ad Meotides paludes, cum au-
ſpicia ſui imperii a morum reformatione ſumeret, magas muli-
eres patrio ſermone *adelrunas*, de maleficio conuictas vel ſuſpe-
ctas, in remotas Scythiæ ſolitudines abire coegit, ne earum
commercio reliqua gens contaminata, in nefarias operationes
procliua collaberetur, *Ioan. Magn. Gothus, lib. 6. hiſtor. Gotho. c. 24.*
¶ Mathematicos † ab vrbis Romæ aſpectu exterminari præce- 5
perunt Theodoſius & Valent. vt nec præſentiæ criminoſorum
contagione alii fœdarentur, *in l. Manichæos, 53. de iis qui contend.*
de relig. lib. 16. C. Theod. tit. 4. ¶ Platonis † autem lex, *Plato lib. 11. de* 6
Legib. quæ omnes ſpecies veneficiorum & maleficiorum conti-
net, quæ in Græcis exemplaribus incipit, ὅςις ἂν φαρμακέσῃ τινὰ
ἐπὶ βλάβῃ, &c. quam ſic verto: *Quiſquis aliquem veneno læſerit, ſi*
non lethaliter, neque eum ipſum, neque quemquam de eius familia,
ſed vel pecus, vel aluearia, ſeu neci dederit, ſeu aliter affecerit quam
morte: ſi medicus ſit & venefícii fuerit conuictus, extremo ſupplicio
pœnam luito: ſin inſcius ſit, iudices quod ipſum aut pati, aut ſoluere par
ſit æſtimanto. Si quis autem vinculis aut illectamentis, aut incantatio-
nibus, aut huiuſmodi quibuſcunque veneficiis, nocenti ſimilis iudica-
tus fuerit, ſi vates ſit, aut prodigiorum conſultor, ἢ τερατοσκόπος, *mo-*
riatur: ſin earum artium expers, illud veneficium feciſſe pronuntia-
tum ſit, de hoc quoque conſilium iudicum, num mulcta, vel morte af-
ficiendus ſit cenſeto. ¶ Mæcenas † eques Romanus nobiliſſimus, 7
inſtituens de Republica Octauium Cæſarem, & hoc prȩceptum
adiicit. *Neque contemtorem Dei, neque præſtigiatorem vllum tolera-*
bis. Neque magi ferendi ſunt omnino, qui cum ſæpenumero etiam ve-
ra dicant, tamen frequentius mentiuntur: & nouarum rerum tentan-
darum cauſſam hominibus præbent, Dio Caſſ. lib. 52. hiſt. ¶ Carol.
Magn. † in capitularibus, *De incantatoribus, auguribus vel diui-* 8
nantibus, qui tempeſtates vel alia maleficia faciunt, ait, *placuit in ſa-*
cro concilio, vt vbicunque deprehenſi fuerint, videat archipresbyter
diœceſis illius, vt diligentiſſima examinatione conſtringantur, ſi forte

conſiteantur malorum quæ geſſerint: ſed tali moderatione fiat eadem
diſtrictio, ne vitam perdant, ſed vt ſeruentur in carcere afflicti, vſque
dum Deo inſpirante ſpondeant emendationem peccatorum, & vt nul-
latenus per aliqua præmia a Comitibus vel Centenariis, abſque diſtri-
cta examinatione remittantur, in capitular. Caroli Magni, capit. de
9 pace, c. 25. ¶ Siſenna † Statillio & L. Scribonio Coſſ. facta ſena-
tuſconſulta de mathematicis magiſque Italia pellendis, quorum
e numero L. Pituanius ſaxo eſt deiectus, in Publium Martium
Coſſ. extra portam Exquilinam cum claſſicum canere iuſſiſſet,
more priſco animaduertere. Pulſi autem Mathematici ob Li-
bonem Druſum, qui infernas vmbras elicuit, Cornel. Tacit. lib. 2.
Annalium. Suetonius quoque in Tyberio, c. 32. Tyberium expu-
liſſe Mathematicos tradit, ſed deprecantibus, ac ſe artem relictu-
10 ros pollicentibus, veniam dediſſe. ¶ Innuit † Æſopus Apologo
lepidiſſimo, Æſop. Frig. in Apologis, olim huiuſmodi veneficas
punitas, dum ſcribit mulierem veneficam, quæ diuinarum ira-
rum propulſionem permittebat, accuſatam, impietatis damna-
tam: & dum ad mortem duceretur, quendam illi obieciſſe, tu
quæ Deorum iras auertere, promittebas, quomodo nec homi-
11 num conſilia mutare potuiſti? ¶ Columella † in præceptis ruſti-
cis, Haruſpices, ſagaſque, quæ vtraque ſuperſtitione rudes animos ad
impenſas ac deinceps ad flagitia compellunt, ne admiſerit colonus, Co-
12 lu. de re ruſt. li. 1. c. 8. ¶ Scipio † ſcorta, & haruſpices caſtris expulit,
quibus milites rebus aduerſis territi vtebantur, Suid. in ver. ἐπιτή-
13 δες. ¶ Iulius Paulus † li. 5. recep. ſenten. Qui de ſalute, inquit, princi-
pis, vel de ſumma Reipub. Mathematicos, ariolos, haruſpices, vatici-
natores conſuluit, cum eo qui reſponderit, capite punitur. Idem etiam
alibi, eo. lib. tit. ad leg. Cornel. de ſicar. magicæ artis conſcios ſummo
ſupplicio affici, hoc eſt, aut beſtiis ſubiici, aut cruci ſuffigi: ipſos
autem magos viuos exuri: libros item magicæ artis apud ſe ne-
minem habere licere, & eos penes quoſcunque reperti ſint, bo-
nis ademtis combuſtiſque his publice, in inſulam deportari: hu-
miliores, capite puniri. Et non tantum, inquit, profeſſio huius
14 artis, ſed etiam ſcientia punita eſt. ¶ Hoc † prætextu, quod ma-
gam criminarentur Angli, & vt veneficam, Ioanna puella virgo,
quæ auxilio diuinitus fuerat Carolo regi Francorum, in Com-
pendii ciuitate capta, viua iuſſu Semerfetenſis ducis exuſta eſt,
15 Polyd. Verg. li. 23. hiſt. Ang. ¶ Mitiores † leges ſecundum hæc
tempora videntur, quæ olim inter Salicos & Ripuarios contra
Maleficos poſitæ erant, grauiores certe tunc, cum audendi fa-
cultas tanta, vt nunc eſt, non erat, & plus reuerebantur homines
pecuniarias pœnas, quam nunc capitales Proinde in Salica lege,
hæc titul. de malefic. §. 2. Si qua mulier alteri, vt infantem habere
non poſſit, maleficium fecerit, duorum M denariorum, qui faciunt ſo-
lidos 62. cum dimidio culpabilis iudicetur. Et rurſum in §. final. eod.
titul. de malefic. Si quis alteri aliquod maleficium ſuperiactauerit, ſi-
ue cum ligaturis in aliquo loco miſerit, duorum millium denariorum,
qui faciunt ſolidos 62. cum dimidio culpabilis iudicetur. Et in legi-
bus Ripuariæ titul. 81. de malefic. §. 1. Si quis vir, ſeu ſi qua mulier Ri-
puaria per venenum, ſeu per aliquod veneficium aliquem perdiderit,
Virgild componat. Et rurſum §. 2. eod. titul. Si non mortuus fuerit in-
de, ſed debilitatus, 100. ſol dos ſoluat.

16 ¶ In † codice legum Wiſigothorum, ſic etiam ſcriptum eſt.
Vt ſiue ingenuus, ſiue ſeruus vtriuſque ſexus, qui in hominibus, vel
brutis animalibus, omnique generi quod mobile eſſe poteſt, ſeu in a-
gris, ſeu in vineis, diuerſiſque arboribus, maleficium aut diuerſa liga-
menta, aut etiam ſcripta in contrarietatem alterius excogitauerit fa-
cere, aut expleuerit, per quod alium lædere vel mortificare, aut obmu-
teſcere velit, aut damnum tam in corporibus, quam in vniuerſis rebus
feciſſe reperiatur, ducentis flagellis publice verberetur, bona confiſcen-
tur, recludatur, &c. l. 4. & l. 3. de malef. lib. 6. Codic. Wiſigothorum,
titul. 2. Tyberius Cæſar, etſi Traſillo aſtrologo peritiſſimo quo-
tidie vteretur, ac ſingulis diebus vaticinia acciperet: tamen re ac-
curate conſiderata, cum aliquando per ſomnium viſus fuiſſet
cuidam pecuniam dare, hominem interemit: quod intelligeret
ſibi per magicam artem dæmonem immiſſum fuiſſe.

17 ¶ Reliquoſque † omnes aſtrologos, magos, aut quicunque a-
lio auxilio diuinationes exercerent, exteros necauit: ciues, quos
prius Auguſti neglexerant, extorres fecit, Dio Caſſ. libr. 57. Au-
guſtus enim Octauianus anno 764. interdixerat vatibus, ne ab-
ſentibus arbitris, vel coram aliis de morte prædicerent. idem lib.
56. Soranus, quod vſus artibus magicis diceretur opera filiæ
ſuæ, factis Nerone ægrotante ſacrificiis, oc-
ciſus eſt, Xiphili. ex Dione in
Nerone.

De Pœna Diuinorum ſeu Mathematicorum. Cap. 15.

1 Incantatorum & ariolorum iuris diuini pœna.
2 Magos conſulentium, & magorum vindicta Dei, & diuini iuris, & aliarum gentium. Et 3.
Et ſeq. numer.
4 Sacrificia paganorum & magorum vetita qua pœna.
5 Didius Iulianus ſacrificiis vſus cædis humanæ.
6 Sortilegiis conſentientibus quæ pœna impoſita iure pontificio.
7 Magorum & ſortiariorum qui ſint idonei iudices.
Inquiſitor hæreticæ prauitatis quando cognoſcere poteſt de ſortilegis, eod.
8 Sacris abutentes rebus, qua pœna digni.
9 Baptiſmi in ſortilegiis abuſus vindicatus.
10 Magorum pœna apud Wiſigothos.
11 Dæmon intercipit & torquet magos.

FAlſorum † vatum pœnæ nunc nobis breuiter perſtringen- 1
dæ, ex legibus non tantum diuini iuris, ſed etiam humani, &
gentilium. Lex diuina inprimis, iubet omnes maleficos & in-
cantatores interfici, Deut. 18. Et ſi anima declinauerit ad ariolos &
magos, & fornicata fuerit in eis, inquit Dominus, ponam faciem
meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et ite-
rum, Vir vel mulier, in quibus ſpiritus Phytonicus vel diuinus fuerit,
moriantur, lapidibus obruent eos, Leuit. 20. Saul eraſit, † dum probe 2
imperabat, magos & ariolos & phytoniſſas de terra, mortique
adiudicauit, 1. Reg. 28. licet poſtea ipſe improbus phytoniſſam
conſuluerit. Quod vt ad mortem eius, & in ſignum translatio-
nis regni in Dauidem notat ſacra ſcriptura, 1. Paralip. 10. quem-
admodum ob conſultos diuinos & ariolos, mortuum fuiſſe ali-
um regem Ochoſiam narrat, 4. Reg. 1. Minatur Deus in Apoca-
lypſi diuino regno ſe expulſurum veneficos, Apocalyp. 9. & alibi
per D. Paulum, ad Galat. 5. ¶ Iure † ciuili Conſtantinus Impera- 3
tor haruſpices, ſacerdotes diuinos, & eos, qui eis miniſtrant, iu-
bet ab omnibus domibus excludi, aliter concremari, & eos qui
aduocauerint ſuaſionibus vel præmiis, bonis exutos deportari,
l. nullus, 3. de malefic. & mathem. C. Et in Chaldæos, magos, alioſ-
que maleficos, haruſpices, Mathematicos, diuinationis curio-
ſos, gladii ſupplicium decerni, l. nemo haruſpicem, 5. eod. tit. Et pro
confeſſione, & ſi conuincantur, equuleum, vngulas ſulcantes la-
tera, aliaque tormenta ſtatuit, l. & ſi excepta, 7. C. eod. ti. nulla di-
gnitatis habita ratione. ¶ Et † lege Cornelia de ſicariis tenetur, 4
qui magicis ſuſurris vſus fuerit, §. item lex Cornelia, de ſicariis, de
publ. iud. apud Iuſt. ſicut qui mala ſacrificia fecerit, habueritve, vt
ait Modeſtinus, l. ex ſenatuſconſulto, 13. ad leg. Cor. de ſicar. li. 48. P.
tit. 8. cuius pœna mors aut deportatio, l. 3. & l. pen. eod. Morte et-
iam dignus, qui ſe paganorum ſacrificiis polluerit, l. 2. 3. 4. de pag.
& ſacriſi. eor. Quemadmodum & iſti diuini & ſortilegi faciunt,
& magi, qui adhuc eo ſunt deteſtabiliores, quod ſæpe ſanguine
humano impiiſſima & exſecranda ſua peragant ſacrificia.
¶ Quemadmodum † Didius Iulianus Imperator a militibus 5
Romanorum pretii addictione factus, plures pueros occidit
cauſſa magicarum artium, vt ſi forte quod futurum erat præco-
gnouiſſet, poſſet auertere, Xiphili. ex Dione, in Didio Iuliano. Ho-
rum pœna iure ciuili creſcit vel minuitur ratione circumſtanti-
arum: nam ſi veneno, vel pharmaco, vel alio modo necem con-
ciliauerint, homicidarum pœnis puniendi ſunt, de quibus in
criminibus de veneficis, & legis Iuliæ de ſicariis, & alibi diximus
ſuo loco: & in ſingulis ſpeciebus poſtea iſtius vanitatis pœnas a-
liquas vſurpatas dicemus, Deo fauente. ¶ Iure † canonico, quia 6
eccleſiaſtica diſciplina non infert pœnas mortis temporalis, ſeu,
vt dicunt ſanguinis, c. in archiepiſcopatu, de raptor. ca. vnum ſolum,
23. quæſt. 5. aliæ conſtitutæ ſunt pœnæ: nam clericis conſentien-
tibus ſortilegis, magis, pœna imponitur pœnitentiæ quinquen-
nalis, ſuſpenſio ordinum, & priuatio beneficiorum, c. 1. & fin. de
ſortileg. c. non licet cum 3. ſeqq. 26. q. 5. Si autem malefici eſſe con-
uincantur, remittuntur ab eccleſiaſtico iudice ad curiam ſecula-
rem condemnandi & puniendi: vt de hæretico pertinaci ſtatu-
tum eſt, c. ſuper eo, de hæret. in 6. Nouit enim ius canonicum ex iu-
re diuino, ſacrificantes diis alienis eſſe morte tollendos, cap. ſi au-
dieris, 23. quæſt. 5. cuiuſmodi ſunt lamiæ, quæ dæmonibus obſe-
quium præbẽt. ¶ Cognitio † tamen horũ, qui rei maleficii ſunt, 7
eius quod hæreſi proximũ, eſt etiam in aliis, quam eccleſiaſticis
perſonis, in laicis videlicet, ad iudicẽ eccleſiaſticum, nimirum ad
epiſcopũ, vel inquiſitorem hæreticæ prauitatis pertinet, vel ſe-
para-

paratim, vel communiter ad vtrumque ſimul. Alioquin malefi-cia, quæ ſuperſtitionem redolent, & ſortilegia, in quibus contin-git miſceri crimina, vel veneficia, qualia in ſtrigibus arguuntur, notionis ſunt temporalis iuriſdictionis. Proinde pro foro com-petenti diſtinguendo in ſortilegiis perſonarum laicorum puni-endis, obſeruandum num ea contineant, vel participent hære-ſin manifeſte, qualia ſunt illa, quæ expreſſam habent fidei eiu-rationem, data fide & inita cum dæmone: & tunc poſſunt epi-ſcopi vel inquiſitores hæreticæ prauitatis de his cognoſcere, nõ alias, vt expreſſe iure cautum eſt, *in c. accuſatus c. 8. § ſane, de hæret. in 6.* Placuit autem, vbi expreſſa illa profeſſio non fit dæmoni, vel eiuratio, & quamuis inuocetur dæmon ad pudicitiam expugnã-dam, vel ad maleficia docenda, vel ad ſanandum vel lædendum, vel ad ſimilia, eiuſque cauſſa efficiant imagines non pertinere ad manifeſtam hæreſin, *Geminia. Philip. Franc. & alii interp. in d. §. ſane, Oldra. con.* 210. *quod incipit. regularis traditio, & conſ. 79. &* 208. quia ea poſſunt ad dæmonem dirigi, tanquam ad tentato-rem, cuius naturam gerit. At ſi inuocetur dæmon, credendo ꝙ poſſit hæc propria auctoritate, certe tunc eſt impietas magna, & detrahitur Dei poteſtati, quod creaturæ quod Dei eſt tribuitur: ideo ibi eſt hæreſis manifeſta, quæ iuriſdictionem tribuat ſpiri-talibus iudicibus, *Francus & Geminia. in d. § ſane, facit c. epiſcopus,*
8 *26. q. 5.* ¶ Item † ſi ſacramentis abutantur, aut euchariſtia, vel ba-ptiſmo, vel vnctione Chriſmatis. Atque ſi ita impius reperiatur presbyter, qui inuentus ſit huic ſortilegio operam præbere, gra-uiſſimis exiſtimamus dignum pœnis, vtpote grauiſſime peccans, vel irreuerenter ſacramenta pertractando, vel aliud immiſcen-do illis alienum, *in c. de homine, c. 7. de celebra. miſſa. c. nihil in ſacri-ficiis, de conſecr. diſt.* 2. veluti ſi ſuper characteres, aut ſupra malefi-cia, miſſas celebret. Cum alioquin & qui ſacra profanat etiam i-gnoranter, vt ſi palla quæ in altari fuerit, mortuum inuoluat, vel eam negligenter habuerit, ſi diaconus ſit, triennio ſexque men-ſibus a dominico remouetur altari, graui percuſſus anathemate presbyter, decem annis & ſex menſibus excommunicatur, *ca. nemo per ignorantiam, de conſecrat. diſt* 1. De ſacris vaſis quoque, & aliis rebus Dei cultui conſecratis non profanandis, iura ſanciunt aperte, *c. altaris, c. veſtimenta, c. in ſancta, c. ad nuptiarum, de conſecr. diſt. 1.* Et Deus docuit, quantum iraſcendum ſit in hæc profanan-
9 tes, ex vltione quam ſumſit de Balthaſare, *Daniel. c. 5.* ¶ Narrat † Hiſtoria Gallica, *au roſier hiſtorial. fo.* 120. *pag. 2. col. 2. & ſeq.* in pa-go quodam apud Sueſſones, fuiſſe presbyterum quendam, qui vindictam cum quæreret inimicorum, ſortilegam conſuluit ea de re: illam autem ei perſuaſiſſe, vt bufonem more Chriſtiani hominis baptizaret, eique inter baptizandum Ioannis nomen imponeret: dehinc vt hoſtiam conſecraret, & eidem edendam porrigeret. Quod vt factum, illa eum bufonem membratim diſ-cerpſit, & ſortilegium confecit, quod iuſſit deferri in domum i-nimicorum preſbyteri: vnde accidit eoſdem interiiſſe. Eo autem ſcelere detecto, flammis veneficam conſumtam anno Domini
10 1460. ¶ In † legibus Wiſigothorum, hæc lex eſt iiſdem verbis, *l. 3. de malef. li. 6. C. Wiſigo. tit. 2. Malefici & immiſſores tempeſtatum, qui quibuſdam incantationibus grandinem in vineas meſſesq; immit-tere prohibentur, & ii qui per inuocationes dæmonum mentes homi-num conturbant, ſeu qui nocturna ſacra dæmonibus celebrant, eoſque per inuocationes nefarias nequiter inuocant, vbicunque a iudice vel actore vel procuratore loci reperti fuerint vel detecti, ducentis flagel-lis publice verberentur, & decaluati deformiter decem conuicinas poſſeſſiones circuire cogantur inuiti, vt eorum alii corrigantur exem-plis. Quos tamen iudex, ne vlterius euagantes talia facere permittan-tur, aut in retruſione faciat eſſe, vt ibi accepta veſte atque ſubſtantia ita viuant, ne viuentibus nocendi aditum habeant: aut regia præſen-tiæ dirigat, vt quod de illis ſibi placitum fuerit euidenter ſtatuat. Ii au-tem qui tales conſuluiſſe reperiuntur, in populi conuentu ducentorum ictus accipiant flagellorum, vt impuniti non remaneant, quos culpæ reatus ſimilis accuſat.* Et iterum alia lege, *d. lib. 6. tit. 2. l. fi.* diuinos & conſulentes eoſdem quinquagenis verberibus coerceri iube-tur. Vult & alia lex, *l. 1. eod tit.* hos & qui reſpondent & conſulunt de morte, vel vita alterius, ingenuos flagellis cæſos & in ſeruitu-tem redigi, bonis omnibus fiſco delatis: ſeruos diuerſo genere pœnarum afflictos, in tranſmarinas partes transferendos vendi.
11 ¶ Omitto † hic recenſere iudicia Dei de his hominibus quoti-die apparentia: vix enim eſt auditum, neque vnquam vidi vllum hominem iſtis ſceleſtis artibus deditum, quin miſere vel viuens diſcruciaretur, vel miſere & ſummo cum horrore perierit ad ſtantium. Tandem enim dæmon eos, qui ei inſeruiunt, impro-uiſo caſu tollit, ne ſi cogitandi mora illis præbeatur a laqueis ef-fugiant. Sic Execeſtus Phocenſium tyrannus, duos geſtans in-cantatos annulos, ex quorum eliſione mutua, & ex ſonitu tem-pus gerendarum rerum commodum captabat, interfectus eſt dolo, etiam ſi ei prius illud ſignificaſſet ſonitus, vt ait Ariſtoteles in republic. Phocenſium, & refert Clemens Alexandrinus *lib. 1. Stroma.* Blanditur primum iis, quos decipere vult Sathan, & li-nit mortis poculum dulcedine quadam ambitionis vel volupta-tis: pollicetur ſuperbis & gloriæ auidis, mille modis ſe effectu-rum vt a magnatibus & Principibus impetrent quæ velint: ve-nereis mulierum decipiendarum oſtentat artes: curioſis diui-nandi artem: crudelibus, roboris & contra arma aduerſariorum plura amuleta. In ſumma, ſingulis ratione affectionis propria & accommoda ſe poſſe mentitur. Interim autem ſubiicit impieta-tem, & inuolutis artibus clauis adamantinis figit greſſus in ſce-lere. Atque vbi iam quæ molitus erat effecit, miſeri homines dum norunt ſe iam captos deſperatione quadam acti, contem-plantes poſtea quæ impie geſſerunt, triſtes ſemper & pauidi de-gunt, & propria conſcientia ſceleris, & a dæmonis imperio tor-ti, ſibi nunquam ſatisfaciunt.

De mirabilibus actibus aliis Magicis, Præſtigiis, & Metamorphoſi. Cap. 16.

1 *Mirabilia magorum quæ ſunt, & qualia.*
2 *Metamorphoſis quorundam, & 3. 4. & 5.*
4 *Hominum in alia corpora num poſſit fieri tranſmigratio vere.*
6 *Miracula, ſeu potius præſtigiæ antiquorum ethnicorum.*
7 *Xenophon magus.*
8 *Simonis magi præſtigia admiranda.*
9 *Zaroes & Arphaxat magi Perſarum victi ab Apoſtolis.*
10 *Apollonius Thianæus impoſtor.*
Item Thor, & Othinus, & 11.
12 *Zedechiæ magi impoſturæ ſeu præſtigiæ.*
13 *Hiſtriones præſtigiatores pellendi ciuitatibus.*

SEd † pergamus, & de aliis præſtigiis dæmonum & magorum 1
dicamus, quibus hominibus nimium credulis & fatuis illu-dunt, ſimulantes ſe operari mirabilia, quæ vel non ſunt, vel ſi ſunt, mirabilia ſcientibus & aduertentibus non ſunt. Diodorus Sic. *li. 2. Biblioth* Proteum ab Ægyptiis dictum eſſe Cœteum tra-dit, regem Ægypti, tempore belli Troiani peritum ſyderum & multarum artium. *De hoc fingitur,* inquit, *ſolitum mutare ſe in o-mnes animantium ſtirpiumque formas, quod earum naturas facile tum aſtrorum ſcientia, tum etiam vſu & conſuetudine ſacerdotum didicerit.* Alii auctores de eius genere diuerſa ſenſerunt, verun-tamen & vatem eum fuiſſe peritiſſimum conſentiunt, & qui in varias ſeſe conuerteret figuras & illum conſulentes eluderet, ne facile niſi coactus reſponderet. Sic Homerus de eo Proteo faci-ens marinum Deum, *Odyſſ. 4.*

οὐδ' ὁ γέρων δολίης ἐπελήθετο τέχνης,
ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος·
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας
σῦς· γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.
ἡμεῖς δ' ἀστεμφέως ἔχομεν τετληότι θυμῷ, &c.

Id eſt:

Neque ipſe ſenex doloſæ obliuiſcitur artis,
Sed certe leo primum factus eſt magnis iubis:
Porro deinde Draco, & panthera, deinde ingens ſus:
Factus eſt, etiam liquida aqua, & arbor altis foliis.
Nos vero ſimiliter tenebamus forti animo.

Sic mater Ariſtæi Cirenes ad Ariſtæum pergentem ad vaticini-um Protei, de eo dicit: *Virg. 4. Georgi.*

Verum vbi correptum manibus, vincliſq; tenebis,
Tum variæ illudent ſpecies, atq; ora ferarum:
Fiet enim ſubito ſus horridus, atraq; tigris,
Squamoſuſque Draco, & fulua ceruice Leæna:
Aut acrem flammæ ſonitum dabit, atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit. &c.

¶ Simon magus quoque, & ſe, & alios in diuerſas animalium fi- 2
guras conuertebat: imo in aurum, vt dicam paulo poſt ex fide di-gnorum auctorum. ¶ Circe † conuertebat homines cantioni- 3
bus & pharmacis in porcos, & alias feras, vt ait Homerus *lib. 10.*
Odyſſ. Plutarchus *in Gryllo,* & alii. ¶ Ex † Arcadibus qui ſorte du- 4
cti tranſnatabant quoddam ſtagnum, transformabantur in lu-pos, & cum ſimilibus feris per illius regionis deſerta viuebant: & ſi carne non veſcerentur humana, poſt nouem annos eodem

renatato ſtagno, reformabantur in homines, *Plinius li.8. D. Au-
guſt. lib.18. de ciui. Dei, c.17.* Pomp. Mela, *de Situ orbis*, de Neuris
Scythiæ Europicæ gente ſcribens ait, ſtatum ſingulis tempus eſ-
ſe, quo ſi velint in lupos, iterumque in eos qui fuere mutentur.
Virgilius *eclog.* 8. de herbis agens magicis, canit,

His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim vidi.

Quid ſentiat de his D. Auguſtinus audi, is poſtquam transfor-
mationes retulit, & hominum incredibiles commutationes, a-
it, *D. Aug. li. 18. de ciuit. Dei, c.18. Si dixerimus ea non eſſe credenda,
non deſunt etiam nunc qui eiuſmodi quædam vel certiſſima audiſſe,
vel etiam expertos aſſeuerent. Nam & nos cum eſſemus in Italia, au-
diebamus talia de quadam regione illarum partium: vbi ſtabularias
mulieres imbutas his malis artibus in caſeo dare ſolere dicebant qui-
bus vellent, ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta illico verterentur,
& neceſſaria quæque portarent, poſtque perfuncta opera, ad ſe redi-
rent: nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalem huma-
namque ſeruari: ſicut Apuleius libris, quos titulo aſini aurei appellat,
ſibi ipſi accidiſſe, vt accepto veneno, humano animo permanente, aſi-
nus fieret, aut indicauit, aut finxit. Firmiſſime tamen credendum eſt,
omnipotentem Deum omnia poſſe facere quæ voluerit, ſiue vindican-
do, ſiue præſtando, nec dæmones operari ſecundum naturæ ſuæ potenti-
am, quia & ipſa angelica creatura eſt, licet ſit proprio vitio maligna:
niſi quod ille permiſerit, cuius iudicia occulta ſunt multa, iniuſta nul-
la. Nec ſane dæmones naturas creant, ſi aliquid tale faciunt, de quali-
bus factis iſta vertitur quæſtio, ſed ſpecietenus, quæ a Deo ſunt creata
commutant, vt videantur eſſe quæ non ſunt. Non itaque ſolum ani-
mum, ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte
vel poteſtate in membra vel lineamenta beſtialia veraciter poſſe con-
uerti: ſed phantaſticum hominis, quod etiam cogitando ſiue ſomnian-
do per rerum innumerabilia genera variatur, & cum corpus non ſit,
corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit, ſopitis aut oppreſ-
ſis corporeis hominis ſenſibus, ad aliorum ſenſum neſcio quo ineffabili
modo, figura corporea poſſe perduci: ita vt corpora ipſa hominum ali-
cubi iaceant viuentia quidem, ſed multo grauius atque vehementius,
quam ſomno ſuis ſenſibus obſeratis. Phantaſticum autem illud, veluti
corporatum in alicuius animalis effigie ſenſibus apparet alienis, taliſ-
que etiam ſibi homo eſſe videatur, ſicut talis ſibi videri poſſet in ſo-
mniis, & portare onera: quæ onera ſi vera ſunt corpora, portantur a dæ-
monibus, partim vera onerum corpora, partim iumentorum falſa cer-
nentibus.* Hæc ad verbum D. Auguſtinus. Quibus aliud addit ex-
emplum alterius qui erat pater cuiuſdam Præſtantii, qui narra-
bat venenum patrem illud in Caſeo ſumſiſſe, iacuiſſe in lecto
quaſi dormientem, qui tamen nullo modo poterat excitari: poſt
autem dies aliquot eum euigilaſſe dicebat, & quaſi ſomnia enar-
raſſe, quæ paſſus eſſet, caballum ſcilicet factum, annonam inter
alia iumenta baiulaſſe militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad
retia deportatur. Quod ita vt narrauit factum fuiſſe compertum
eſt, quæ tamen ei ſua ſomnia videbantur. Aliud ſubiicit, *Indica-
uit & alius ſe domi ſuæ per noctem antequam requieſceret, vidiſſe ve-
nientem ad ſe quendam philoſophum ſibi notiſſimum, ſibique expoſu-
iſſe nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et cum
ab eodem philoſopho quæſitum fuiſſet, cur in domo eius feciſſet, quod
in domo ſua facere negauerat. Non feci, inquit, ſed me feciſſe ſomnia-
ui: ac per hoc alteri per imaginem phantaſticam exhibitum eſt vigi-
lanti, quod alter vidit in ſomniis.* Sed ad alia ſuperioribus ſimilia
5 adde. ¶ Scribit † Luithprandus *lib. 3. de rebus per Europam geſtis*,
Baianum filium Simeonis regis Bulgarorum, vſque adeo didi-
ciſſe magiam, vt ex homine lupus, & quæcunque alia, vt vellet,
fieri poſſet fera. Et vt addit Tritemmius, ſe inuiſibilem præbe-
bat, *in Chronica monaſte. Hioſgannenſ.* is autem eodem teſte vixit,
6 anno Domini 970. ¶ Huc † pertinent illæ præſtigiæ dæmonum,
quibus deluſi ſunt idololatræ, quando penatum imagines Tro-
ia per Æneam delatæ Lauinium, & inde per Aſcanium Albam,
priſtinum per ſe, vt mentiuntur, lararium repetierunt, *Val. Max.
m. 1.* Quod dicunt Actium Nauium nouacula cotem ſecuiſſe,
Cic. 1. de diuinat. Liuius in 1. Serpentem Æſculapio nauiganti Ro-
mam pro comite adhęſiſſe: nauim qua ſimulacrum matris Phry-
giæ vehebatur nullis viribus trahi, ſed tantum zonula virginis
potuiſſe: his ſimilia adde, *refert D. Auguſti. lib.* 10 *de ciuitate Dei,*
7 *c.16* ¶ Magnus † pręſtigiator fuit Xenophon, quem admiraban-
tur, quoniam ignem ſponte ſua naſci faciebat, *Athena. lib. 1. di-
8 pnoſ. c.14.* ¶ Sed † ad metamorphoſim iterum. Simon magus dæ-
monum ſibi inſeruientium opera, inquit Nicephorus & alii, *de
Simone Mago, hæc refert Niceph. Ca. li. 2 hiſt. eccle. c. 27. & c. 36. &
Epipha. aduerſus Simonitas, Auguſt. ſermo. de ſanctis, & epiſt. 86. de
ieiunio Sabbat. Abdias Babyloni. lib. 1. hiſtor. Apoſtol.* multa facie-
bat, videlicet ſtatuas ſeſe mouere, vaſa domeſtica ſeſe transferre.
Et ipſe flammis circundatus, non vrebatur: ferebatur quoque
volans in aere: ex lapidibus, fuco hominibus obiecto, panes fa-
ciebat: draconis quoque formam induebat, in varias animanti-
um formas mutabatur: duplici facie indutus conſpiciebatur: in
aurum ſeſe totum transformabat: fores probe concluſas aperie-
bat dicto, ferrea vincula diſrumpebat: in conuiuiis omniuaria
formularum ſimulacra exhibebat: vt plurimæ ante eum præce-
derent vmbræ efficiebat, quas defunctorum dudum eſſe animas
nugabatur: alios quos voluiſſet in alias animalium formas trans-
formabat: inferebat morbos immanes & incurabiles. Tandem
tamen cum D. Petro inſtituto Romæ certamine, cum volatu
cœlum peteret cum quadrigis, vt ſcribit Arnobius *lib. 2. contra
gentes*, igneis, nomine Chriſti a D. Petro nominato & inuocatio-
ne eius Dei concidit, & crura ſibi confregit: & poſtea cruciati-
bus & pudore defeſſus, ex altiſſimi culminis rurſum ſe præcipi-
tauit faſtigio, & mortuus eſt. ¶ Magi † Zaroes & Arphazat, apud 9
Perſas in Babylone ſub Xerxe rege, tempore quo inibi fidem ca-
tholicam prædicarent DD. Simon & Iudas apoſtoli, qui mutos
reddebant loquentes, & ſerpentes producebant, qui ve victi ſunt
ab Apoſtolis in fide Chriſti, vt fuſiſſime refert Abdias *Babyl. lib.
6. hiſt. apoſt.* ¶ Apollonius † Tyanæus magus cognitus peritiſſi- 10
mus, qui cum eum Domitianus punire vellet, repente in iudicio
non comparuit, *Lactant. li. 5. de iuſtitia, c.3.* Aliaque plura ſtupen-
da fertur operatus a Philoſtrate, qui ex profeſſo vitam eius per-
ſcripſit, & ex Hierocle. ¶ Erat † Craca mulier maga, Thor & O- 11
thinus magi: quorum illa quidem, vt ait Saxo *in hiſtoria*, appoſi-
tas dapes in aliarum rerum formas commutabat: iſti vero diui-
nitatis faſtigium, ludificatis idiotarum mentibus, ſibi arroga-
bant. ¶ Fuit † & Iudæus anno Domini 876. Zedechias nomine, 12
medicus Imperatoris Ludouici, magiæ peritus, qui videbatur
impoſturis deuorare hominem armatum, equitem, & currum
cum equis & equiſonem: qui ve alicui pedes, manus, caput præ-
ſcinderet, & ſanguinem fluentem oſtenderet in pelui, poſtea au-
tem reuiuiſcentem oſtentabat. Viſuſque hic Iudæus in cœlo &
aere venari, perinde ac ſi in terra eſſet, *ſcribit hæc Tritemmius in
Chron. monaſterii Hioſgannenſ.* ¶ Omitto † reliqua quæ de hiſtri- 13
onibus feruntur, quæ ludificant mentem interdum arte, inter-
dum manuum agili pertractatione: qui certe, vt noxii, vel vt va-
niſſimi, ciuitatibus pellendi ſunt, vt iuſſit Carolus 5. Imperator,
in conſtitutionibus comitiorum habitorum Auguſtæ Vindeli-
corum, anno 1548. *c.* 26. Zyngemeros, id eſt, præſtigiatores,
Teutonica terra excedere, veluti exploratores & proditores
Chriſtianorum regnorum miſſos a Turcis.

De Magicis circa morborum curatio- nem. Cap. 17.

1 *Morbi quomodo a dæmonibus curentur.*
2 *Miraculorum effector videri voluit Adrianus.*
3 *Veſpaſiani Cæſaris miracula ficta.*
4 *Morbi incantationibus curati.*
5 *Morbos curantium per incantationes pœna.*

EAdem † ratione qua poſſunt morbos inferre magi & dæ- 1
mones, & poſſe curare palam eſt: vel cum ſuperſtitione, vel
ſine ſuperſtitione, & cum rebus quæ curandi vires habent adhi-
bitis latenter, vel ſublata cauſſa, impedimenti ſanitatis, quam i-
pſi norunt, vel impoſuerunt Dei voluntate & permiſſione. In-
terdum tamen & ipſi ſimulant morbos curare, qui cum curati
vere non ſint, tamen ad tempus curatos videri faciunt, adhibitis
quibuſdam quibus leniunt dolorem, quem tollere non poſ-
ſunt. ¶ Exempla † pauca proferam. Adrianus Cæſar, qui diuina- 2
tionibus & magicis crebro vſus eſt, qui ve dicebat, ſe anima quæ
ſponte occubuiſſet indigere, iiſdem artibus & incantationibus
aquam intercutem qua laborabat eduxit, qua tamen rurſus &
celeriter repletus fuit, *Dio Caſſ. ſeu Xiphil ex eo. in Adriano.* Volu-
it & hic videri miraculorum effector, atque multa ideo de eius
miraculis conficta ſunt: quale illud, quod mulier eius iuſſu cum
ſe aqua alicuius fani lauiſſet oculos ſeu viſum recepit. Et quan-
do venit ex Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adri-
anum, quem cum contigiſſet oculos recepit, & Adrianum febris
reliquit, vt narrat Spartianus *in Adrian.* Quæ tamen Marius Ma-
ximus per ſimulationem facta commemorat. ¶ Quo † etiam re- 3
fero, vel ad magiam, quod Xiphilinus ait *ex Dione in Veſpaſia.*

Veſpaſianum Cæſarem cœcum hominem, itemque alterum cui
imbecilla manus erat, qui per quietem eum adire iuſſi fuerant,
ſanaſſe: alterius oculis ſputo conſperſis, & manu alterius con-
4 culcata. ¶ Strabo † *lib.15. Geo.* circumuagari per Indiam incanta-
tores ait, qui medicari creduntur, & ſolam fere apud illos eſſe
medicinam: Homerus Vlyſſem profluuium ſanguinis ſiſtiſſe
carmine tradit. Theophraſtus, Iſchiaſin carmine ſanari ſcripſit,
Plin. in 28. c. 2. vbi ſimilia refert plura. Cato pro luxatis carmen
prodidit, *de re ruſtica, c. 160.* M. Varro podagris. Quintus Serenus
in cura Hemitritæi morbi, Hemitritæo morbo. Qui modũ effugã-
di dæmones aut incãtationes ediderint, quib. morbi ſedarentur,
5 docet Polyd. Vergil. *li. 1. de inuentorib. rerum, c. 22.* ¶ Ceterũ † ne-
que iſtis magis, qui remedia iactant, impunitas ſemper data:
quinimo & fuit pœna conſtituta merito. Quamuis enim, vt alias
dixi, medicamenta & iocunda per ſe & deſiderabilia ſint, tamen
modus per magica curandi diſplicuit. Et audiamus de hac quæ-
ſtione Hippocratem vere ratiocinantem, dum de ſacri morbi
per incantationes agit curatione. *Mihi*, inquit *lib. de ſacro mor-
bo, nec ii homines his vtentes videntur hunc morbum ſacrum eſſe pu-
tare, qui his modis tolli putauerunt: & ſi quis expiamentis, carmini-
bus, vel excantationibus, vel alia re ſimili hunc morbum abigit, diui-
na non dicitur hoc ope feciſſe, ſed humana. Quod homines propterea
fingunt plus quam ceteri vt ſcire putentur. Sicq; homines decipiunt,
caſtitatem integritatemq; præ ſe ferentes: plurimus iis ſermo de diis eſt,
mihi quidem non de pietate ſicuti rentur, ſed de impietate verba face-
re videntur, deoſque nullos putare: nec, ſi ſint, quidquam poſſe, nec pro-
hibere poſſe, quin ſumma ſcelera committantur.* Ammianus Marcel-
linus ſcribit *lib. 16. In caſtris Conſtantii, ſi quis ſuper occentu ſoricis,
vel occurſu muſtelæ, vel ſimilis ſigni cauſſa conſuluiſſet, quemquam
peritum, vel anile incantamentum quoddam ad leniendum quendam
dolorem, quod medicina quoque permittit*, inquit, *auctoritas, reus
vnde non poterat opinari delatus raptuſque in iudicium, pœnaliter in-
teribat.* Damnati etiam ſunt ab Antonino Caracalla, qui reme-
dia quartanis febribus collo annexa geſtarent, *AElius Spartian. in
Antoni. Carac.* Et certe, poſtquam improbatæ ſunt maleficæ ar-
tes, quis negauit & illas pœna eſſe dignas, quæ ſimiles his ſunt,
etſi alias tollant: æque enim improbato maleficio, veneficium
tollitur. Sic Horatius *Epod. ode 5.*

Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.

Et Plinius, *Magorum*, inquit *lib. 28. c. 4. hæc commenta ſunt, vt co-
tem quo ferramenta ſæpe exacuta ſunt, ſubiectam ignari ceruicalibus,
de veneficio deficientis euocare iudicium, vt ipſe dicat, quod ſibi da-
tum ſit, & vbi, & quo tempore: auctorem vero non nominare.*

De Magicis ad bonum quendam finem. Cap. 18.

1 *Magia etiam ad bonum finem improbata, & ſeq.*
2 *Iulianus Imperator magus.*
3 *Eloquentiæ præſidium ex pileis infantis nuper nati.*
4 *Incantamentum contra glires & ſerpentes.*
Et de Pariſiorum ciuitate.
5 *Bona male facta, mala ſunt, & magi Perſarum cur addecimati.*
6 *Ariolationem, & alia paganica obſeruãs quibus puniatur pœnis.*
7 *Ouum incantatum a Druidibus ad quid valeret.*
8 *Magiam ad ſalutem hominum ius ciuile non improbauit.*

1 Videtur † magia ea probata quibuſdam, quæ certis bonis fi-
nibus concludi exiſtimatur: veluti ea, quæ ad conciliandos
homines, & ad amorem philtra conficit, vel iucunda quædam
exhibet, vel morbis medetur. Quæ tamen omnia, quia bene
non fiunt, & ſceleſtiſſima ſunt, & quemadmodum alia ſunt im-
2 probata. ¶ Producamus † in medium horum exempla. Fuit Di-
dio Iuliano, Imperatori creato contra voluntatem populi, ea de-
mentia, vt per magos pleraque faceret, quibus putaret vel odi-
um populi deliniri, vel militum arma compeſci. Nam & quaſ-
dam non conuenientes Romanis ſacris hoſtias immolauit, &
carmina profana incantauit, & ea quæ ad ſpeculum dicuntur fi-
eri, in quo pueri præligatis oculis incantato vertice reſpicere di-
cuntur, Iulianus fecit, *AElius Sparti. in Diodo. Iuliano.* ¶ Memo-
3 rat † Lampridius *in Diadume. Antoni.* obſtetrices capere ſolitas
pileum, quo pueri naſcentes inſigniuntur naturali, & aduocatis
credulis vendere: ſiquidem inquit, cauſſidici hoc iuuari credun-
4 tur. Apud † Gregorium Turonenſem *li. 8. hiſt. Fran. c. 33.* mirum
ſacrilegium legitur, his verbis: *Aiebant*, inquit, *Pariſianam vr-
bem quaſi conſecratam fuiſſe antiquitus, vt non ibi incendium præ-
ualeret, non ſerpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi
pontis emundarentur, vt cœnum quo repletus fuerat auferretur, ſer-
pentem gliremque æreum repererunt, quibus ablatis & glires extra
numerum, ibidem & ſerpentes apparuerunt.* ¶ Ferunt † Empedo- 5
clem, corpus mulieris abſque ſpiritus & cibi vſu, quaſi triginta
diebus conſeruaſſe: & ideo ſibi falſo ſe exanimem mulierem vi-
tæ reſtituiſſe arrogaſſe, & immortalitatem. *Heſych. Mileſius Illu-
ſtrius, lib. περὶ σοφῶν.* Sed hæc quæ vetitis artibus ſcimus facta, &
quæ credulorum mentes decipere poſſunt, pœnam merentur:
atque hos, qui obiecta ſpecie finis boni, interim malo ſeu magia
vtuntur, puniendos eſſe recte definiemus. Non quod bonum,
quod quærunt, malum ſit, ſed quod male illud aſſequi deſide-
rent. Nec ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona. Et bonum
quidem eſt diuitias habere, imperare, multa noſſe: verum illici-
tis artibus, non ſecus quam fraudibus, ſacrilegiis hoc conſequi,
malum eſt. Sic Tatius Aſſyrius *oratio. con. Græcos. Quamuis*, in-
quit, *magicis & præſtigiis quis vtatur ad bonum: tamen punibilis eſt:
non ſecus ac qui cum latrone fuerit, etiamſi latro non ſit, vt ſocius ſce-
leris punitur.* Res quædam per ſe malæ ſunt, quibus quis bene vti
non poteſt: & aliæ quoque eo ipſo quod ſunt prohibitæ, malæ
& mortiferæ: qualis erat illa ſcientia, quam contra prohibitio-
nem Dei, primi parentes cognoſcere voluerunt, eadem perſua-
ſione, qua hodie magi ab artifice impietatis impelluntur, addu-
cti, *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum, Gen. 2. & 3.* Nihil po-
teſt eſſe purum, quod ex ore & arte Sathanæ oritur. Nam ſi bo-
num quidpiam ſit per ſe, dum ab eo prodit, polluitur: quia lex
Dei prohibet ariolos, magos, & huiuſmodi incantatores & im-
poſtores, nec vllo modo diſtinguit fines vtentium illis, vel con-
ſulentium, ſed artem exſecratur abſolute, *Deuter. 18. Leuit. 20.*
Et imposturæ ſolæ dignæ morte ſunt. Quemadmodum Iſdiber-
ges rex Perſarum magos addecimauit pœna, quod detexiſſet in
ſpecu eos infodiſſe viuum hominem ſub ara ignis, quo perſua-
derent regi, ignem loqui, *Niceph. Cal. li. 14. hiſt. Eccl. c. 18. Socr. li. 11.
hiſt. Tripart. c. 8.* ¶ Qui † obſeruant paganica ſuperſtitioſa, Ægy- 6
ptiacos dies, qui horas captant ratione ominis boni, & ſimilia, a-
nathemate plectuntur, *c. pe. 26. q. 7.* Qui furta detegunt, hoc mo-
do puniri *ca. 1. & 2. de ſorti.* Et, vt Vlpianus ait, *Qui furem per diui-
nationes dixerit eum eſſe qui non erit, de iniuria quidem non tenetur:
id enim nimium mite iudicium: ſed conſtitutiones eum tenent, Vlp. in
l. item apud Labeonem, 15. §. ſi quis aſtrologus, de iniur. in P.* Et is qui
confugerit ad ariolos & ſortilegos, accuſare non poteſt alium
de crimine, *c. quiſquis, 2. q. 8.* & ab eccleſiaſtica congregatione de-
iicitur, *c. ſi quis ariolos, & c. ſi quis clericus, & ca. auguriis, 26. q. 5.*
¶ Claudius † Cæſar quendam Romanum equitem e Vocontiis 7
iuſſit interfici, quod deprehenſus fuiſſet in lite, quam exercebat,
ouum ſecum detuliſſe in iudicio, quod detulerat a Druidibus,
qui antiqua ſuperſtitione conſecrauerant, vt conducentem ad
victorias litium, & regum aditus, *Pli. li. 29. c. 3.* ¶ Scio † tamen le- 8
ges Codicis Iuſtinianei, magiam illam, quæ ſalutem & bonum
aliquod procurare videtur, non improbaſſe, *l. 4. de male. & Math.
C.* Sed rectius ſtatutum inuenimus, & hanc quoque prohiben-
dam & puniendam apud Leonem Cæſarem, qui hac de re con-
ſtitutionem 65. edidit, titulo *περὶ τῆς κολάσεως τῶν μαγγανείᾳ χρη-
σαμένων.*

De Spectris. Cap. 19.

1 *Spectrorum cauſſæ, & de ſpectris in ſeq. num.*
2 *Prothei variæ formæ.*
3 *Empuſa quæ.*
4 *Dæmones qua ſpecie appareant. Et ſeq.*
5 *Infantibus noue editis inſidiari dæmones.*
6 *Dæmones peſtem ſeminantes.*
7 *Dæmon in ſpecie adulteri.*
8 *Dæmon quibus apparuerit.*
9 *Iudæis ſe Moſem mentitus, & eorum plures perdidit.*
10 *Spectra immittentium pœna.*

Concitant † & dæmones ſua arte & ingenii operiſque cele- 1
ritate ex materia commoda, quam ipſi norunt, ſpectra di-
uerſa in aere, & in terra, miri artifices & celeres, & rerum natu-
ralium, quæ ea poſſunt generare & facere, peritiſſimi: quæ ta-
men ipſi operantur, vel vt decipiant, vel vt auctores & creatores
rerum earum videantur & miraculorum artifices, vel vt terre-
ant homines pios, & bonos a pietate auocent: cum tamen nihil
ſit in his præter celeritatem mirandum. Confingunt itaque in
cœlo ex nubibus animantia radiis mediantibus ſolis exercitus,
venatores addunt ex aeris repercuſſione & inſtrumentis adfa-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

brefactis, voces fletus, & id genus alia terriculamenta. ¶ Ariſto-
2 phanes † *in Ranis* vnum profert, quod Proteum refert & apparu-
iſſe dicit Dionyſio pergenti ad inferos.

ποτὲ μὲ βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, ποτὲ δ' αὖ γυνὴ
ὡραιοτάτη τις. Et poſtea, ἤδη κύων·
ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί.

Id eſt:

*Erat aliquando quidem bos, nunc autem mulus, aliquando iterum
mulier pulcerrima quidem, iam canis, Empuſa igitur eſt.* ¶ Euſta-
3 thius † Empuſam dicit laruam, ſpectrum quod vno pede ambu-
lat: ſecundum alios quod vnum pedem æreum habeat, *Cæl. Rho-
di. lib. 6. c. 28.* Alium, vt Ariſtophanes ait, βολιτινὸν, aſininum: vnde
& ὀνοσκελὶς. Et Suidas tradit hoc ſpectrum diabolicum ab Heca-
te immiſſum & calamitoſis apparere: item & in meridie cum
4 defunctis inferiæ ferrentur. ¶ Apparent † enim dæmones, non
quales ſunt vt plerumque, ſed ludicris inuoluti monſtris. Nam
vt ait Diuus Chryſoſtomus *Homi. in Pſal. 41. Quot dæmones fe-
runtur per aerem, quot aduerſæ poteſtates, ſi illis Deus permitteret
terribilem illum vultum ſuum, & horrendum aſpectum nobis oſten-
dere: an non mente dimoueremur? an non periremus? an non omnino
5 interiremus?* ¶ Rabini † Iudæorum dicunt, Lilith eſſe ſpectrum
quoddam dæmonicum, habens formam abortiui nati ex impu-
ro partu, excepto quod habeat alas. Et fabulantur mira de illo li-
lith, quod ſemen Adami retinuerit, ex quo alios dæmones ge-
nuerit. Ideo ſcriptum eſt in parietibus Iudæorum per circulum
album cœnaculi, לילית צאלאהרץ לילית חוץ. Sic lege, *Et
Zelo chutZ lilith chutZ lilith*, id eſt, *mane extra lilith extra lilith.* Et
hoc circulo exiſtimant arcere ſe dæmonem, ne ingrediatur, &
ne noceat infanti recens nato. *hæc in li. qui Meſſiah Chriſtiano-
6 rum. Munſterus.* ¶ Fertur † a Philoſtrato *lib. 4. de vit. Apollon.* E-
pheſi dæmonicum quoddam ſpectrum peſtem diſſeminaſſe, id-
que in forma & ſpecie ſenis mendici peram geſtantis paniceis
fruſtis refertam, laceram & ſordidam veſtem gerentis, quem A-
pollonius Tyanęus ad expiandam ciuitatem cum detexiſſet, iuſ-
ſit lapidibus obrui, quod factum eſt: & ſublatis deinde aceruis
lapidum, ait in eius locum inuentum eſſe canem tanquam mo-
loſſum, magnitudine tanta, quanta maximi leonum eſſe ſolent,
quaſi rabidi canis ſpumam emittentem: & ita liberatam a peſte
7 ciuitatem. ¶ Chunnegundis † vxor Henrici 2. Cæſar. in ſuſpicio-
nem venit adulterii cum aliquo iuuene, in forma cuius diabolus
ex aula Imperatoris ſæpe videbatur egredi. Purgauit autem illa
innocentiam ſuam ambulans ſuper craticulam ardentem, pro-
ut tunc erat mos & iudicandi formula. *Krantius libr. 4. cap. 5 Me-
8 trop.* ¶ Gennadio † Patriarchæ Conſtantinopolitano apparuit
ſpectrum, quod poſtquam exprobratum ab eo fuit, illi dixit, Te
viuente ſilebo, ſed mortuo perdam eccleſiam, quare & pro ec-
cleſiæ ſtabilitate rogauit ſtudioſius Gennadius, *Theod. libr. 1. E-
pito. Eccleſ. hiſtor.* Apparuit dæmon cum diademate & ſplendore
Diuo Martino Turonenſi epiſcopo, dicens ſe Chriſtum eſſe: de-
tectus autem, quod Chriſtus non eſſet, pollicitus reuerti cum
veſte purpurea & diademate, *Seuer. libr. 1. de vita D. Martini.*
9 ¶ Narrant † miram dæmonis impoſturam hiſtoriæ eccleſiaſti-
cæ. Vir quidam in Creta, tempore Theodoſii iunioris, δαίμων,
potius ἀλάστωρ, ſe Moſem Iudæis ibi degentibus eſſe ſimulauit,
atque pollicitus eſt, ſe illos per mare rubrum pede ſicco tradu-
cturum: atque toto vno anno per inſulam percurrens, ſuaſit illis
vt ſe ſequerentur, quod & fecerunt vanis illius promiſſis decepti
vna cum coniugibus & liberis. Itaque eos in ſummum quen-
dam ſcopulum in pelagus excurrentem duxit atque inde ſeipſos
coniicere in mare veluti natantes & vrinantes iuſſit: idque ex il-
lis quidam ſtatim, vt imperatum fuerat, fecerunt, neque dein-
ceps apparuerunt: quidam etiam in præcipitio ſaxis alliſi inter-
ierunt. Et vniuerſi illi vel in vndis, vel in præcipitiis ſaxi periiſ-
ſent, niſi Dei prouidentia piſcatores, & alia mercatura victum
quæritantes Chriſtiani homines ſubito adfuiſſent, eoſque inde
modis omnibus extrahentes ſeruaſſent. Tum primum fortaſſe
qua dementia capti eſſent ſentientes, hi quo minus alii ſe in ma-
re proiicerent prohibuerunt, eorum qui antea id feciſſent inte-
ritum indicantes. Quam fraudem detegentes Pſeudo Moſem il-
lum apprehendere ſunt aggreſſi verum perficere id minime po-
tuerunt. Confeſtim enim ille diſparuit, & magnam ſuſpicionem
præbuit, pernicioſum quendam dæmonem ſub humana ſpecie
gentem eam in exitium produxiſſe: vt auctores ſunt Nicepho-
rus Caliſti *lib. 14. hiſt. Eccleſ. c. 40.* & Socrates *lib. 2. hiſtor. Tripart.
c. 9.* Poſſem iſtis alia prope infinita exempla ſubnectere: ſed hæc
memoraſſe ſufficiet de ſpectris, vt ea immitti a dæmone, & arte
dæmonis intelligamus. ¶ Et † proinde qui huiuſmodi artibus ſe 10
polluunt, vel ſpectra commouent, digni animaduerſione erunt.
Si quis aliquid, l. ſi quis aliquid, de pœn. in P. vt ait lex ciuilis *fecerit,
quo leues hominum animi ſuperſtitione terreantur, Diuus Marcus
huiuſmodi homines in inſulam relegari reſcripſit.*

De Lamiis & Strigibus, ſeu Sagis. Cap. 20.

1 *Lamiarum veneficia peßima, operaq; infanda.*
Earum ſynodus, vel congregatio nocturna. Et 2.
3 *Sagarum, ſeu lamiarum duæ ſpecies.*
Et ſtriges vnde dictæ lamiæ.
4 *Lamiarum transformatio.*
5 *Animæ Hermotini, & Ariſtæi vagabantur relicto corpore, & re-
dibant in proprium corpus.*
6 *Epimenidis anima errabunda relicto corpore ad nutus arbitrii.*
7 *Ancyrani concilii de Lamiis explicatio.*
Et 8. Et 10.
Lamiæ num vere deferantur a dæmonibus, eod.
Et 8. Et 9.
8 *Dæmon num poßit aliquem transferre de loco in locum.*
Et quod Angelus Dei poßit momento, eod.
9 *Maleficæ nudæ repertæ in itinere.*
11 *Præſtigia a maleficiis longe diſtant.*
12 *Dæmonum debilis aut nulla poteſtas in res humanas.*
13 *Morborum per maleficia curationem fieri, & quare ea prohibitum.*
14 *Dæmones viſibiliter hominibus ſeruientes in Iſlandia.*
Et 15.
16 *Dæmonum vbi choreæ viſuntur noctu. Et 17.*
18 *Moloch idoli forma & ſacrificium.*
19 *Semen oblatum Moloch.*
20 *Bacchanales quales conuentus.*
21 *Dæmones incubi & ſuccubi quomodo fiant. Et 24.*
22 *Dæmones habent quædam corpora, ſemen, & membra, & aluntur humore.*
23 *Valdenſium hæreticorum conuentus dæmoniaci & turpes.*
25 *Dæmones num generare poßint.*
26 *Homines non poſſunt gigni, quam ex coniunctione maris & fœminæ, eod.*
Fœminæ vbi dicuntur ſine mare concipere, eod.
27 *Dæmones corporeos vnde fingunt Rabini natos.*
Et num dæmonibus ſemen generationis inſit.
28 *Lamia Menippi dæmon mulieris forma.*
29 *Appelles vir ſanctus dæmonem ſub figura mulieris detexit.*
30 *Comus dæmon.*
31 *Animarum apparentium ſpectra, & eorum nomina.*
32 *Animas bonas in bonos dæmones, malas in malos arbitrati impii antiqui.*
33 *Lamiæ ſortiariæ quare dictæ, & qualis lamia.*
34 *Striges quid, & quare veneficæ eo nomine appellatæ.*
Infantes rapiunt veneficæ & ſortiariæ quomodo, & quare.

Dicuntur † mira de lamiis & ſtrigibus, quæ multis incredibi- 1
lia ſunt, aliis autem dubia, & varie intellecta: iſtæ ſunt vene-
ficæ abſolutiſſimæ, dæmonum mancipia inuſta & ſignata, de
quibus plura refert Hieronym. Cardanus *li. 15. de Varietater. c. 80.*
Ipſæ tortæ, coactæ reſerare ſua infandiſſima myſteria ſæpe faſſæ
ſunt quædam, quæ vix credibilia ſunt, niſi quis, quæ iam de ma-
gis ſupra dixi & probaui annotauerit: quibus illæ, anus maxime,
decipiuntur, alioſq; lædunt & fallunt. Et in ſumma in iſtis impi-
etatis magicæ totius epitome & cõpendium eſt, harũ ſimilia o-
pera ita cõſtanti teſtimonio a pluribus & ab antiquis ætatibus, &
in diuerſis locis inter ſe prouinciis diſtantibus, firmata & cõpro-
bata: vt non mentibus ſolũ imponi, ſed & arte dæmonica ea per-
fici, dubitare non poſſim. ¶ Dicunt † ſe certis diebus in deſertis, 2
hiſque certis conuenire locis noctu, ex pluribus diuerſiſque op-
pidis & prouinciis vtriuſque ſexus & ætatis, inibi ſaltare, iocari,
epulari ſplendide, concumbere, per inuia eo deduci, inebriari,
fatigari, dæmonum obſequiis initiari: perniciem humani gene-
ris promittere, quam poſtea exſequantur. ¶ Ceterum † vt faci- 3
lius explicemus quæ mentes hominum fallunt, & in quibus iu-
dices hallucinantur, dico duas eſſe ſpecies ſagarum, quæ in im-
pietate quidem, vt ſeruiant dæmonibus, conſentiunt, ſed
diuerſæ ſunt profeſſionis. Prior ſpecies earum eſt, quæ re-
licto Deo tantum imaginationibus & illuſionibus adhærent,
& pharmaceutria tantum vtuntur, venenis ſcilicet. Alia ſpe-

cies

cies earum, quę expreſſe fidei renuntiarũt, apoſtatæ ſunt a Chri-
ſto, quæve dæmonibus ſe deuouerunt. Et hæ mira agunt, & no-
ctu transformantur in figuras alias animalium: canum, vpupa-
rum, & vnde nomen ſtrigum. In cubicula ingrediuntur, inui-
ſibiles aliquando, rapiunt pueros, ſuffocant, & ſtrangulant, alia-
4 que impiiſſima amoliuntur, & a dæmone transferuntur. ¶ † Iam
de metamorphoſi corporis vi incantationũ ſupra probauimus,
ſed nominatim adhuc & lamias in figuras alias transferri, vel a-
lias figuras videri habere, quod probe intuentibus quam pro-
pius docetur ex Ouidio, dum de anu Dipſe venefica agit.

Hanc ego nocturnas viuam volitare per vmbras
Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.

Et apud Horatium Canidia, *ode ſi. Epod.*

Vectabor humeris tunc ego inimicis eques.

5 ¶ Et † Apuleius ait, *lib. 2. de aſino aureo, & alibi in 1.* magam in
muſtelam transfiguratam. Interdum, non quidem corpus mo-
ueri quidam putant, ſed animam aliam figuram relicto corpo-
re, veluti vagina, ſuſcipere. Et ferunt Hermotini Clazomeni a-
nimam relicto corpore vagamque & e longinquo plura nuntia-
re, quæ niſi a præſente annuntiari non poſſent, corpore interim
ſemianimi: donec cremato eo, inimici eius qui cantharidæ vo-
cabantur, remeanti animæ velut vaginam ademerunt. Ariſtæi
etiam animam viſam euolantem ex ore in Proconneſſo, corui
ſpecie: niſi ea quoque exiſtimemus exempla fabuloſa, vt Pli-
nius, *de illis lib 7 c. 52. & iterum de Ariſtæi anima Herod. in 4. &*
Heſych. Mileſ. Illuſtr. περὶ σοφῶν. ¶ Refert † Illuſtrius, *Idem He-*
6 *ſych. d. l. 1. περὶ σοφῶν, in Epimenide.* creditum, Epimenidis Creten-
ſis animam corpore ſolere excedere, cum vellet, & quandiu lu-
beret, rurſuſque regredi: mortui quoque pellem literis, notiſ-
7 que compunctam repertam famã eſſe. ¶ Sed † explicemus quæ
ii, qui ſagas eſſe non credunt & ita impunita ſcelera relinquunt,
ratiocinantur. In primis obiiciunt ex concilio Ancyrano, ca. 24.
quod refertur a Gratiano, *in c. epiſcopi 26 q. 5.* in quo hæ ſagarum
opiniones ad illuſiones tantum mentis referuntur. *Quædam,*
inquit, *mulieres ſceleratæ retro poſt Sathanam conuerſæ, exiſtimant*
& profitentur noctu ſe cũ Diana vel Herodiade equitare ſuper quaſ-
dam beſtias, & per noctem intempeſtam, multa terrarum ſpatia per-
agrare, quæ falſa opinione deceptæ hæc eſſe ita credunt, & credendo a
recta fide deuiant: ideo ſacerdotes perpetuo prædicare per eccleſias de-
bent hæc eſſe falſa. Et ſubiungit hoc ad viſiones animi per dæmo-
nem ſuggeſtas & varias figuras eo ſuggerente impreſſas potius
adſcribendum, quam ad corporalem translationem transferen-
dum: firmat ex viſionibus Ezechielis, quæ in ſpiritu, non in cor-
pore contigerunt, *Ezech. c. 3* & ex D. Paulo, 2. *ad Corinth. 11.* qui
noluit affirmare ſe extra corpus raptum. Verum huic canoni re-
ſpondent ii, qui ex tortura & rerũ euentu cautiores & certiores
facti ſunt, poſt hoc concilium veriorem eſſe detectam ſenten-
tiam: & ideo iſtius generis ſagis dictam a conciliis ſequentibus
8 grauiſſimam fuiſſe pœnam, vt dicemus in pœnis. ¶ De † hinc
concilium Ancyranum loquitur de ſpecie altera ſagarum, neq;
ideo negat alias eſſe poſſe, quæ corpore quoque a dæmone non
deferantur: nam & hoc nemo dixerit eſſe impoſſibile, cum le-
gamus etiam Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum aſſumtum &
delatum in ſanctam ciuitatem a Diabolo, & conſtitutum ſupra
pinnaculum templi, *D. Matth. ca. 4.* Scimus & ab Angelo &
ſpiritu Dei per capillum translatum & portatum Abakuc de Iu-
dæa in Chaldæam, ad ferendã eſcam Danieli, *Dan. 14.* & rurſum
momento relatum in patriã Scimus & baptizato Eunucho, D.
Philippum ex loco baptiſmi dati fuiſſe translatum in Azotum,
9 *Actuum 8.* ¶ Et † varia exſtant exempla & teſtimonia malefica-
rum, quæ vel intercepto itinere, vel ſoluta impia præter earum
arbitrium ſocietate diuino quodam iudicio nudæ inuentæ ſunt,
& in aliena patria, vnde pedites remeare illas oportuit: & vnde
detectæ vt maleficii reæ, damnatæ ſunt, *vide exempla relata apud*
Paulum Grillan. in tract. de ſortileg. q. 4. nu. 26. 27. 28.

10 ¶ Atque † ſortilegæ de quibus in concilio Ancyrano, in mul-
tis differunt ab iſtis lamiis & lemuribus, de quibus agimus. Il-
læ enim ludificatæ a dæmone in mente, non omnino apoſtata-
runt a fide: at iſtæ omnino Deo vero eiurato ſeſe mancipio dæ-
monis dediderunt. Dubiæ illæ in fide, ideo hæreticæ, & quæ re-
conciliari poſſint eccleſiæ pœnitentia *c. firmiſſime de hæret. c. qui*
ſine ſeruatore 27. q. 2. iſtæ apoſtatæ, omnino alienæ a fide, *ca. 1. de*
apoſt. in 6. c. 1. eod. tit. apud Gregor. Illæ, ſe tacite dæmoni deuo-
uent: iſtæ, expreſſo ſacramento ei, quem ſciunt dæmonem eſſe,
Deique aduerſarium. Illæ nulla cõficiunt ſortilegia, non reſpon-
ſa petunt, non ſacrificant, non baptizant: iſtæ, contra. ¶ Secun-
do, † canon *Nec mirum, 26. q. 5.* ex D. Auguſtino tranſcriptus, 11
huic ſententiæ officiet, probans magorum præſtigia aliena eſſe
a veritate: ſi dixerimus aliud eſſe præſtigia quæ perſtringunt &
ludificant mentes & oculos hominum, aliud eſſe maleficia, vt ex
iam dictis apparet. ¶ Tertio, † minus me dimouet a ſententia, 12
quod dæmonum tanta non ſit poteſtas, vt poſſint exſequi quæ ſe
facere iſtæ lamiæ iactant: nec poſſint naturas & conſtitutiones
& ordinem cœli turbare, immutare & peruertere: grandines ad
nutum, & pluuias, ventoſve ciere vel ſopire. Solius enim demi-
urgi & ſummi opificis Dei hoc eſt, *D. Dionyſ. epiſt. ad Polycar.* per
quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil. *D. Ioan. c. 1.*
Neque potuerunt dæmones, vel in porcos intrare propria au-
ctoritate, eiecti ex corpore hominis, *D. Matth. 8. D. Marc. 5. D.*
Luc. 8. Sed & mores non aliunde quam ex voluntate & arbitrio
cuiuſque efformantur, vt mutari ab incantationibus poſſint. Et
vt ait Horatius, *ode 5. Epod.*

Venena magnum fas nefasq; non valent
Conuertere humanam vicem.

Nec corpus corrumpitur, niſi de conſenſu voluntatis, *leg. vim*
paſſam, & l. ſi vxor, §. ſi quis plane, ad leg. Iul. de adult. in P. l. 1. §.
remouet, de poſtul. in P. tota 32. q. 5. cum ſimilib. Imo neque auxi-
lia conferre poſſe magicas artes, iiſdem rationibus comprobari
poteſt, quibus nec nocere oſtendimus: nec poſſe mederi homi-
nibus, aut animalibus aliis. Sed & hæc etiam eſſe laqueos & in-
ſidias humani generis hoſtis, ſcriptum eſt *in ca. admoneant 26.*
quæſtio. 7.

¶ Omnia † porro hæc & ſimilia, quæ propemodum infinita in 13
hanc ſententiam adferri poſſent, veriſſima quidem ſunt per ſe.
Ceterum iam probatum eſt ſententiis plurium, dæmones poſſe
multa, vel iuſſu Dei, vel permiſſione, propter hominum pecca-
ta, vel ob illorum probationem: multaque ex cœleſtibus & ae-
reis impreſſionib. moueri per dæmonem poſſe, per cauſſas na-
turales, iiſdemq; de cauſſis non eſt quod dubitemus, hominum
voluntates poſſe inuerti, vel impelli, vel ſuaſionibus dæmonicis,
vel cauſſis quę mouere poſſunt ab illo vel eius ſatellitibus appli-
citis, quibus nimium molles homines facile vincuntur, & con-
ſenſum peſſimis iungunt eorum impoſturis: & ita voluntas pro-
prie impellitur a dæmonibus: illa autem per ſeipſam ſuccumbẽs
conſentit. Neq; in hoc capite quærimus, num vti remediis ſor-
tilegis improbatum ſit: hoc enim palam eſt, & pœna debita eſt
his vtentibus: ſed num hæc remedia adferri poſſint: atque ita
poſſe etiam demonſtratum eſt. Quanquã, vt diximus, & præſti-
giis interdum morbos curare videantur, qui tamẽ remanent, &
ſæpe dæmones morbos permiſſione Dei inferant, quos tollunt:
vt maleficiis coitus ligant, quos deinde ſoluũt. Nouit & dæmon
plurium ſtirpium & pharmacorum vim, quibus adhibitis poſſit
etiam curare, & impendentia quæ ille nouit, vt medicus ex ſym-
ptomatibus mala cognoſcens, poteſt prædicere: ſicut & ea, quæ
nociua ſunt, inferre. Neq; etiam prohibentur hæc ſortilegia cu-
rantia dæmonica, quod ea non poſſint curare: ſed quia per ea de-
trahitur Deo cum ipſi impoſtores ſuæ volunt adſcribere gloriæ,
quę Deo vero debentur. Et quia ſumme periculoſum ſit a manu
hoſtis cõiurati, qualis dęmon homini, medicinã & pharmacum
capere: nunquam enim ſalutem hominis procurare poterit is,
qui omnia momenta captat & obſeruat, vt poſſit eum iugulare
& perdere. ¶ Mirantur † & ideo negant plerique vt impoſſibi- 14
lia, quæ ipſæ referunt ſe turbis, conuiuiis dæmonum & ſpectro-
rum cum aliis intereſſe & lætari, ad organum ſaltare noctu inibi.
Hoc certe & mirabile eſt, verum non impoſſibile: alioquin ne-
ganda erunt quæ fide digni auctores narrant de dæmonum ſal-
tationibus, & de ſpectris, & hominum per illos aſſumtis figuris.
Olaus Magnus ſcribit hodie etiam in partibus illis ſeptentrio-
nalibus, de quibus hiſtoriam, non fabulã tradit, ſpiritus eſſe qui
ſe viſibiles exhibeant, in Iſlandia frequentiores & hominib. in-
ſeruiunt, eorum iumenta & animalia ad paſtum ducere & redu-
cere, nec detegi eorum technas, donec euaneſcant, *Olaus Mag.*
lib. 2. pop. Septentrio c. 3 Item alios ex ſpiritib. illis, eſſe dictos Ger-
manice, vt Græce, *Cobales*, qui imitantur, vel vidẽtur imitari, quæ
faciunt homines: cum tamen nihil faciant: & alios *Gutales* dictos
Germanis, ꝙ videantur eſſe amici hominũ, *idem lib. 6. c. 10.* ¶ Vi- 15
ues quoq; tradit. *lib. de veritate fidei Chriſt.* in terris orbis noui nu-
perrime detectis, ſpirit⁹ omnib. familiariter apparere & tã in ci-
uitatib. quam extra alloqui homines: eiſq; iubere, vetare, & ter-
rores incutere. Sic apud Hom. Odyſſ. 1. fertur dæmon: quẽ Palla-

da nominat, in forma Mentæ, ducis Taphiorum Telemacho, filio Vlyſſis apparuiſſe, & ei quærendum patrem ſuaſiſſe, demumque diſparuiſſe.

βῆ, inquit, δ' κατ' οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
εἰδομένη ξείνῳ Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ.

Id eſt,

Deſcendit autem ab Olympi verticibus, impetu ruens præcipiter.
Stabat autem Ithacæ in populo ad veſtibulum Vlyſsis,
Limine in aulæ: in manu autem gerebat ferream haſtam,
Similis hoſpiti Taphiorum duci Mentæ.

¶ Sed † propius ad rem Olaus Magnus refert in regionibus
16 illis ſeptentrionis, in pluribus locis videri ſpiritus & ſpectra ſaltantia, & chorizantia potiſſimum noctu, ad ſonitũ omnium inſtrumentorum muſicorum, vocarique choream illam vocabulo gentili Choream Eluarũ, *Olaus Mag. lib. 3. hiſt. Sept. c. 81.* Saxo et-
17 iam Grámaticus horũ meminit, *in hiſt. Daniæ.* ¶ † Pomp. Mela, *lib. 3. in Æthiopia. c. 10.* dum Æthiopiam deſcribit, *Vltra Sinũ*, inquit, *mons, qui θεῶν ὄχημα, ſeu Deorum vehiculum, qui perpetuis ignibus flagrat, vltra montem viret collis, longo tractu, longis littoribus obauctus, vnde viſuntur patentes magis campi, quam vt proſpici poſſunt Ægypanum Satyrorumque.* Hinc opinio ea fidem cepit, quod cum in his nihil culti ſit, nullæ habitãtium ſedes, nulla veſtigia, ſolitudo in diem vaſta, & ſilentium vaſtius: nocte crebri ignes micant, & veluti caſtra late iacentia oſtenduntur: crepant cymbala & tympana, audiunturque tubæ ſonantes magis huma-
18 nis. ¶ Et idipſum † confirmat Plinius, libr. 5. c. 2. Habemus horum dæmonicorum conuenticulorum in ſacra ſcriptura veſtigia, quando dæmon præpoſito aureo vitulo, in idololatriam incitauit populum Hebræorum, Moſe abſente, & corã vitulo cœpit ludere, edere, & bibere: quod vſque adeo diſplicuit Moſi, ob cultum Dei contaminatum in eo, vt occiderit 23. millia hominum, *Exod. 20. & 1. Corinth. 10.* Ad cuius vituli ſimilitudinem, conſtructum & poſtea dæmonis impulſu idolum Moloch, facie vituli manibus planis ad ſuſcipiendum porrectis, concauum, vbi ſacrificia & pueri dæmoniis immolati concludebantur, & igne ſuppoſito comburebantur, circum cantantibus & pſallentibus aliis cum vlulatu crebro, & tympanis, ne eiulatus ſacrificatorum perciperetur: idque fiebat in valle cuiuſdã, qui dictus erat Heinon, vnde locus dictus Geheinon, vt omnia recte probantur ex Hieremia 32. & Regum hiſtoria, *4. Reg. 23. vide in radic. He-*
19 *bræo. Munſterum, in verbo,* תּוֹפֶת*, tophet.* ¶ Huic † etiam idolo dabatur ſemen ab hominibus, quo in plura abutuntur dæmones: vnde prodiit illa conſtitutio Dei, *Qui de ſemine ſuo dederit Moloch idolo, morte moriatur, Leuit. 18. 20.* Niſi pro ſemi-
20 ne intelligamus genitos ſeu filios. Fiebant † tempore idololatriæ hi conuentus paganici publice, & poſtea prohibiti, noctu fieri cœperunt reſeruatis ritibus antiquis a diaboli arte, & orgicis bacchationibus ſeu furoribus & myſteriis, quæ proculdubio habebant venereas & impudicas cum cantibus & tympanis ſexuum commixtiones. Bacchi vel Oenachi ſacra ſecreta, & non niſi ſceleris participibus, id eſt, his initiatis communicata, vt ex Catullo conſtat,

Pars, inquit, *obſcura cauis celebrabant orgia ciſtis,*
Orgia quæ fruſtra cupiunt audire profani.

Horumque myſtica erant faſcinus, ſiue membrum virile, & vannus, *de his multa Clem. Alex. in προτρεπτικῷ πρὸς ἕλληνας, & Euſ.*
21 *lib. 11 de præpar. euang.* ¶ Sed † & illud mirabilius videtur, & tamen mihi non alienum a veritate, quod in illis conuentibus ad quos ſe deferri dicunt laruæ iſtæ & ſortilegæ, rem ſe cum dæmone habere perhibent: & ſe ſperma illorum inter coeundum ſentire frigidiſſimum: item & quod venefici eiuſdem coniurationis & factionis quoque coire cum pulcris mulierib. ſibi videantur. Quæ omnia impoſſibilia videntur, cum ſpiritus carnem & oſſa non habeant, & incorporei ſint. Fatebor certe hæc ſtupenda eſſe, ſed vicit credulitatem noſtram & opinionẽ contrariam rerum experientia, pernicies & ſcelera fœminarũ harum & veneficorum, & aſtus diaboli, qui vt immundus eſt & pollutus, ita immundus & cœno, vt ſus in volutabulo luti fœtidi valde oblectatur. Et ideo & fingit ſibi aereum corpus huic perniciei idoneum, non ſecus quam ſibi alias perſonas quas commodius decipiat, imponit: colligit & ideo ſpermata decidua, & huic corpori accommodat, ex quo effundit frigida, itaque & generatio-

ni tunc non commoda. ¶ D. Auguſtinus † dæmones habere 22
quædam corpora arbitratur, *D. Aug. lib. 8. de ciuit. Dei, ca. 15. & lib. de natura dæmon. de geneſi ad literam.* Apuleius dæmonũ corpora inter terrenam & æthereã naturam media eſſe ait, *Apule. in aſino.* multoque minus concreta quam nubes & longe ſubtiliora, ex puriſſimo aeris liquido & ſereno alimento coalita, nihil terrenæ ſoliditatis habentia: idcirco nec oculis humanis conſpicua, niſi illa diuinitus ſui ſpeciẽ offerant. Sic Pſellus, *de dæmon.* corpora dæmonum ex quo ceciderunt a cœlo & propria bonitate, denſiora effecta & patibilia arbitratur. Iſque ex quodam Marco tradit, dæmones ſemen iacere, ex quo perpuſilla oriuntur animalia, habereque membra genitalia, ſed non qualia homines, & excrementum ex illis manare: quod tamen non omnibus dæmonum generibus contingat, ſed materiæ proximis, aqueis & terrenis, qui aluntur attracto in ſpongiæ mo-
dum humore. ¶ Memorant † annales Gallici, *au Roſier hi-* 23
ſtorial. de France, fol. 119. col. 8. anno 1488. apud Attrabates in ipſa ciuitate præcipua, quæ hodie Arras dicitur, detectum fuiſſe Valdenſium conuentum, quem dicebant, *La vaulderie.* Aſſerebant autem qui ex factione Valdenſium eſſent (hi autem erant hæretici, aliter dicti pauperes de Lugduno) cuiuſcunque ſexus, ſe trãſportari inuiſibili modo arte dęmonica, in locum eremum ſeu omni habitatione deſtitutum, vbi comparebat dæmon quidam forma hominis, cuius tamen faciem non viderent, qui legeret mandata, & quemadmodum orare & obſequi deberent: & poſtea iubere poſtera & nates ſuas exoſculari, ſingulis dans pecuniæ eis quippiam modicum, quo facto exſtinctis faſcibus & lumine concubitu ſeſe polluebant, & ſuam quiſque comprimebat, & ſubinde ad ſua reuertebatur. Ceterum ſi quis admiſerit corpora habere aliqua dæmones, vel corpora ſibi poſſe, vt phaſmata, coniungere, qui negare poterit cum hac confeſſione perditarum veneficarum poſſe conuenire veritatem, & ita voluptate venerea ineſcari mulierculas iſtas anus inſatiabiles? ¶ Scimus
in confeſſo † eſſe apud doctiſſimos viros, incubos & ſuccubos 24
eſſe dæmones, qui ineant mulieres, & qui viris, vt mulieres, ſe ſubiiciant. *Quos antiqui dixere*, inquit D. Auguſtinus, *libr. 15. de ciuit. Dei, c. 23. Faunos, Syluanos, & Galli Duſios, qui hanc aſsidue immunditiem & tentant & efficiunt.* Hic autem non confundo morbum, qui incubus ab hoc dæmone tracta metonymia dicitur, Græcis ἐφιάλτης vel ἐπιάλτης: quoddam, inquã, malum, quo correpti inuadi ſe ab aliquo, & magno pondere ſe opprimi & ſuffocari imaginantur. Quod ideo Græcis & πνιγάμωνα, ſeu πνιγαλίωνα, *de hoc Gorræus Arculanus, in 9. lib. Almanſo. ca. 15. Auicen. 1. Tertii tracta.* 5. ex craſſo frigido vapore, vt tradit Poſſidonius, ventriculos cerebri, replente, & prohibente ſpiritus animales per neruos ferri. Secreta namque hæc eſt conſideratio a præſenti & morbus hic eſſe poteſt, ſed vltra illum eſt & dæmonica illa illuſio, & dæmonicum phaſma incuborum & ſuccuborum: & Panas, Faunos piloſos, dici dæmonas incubos, conſentit gloſſa ordinaria ſacrorum Bibliorum *glo. in c. 13. Eſaiæ, & 34.* & Iſidorus *lib. 8. c. fi.* & D. Thomas, *1. part. q. 15. & quoli. 8. & in dict. cc. Eſaiæ* Atque Horatius, dum ait, *libr. 3. Carm. ode 18.*

Faune nympharum fugientum amator,
Per meos fines, & apricarura
Lenis incedas: abeaſque paruis
Æquus alumnis.

¶ Exiſtimantque † non leuis notæ & eruditionis homines, 25
caput 6. Geneſeos eo pertinere, quamuis de filiis Seth, & filiabus idololatrarum intelligat D. Auguſtinus, & alii verius, *d. libr. 15. de ciuita. Dei, c. 23. Athanaſ. lib. diuerſa. q. 19. & 97. Cyrill. Alex. lib. 9. cont. Iulian. D. Chryſoſto. Homil. 22. in Geneſin* dum dicitur filios Dei, quo nomine intelligũt angelos, vidiſſe filias hominum pulcras, & eas ſibi coniunxiſſe, natoſque inde Gigantes, *Lactan. lib. 2. de orig. erro. c. 15.* Et certe quamuis per ſe non habeant ſemen ad generandum dæmones idoneum: tamen tradiderunt aliqui poſſe ſemen humanum ab his colligi, & ita aliquo inſtrumento idoneo in vuluam maleficarum demittere, vt inde ſi debitus ſit calor, generatio ſequi poſſit, *Malleus maleſic. lib. 1. q. 3.* eo quod generatio perficiatur ex vi ſeminis humani, ſicut aliæ rerum ſpecies ex ſemine ſuo oriuntur. Et ſic pleriq; narrantur illa operatione dæmonis nati, vt Merlinus, *exſtat ea de re liber, qui Merlini nomine inſcribitur, Galico ſermone conſcriptus,* & Apollonius Thyanæus a Protheo dæmone, *Heſych. Mileſ. Illuſtr. περὶ σοφῶν* Plato ex matre & Apolline, *idem d. lib. in Platone.* Qui tamen filii ideo aut generati a dæmone dicendi non ſunt: is

enim

enim impotens generationis ſed eius a quo ſemen ipſe ſuffuratus erat, & receperat, ſuccubus factus in modum mulieris, *Arnulan. in 9. Almanſo. c. 15.* Sicut & ea quæ imprægnata eſt in balneo vulua calidũ ſperma hominis ibi effuſi trahẽte, ſine ſemine & homine imprægnata non dicitur, vt auctor Auerrois. ¶ Neq;
26 enim † errandum tam turpiter, vt dicamus a diabolo generationes fieri, vt quoſdã dixiſſe ab initio, dum de perſonis agebamus, & quoſdam homines non Adameos annotauimus: falia enim & conficta ſunt ea omnia. Sicuti & ꝙ Pomp. Mela ait, *in 3. circa fin. in Æthiop. c. 10.* circa Athlantidis oras, fœminas eſſe toto corpore
27 hirſutas, & ſine coitu marium ſua ſponte fœcundas. ¶ Nec † etiam verum quod fabulantur Rabini, dæmones natos ex ſemine Adami quoſdam corporeos, nempe quod ſcribatur in Geneſi, fuiſſe Adamum 130. annorum, cum genuit in ſimilitudine ſua, innuẽtes ante genuiſſe in alia ſimilitudine. Quod Lilith dæmon retinuit ſemen eius, & genuerit alios dæmones, *refert Munſterus, in Meſſiah. Chriſtian.*
28 ¶ Sed † illud non latet quod Philoſtratus ſcribit, *lib. 4. de vita Apoll.* de lamia ſeu phaſmate dæmonis Menippi cuiuſdã nuptias ambiẽte: de qua Apolloniũ dixiſſe ita ſcribit, μίαν τῶν ἐμπουσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκεῖα οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται: ἐρᾶν δὲ πάντας, καὶ ἀφροδισίων μὲν σαρκῶν δέ. καὶ μάλιστα ἀνθρωπείων ἐρᾶν, καὶ πάλλειν τοῖς ἀφροδισίοις, οὓς ἂν θέλωσι δαίσασθαι id eſt, *vnam eſſe ex numero Empuſarum, quas lamias alii, alii aũt laruas vocant, amare antẽ ipſas & ad venerem pronas, & humanas carnes vehementer expetere: & venereorum cupidine allicere eos quos poſtea volunt deuorare.* Et ſubiicit Apollonio acrius inſtante, acriuſque eam torquente faſſam, τὸ φάσμα, ἔμπουσαν εἶναι καὶ πιαίνειν ἡδοναῖς τὸν μένιππον εἰς βρῶσιν τοῦ σώματος, id eſt, *confeſſum eſt illud ſpectrũ, ſe eſſe Empuſam, & voluiſſe Menippum ſuis cupiditatibus explere, vt eius poſtea corpus deuoraret.* Nam τὰ καλὰ, καὶ νέα τῶν σωμάτων ſolere σιτεῖσθαι, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἀκραιφνὲς τὸ αἷμα, id eſt, *conſueuiſſe pulcris & iuuenibus hominum corporibus veſci, vbi ad ſummam ſanguinis abundantiam perueniſſent.* Videbis autem apud Philoſtratum, quomodo prius hoc phaſma Menippo aliquando ſolo ad Cenchreas Corintho proficiſcenti ſe in mulieris ſpeciem obtulerit, atque ex manu apprehendens Menippum iam dudum ſe illius amore teneri dixerit, ſe eſſe genere Phœniſſam, in ſuburbano quodam iuxta Corinthum habitare, ſe illo contentam victuram non admiſſo riuali: & ſubinde ſæpius eam conueniſſe poſtea Menippum, & vſque adeo eius voluptate inſaniiſſe, vt niſi Apollonius, vt dictum eſt, eam detexiſſet, nuptias cum eo iniret paratas. Credat qui velit, ille tamen refert. ¶ Nar-
29 rat † Sozomenus Apelli viro ſancto, in eremo Ægypti degenti fabro ferrario, cum noctu accumberet, ſpiritũ dęmona apparuiſſe in forma mulieris formoſæ, vt eum ad luxuriam prouocaret: ſed Apellem accepto e fornace ferro candente in faciem illius inſurrexiſſe, & ita eum ſpiritum frementem & flentem cito citius ad fugam compuliſſe, *Sozom. lib. 8. hiſt. Tripart. c. 28.* ¶ Scri-
30 bit † & Philoſtratus, *in Iconib. in Como,* eſſe Comum dæmonem, præſulem venereorum, hincq; κωμάζειν. Et rurſum ait *idem ibi. de Andriis,* hilariſſimos ac ebrios dæmonas proficiſci ad Bacchana-
31 lia Andri inſulæ vbi vinum naſcitur, cũ Dionyſio. ¶ Inter † ſpectra dæmoniaca nocentiora, lamiæ ſunt, lemures & laruæ, quas antiqui ita diſtinguunt Ethnici, vt dicant animas exutas corpore, lemures, *D. Augu. lib. 9. de ciuit. Dei, c. 11. & Apuleius quoque, Plato.* Ex illis lemuribus, eum, qui poſteriorum ſuorum curam ſortiretur, pacato & quieto nomine domum poſſidẽtem larem dicebant familiarem. Eum vero qui propter aduerſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus in terra vagatione puniretur, inane terriculamentum bonis hominibus, malis autem noxium: Laruam plerique dixerunt: dicuntur & maniæ, *Martia. Capella. libr. 2. nuptiar.* & lemures. Et eſſe ſpectra hæc quoq; magica duobus verſibus, ſic docet Horatius, *lib. 2. Epiſt. epiſt. 2. ad Iul. Florum.*

Caret formidine mortis, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures portentaque Theſſala rides?

32 ¶ Nos † quidem & hos lemures & laruas & terriculamenta, vt veros ſpiritus impios & dæmonicos admittimus, errore reiecto antiquorum, quo animas male viuentes in hoc corpore, in dæmonas hos conuerti, vt bonas in lares arbitrabantur: vt Heſiodus, *in Ergis* 8. Plato, *in Thimæo & Cratylo.* Orpheus, & alii. Quod etiam falſum pluribus erudite, vt ſolet alia D. Chryſoſtomus *homil. 29. ex cap. 8. Matth.* docet, & D. Auguſtinus, *de ciuitat. Dei, lib. 9. cap. 11. 12. 13.* Porro feruntur iſtæ maleficæ cum impio hoſte humanæ naturæ, & more illorum dæmonum, qui dicuntur incubi, de quibus paulo ante, hominibus inſidiari, & vitæ eorum omnibus modis: perſuaſumque habere, puerorum carnes ad vnguenta ſua impiiſſima valde proficere, & idcirco artibus nefandis inſtructæ faſſæ ſunt ſæpiſſime & pueros rapuiſſe vel ſuffocaſſe mirabili ſed opere dæmonico, modo, clauſtra reſerantes non animaduerſæ.

¶ Et † proinde lamię dictæ ſunt, a muliere quadam Beli & Ly- 33
bies filia, quam cum formoſa eſſet, vt ferunt, Iupiter adamauit, & ex ea filium ſuſcepit: ſed Iuno præzelotypia filium perdidit, vnde Lamia mœrore deformata aliarũ infantes rapuiſſe & perdidiſſe, & Iunonis ob iram, noctes dieſq; inſomnes duxiſſe, vt eo maiore eſſet in luctu. Iouis tandẽ miſeratione exemtiles nactam oculos, quos pro libito modo tollere, modo apponere poſſet, & ab eodem obtinuiſſe, vt in quam vellet ſe mutaret formam, vt ait Duris, *lib. 2. Libycor.* & Ariſtophanis interpres Suidas, *in Lamia. vide Alcia. lib. 8. Parerg c. 22.* Sunt & Lamiæ ſecundum Dionem qui Libycam ſcripſit hiſtoriã, feræ quædam in littore maris degentes in loco incuruo & arenoſo, quæ omnes ibi naufragos aberrantes vel peragrantes rapiunt & deuorãt, facie muliebri formoſa, & pectore, & vberibus longe pulcerrimis, quam vel pictor poſſet effingere, colore florido, ſplendido, & oculis venuſtis, quibus allecti ſpectantes rapiuntur: & pars reliqua dura infrangibilis, ſquammoſa parte ima cum capite ſerpentis horridi, quæ deuorat homines: fere ſine alis, ſine voce, ſine manibus hominum, pro quibus ſunt ferarum manus, quas celant, donec veneficiis ſuis allexerint homines & rapiant. ¶ Dicuntur † vene-
ficæ ideo lamiæ, & eadem ratione ſtriges: quia & illæ aues rape- 34
re ſolent pueros, & ſanguinem exſugere, quod & venefice in eas aues commutatæ ſolent, vt perhibet Ouidius facere, his verbis, *lib. 6 Faſtor.*

Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant, ſed genus inde trahunt.
Grande caput ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canities pennis, vnguibus hamus ineſt.
Nocte volant pueroſque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis,
Corpore dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis huius
Cauſſa quod horrenda ſtridere nocte ſolent.
Siue igitur naſcuntur aues, ſeu carmine fiunt,
Næniaq; in volucres falſa figurat anus.
In thalamos venere Procæ, Proca natus in illis
Præda recens auium, quinque diebus erat, &c.

Horatius, & rapi ab his infantes veneficis, & fame enecari dira & veneficia inde ad amorem & alia fieri, aperte demonſtrat, *Horat. Epo. ode 5.*

Abacta nulla Veia, (ſcilicet venefica) *conſcientia*
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis terve mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Cum promineret ore quantum exſtant aquæ
Suſpenſa mento corpora:
Exerta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris eſſet poculum,
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.

Plinius rerum naturalium acerrimus indagator, ſtriges in maledictis eſſe, etſi animalia, nempe quæ vera animalia ſunt, ea facere quæ ſtriges dicuntur, putet fabuloſum: ſic enim ait, *Plinius lib. 11. c. 39. Fabuloſum arbitror de ſtrigibus, vbera infantium labris immulgere. Eſſe in maledictis iam ſtrigẽ conuenit: ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror.*

Vnde, & quando vis Incantationibus tributa eſt. Cap. 21.

1 *Dæmonum ambitio, vt pro diis haberi velint, & ſeq.*
2 *Theurgica diſciplina quæ.*
3 *Magis cur ſe ſimulent dæmones ſubiici & obedire.*
4 *Artes a dæmone inuentæ. haruſpicina, augurium, aſtrologia, necromantia, &c.*
5 *Dæmones miracula ſua ex quibus perficiant, & qualia.*

6 *Magi in Deum impii.*
7 *Iuliani Imperatoris magica præſtigia crudeliſſima.*
8 *Hæreſiarchæ aut magi, aut magorum parentes.*
9 *Hæreſes & hæretici cur degenerant in magos, & ſequent.*
10 *Maleficarũ numerus incredibilis adductus Tholoſam puniendus, anno Domini 1577.*
11 *Schola magiæ vbi publicæ, & quid ibi fieret. Et de Carpocratiſtis & Gnoſticis magis.*
12 *Marcus Valentiniani erroris ſectator, magus.*

1 MAgna † eſt dæmonum ambitio & ſuperbia, vt quę non poſſint, ſaltem videri velint ſe poſſe, & qui iam diuina potentia a cœlo & gradu ſuæ dignitatis merito, cum ſimilem Deo ſe facere vellet, deiectus eſt, *Eſaiæ 14. Apocal. 20.* tamen adhuc velit cæcas hominum mentes fucis perſtringere, creaturis Dei ſeipſum pro Deo oſtentare, & gloriæ omnipotentis Dei cultum in ſe transferre. Et proinde tam ſubtiliter hominum curioſis & ſtupidis mentibus impoſuit, vt artibus ſuis pro Deo ſe coli euicerit: tam aſtute opera Dei imitatus, vt veram religionem, & Dei notionem, etiam clare videntibus & nimium ſibi fidentibus cum ſua impia abominatione confundere videatur. Eoque res peruenit, vt ait Clemens, *libr. 1. recognit.* vt cum verbo Dei fugentur dæmones, per quod prouidentiam eſſe declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem confirmandam, quomodo etiam hoc ex contrariis imitetur. Hinc ſerpentum venena mitigare carminibus inuentum, & verbo & poteſtati Dei contrarias inducere ſanitates. Angelis quoque Dei contraria excogitauit ars magica miniſteria, animarum ſuſcitationes falſo promittens, ex eodem dæmonum fermento. Atque Angeli, *idem 4. Recognit.* quidam, deturbati a proprio ordinis loco, hominum fauere vitiis cœpere, & libidini eorum indignum præbere miniſterium, quo ſua opera magis voluptatibus morem gererent. Atque ne ſponte fauere viderentur turpibus iſtis miniſteriis, docuerunt homines dæmones artibus quibuſdam, id eſt, incantationibus obedire mortalibus compelli: ac velut ex fornace quadam & officina militiæ, totum mundum ſubtracto pietatis lumine, im-
2 pietatis fumo repleuerunt. ¶ Ad fucum † adhuc faciendum addunt Theurgicam quandam diſciplinam, qua ipſos Deos, ſcilicet perturbationibus & paſſionib. ſubditos eſſe perſuadere conati ſunt. *D. Auguſt. libr. 10. de Ciui. Dei, cap. 10.* & ea theurgia poſſe cogi illos: quæ tamen nihil aliud, quam commenta pura, & doli ſunt dæmonum. Sic enim inter ſe facies deiculorum accipiunt & mentiuntur, & cogi ab alio dæmone volunt videri, vt interim irretiatur ille venerabilis magus fortiorib. vinculis idololatriæ, a quibus facile non poſſit deceptus ſeſe expedire. Sic enim ab illis paruis dæmonibus, qui & Dii volunt videri, incidit in poteſtatem, ſeu dæmonium maius, quo maior Deus dici deſiderat. Quod & coacti ſunt fateri Porphyrius, *lib. 2. de ſacrific.* & Iamblichus, *de myſter. Ægyp.*

3 ¶ Vtuntur † autem dæmones ad publicandas ſuas impietates hominibus, vt per illos alios facilius & fraudulentius intercipiant: non ſecus quam aucupes, qui vt tegunt fraudes & inſidias paratas auibus, occulte alias aues illigant perticis & retibus, vel decipulis ſubiiciunt: vt aliæ ſolutæ iſtarum vocibus concitæ, & veluti ad pabulum inuitatæ, in conuictum deſcendentes irretiantur. Et hinc prodiit fæx illa hominum, ſortilegorum, male-
4 ficorum, impoſtorumque aliorum. ¶ Lactantius † *lib. 2. de orig. error. c. 17.* dæmonum inuenta probat eſſe, aſtrologiam, haruſpicinam, augurationem, necromãtiam, artes magicas: quæ omnia per ſe falſa ſunt, vt Sybilla teſtatur Erythrea,

Ἐπεὶ πλάνη πάντα τάδ᾽ ἐστὶν,
Ἅπερ ἄφρονες ἄνδρες ἐρευνῶσι κατ᾽ ἦμαρ,

Id eſt,

Quia error hæc omnia ſunt, quæ ſtulti homines ſcrutantur quotidie. Sed iidem, inquit, ipſi auctores præſentia ſeu faciunt, vt vera eſſe credantur. Additque Lactantius plura de impoſturis dęmonum in magicis. Referam & Porphyrii verba, quę recte hoc ipſum exprimunt, *Per contrarios*, inquit, *Porphy. lib. 2.* περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, *dæmones vniuerſum perficitur veneficium: hos namque maxime, horumque ducem honorare ſolent, qui mala veneficiis inferunt, ii ſane dæmones omniformibus figuris imaginibuſque abundant, prodigiorumque machina ſtrenue fallunt. Horum opera infelices philtra, amatoriaque maleficia machinantur. Omnis enim intemperantia ſpeſque diuitiarum, atq; gloriæ per hos inualeſcit, præcipue vero deceptio: mendacium enim proprium eſt eiuſmodi dæmonum.*

¶ Præſtant † agilitate hominibus dæmones, vtpote ſpiritus, 5
& ideo ea mirum in modum decipiunt, celeritate ea operantes, breui tempore, quæ a nobis non niſi longo tompore fieri poſſent, quæ mirantur homines, qui diſtinguere ea nõ poſſint: non ſecus quam & multa fieri a circulatoribus, & ioculatoribus videmus. quæ propter artem ſubtilem eorum & manuũ agilitatem nos fallunt, & alterius generis quam ſint putamus, & acies oculorum perſtringitur. Atque qui edit panem, farinã ſiccam ſpuere videtur, qui bibit vinum, per frontem vel iugulum remittere: non ſine horrore gladii vorantur, euomũtur acus, zonulæ, nummi, &c. Diabolus arte, non noua creatione rerum, ſua celeritate etiam ſpecies nouas obiicit: niuem in æſtate, flores & roſas in hyeme, & alia præter tempus. Nempe quod ea poſſit ex locis a nobis longe ſecretis, quæ hæc habent, celeriter ad nos perferre, ex aduerſo ſeu oppoſito nobis ſub terram hemiſpherio, in quo contrariæ, & aliæ temporum diſpoſitiones. Sic poteſt ex diuerſis locis materias cogere, ex quibus tempeſtates concitat & miſcet: ſunt enim quædam huius generis, vt ex meteoris noſtris & aliorum liquet. Et Theophraſtus Paracelſus, *lib. de maleficiis, capit. 5.* tradit, ex ſale petræ, & aluminoſa materia in magna quantitate mixtis ſuper terram & accenſis fumum gigni, qui in aere nubem generet, in pluuiam poſtea reſoluendam. Cogunt iſti & impellunt, conuoluuntque cauſſas naturales, permittente tamen Deo, quo volunt: & mouent quæ pluuias, tonitrua, ventos generant, concitant, & continent. Sunt enim cauſſæ horum naturales, ita ἐκνεφίας, τυφῶνας, πρηστῆρας adducunt, & contra pellunt. Nunquam enim aer vacuus eſt vbique ab halitibus ſiccis vel calidis, quos vocat Ariſtoteles ἀναθυμιάσεις, *libr. de mundo*, ſed alicubi eos continet. Sunt & aquæ lacus & ſtagna, quæ ſi moueantur, copioſam educunt fulminum & pluuiarum ſegetem, vt in montibus Pyræneis, & alibi. Idipſum in aliis quæ faciunt obſeruandum eſt: cogentibus enim illis rerum quæ exhibent, vel materiam creatam, in alias vel proprias formas componunt, adhibitis propriis. Neque longius petendum eſt exemplum, quam a magis Pharaonis, qui imitabantur miracula Moſis vera, ſimulatis præſtigiis vel imperfectis rebus: victi tandem, cum oportuit nouam materiam creare, quam poteſtatis Dei eſſe faſſi ſunt, & ita eſſe digitum Dei, *in Exodi cap. 8. 9. 10. &c.* Aliter vero non eſt poteſtas, quæ poſſit dæmoni comparari ſuper terram, *Iob. ca. 41. explicatur in ca. principium viarum, de pœniten. diſt. 2.* creatus vt nullum timeat.

¶ Atque † conatus omnis dęmonum vnum generalem habet 6
finem, operibus Dei ſe obiicere, vel ei honorem debitum ſubfurari, & vt pios hominum animos ſibi lucro faciant, a vero Deo retrahere. Quare hoc primum proſpicit, vt ii, quos ſuis oſtentis vult nobilitare, Dei veri & Domini noſtri Ieſu Chriſti fidem eiurent vel contemnant. Sic Licinius Valerianus Cæſar, ſucceſſor Galli in imperio primis temporibus pius in Chriſtianos, quos maximo fauore in ſua curia proſequebatur: verum magorum Ægyptiorum princeps eum impoſturas & præſtigias docẽs magicas perſuaſit ei, vt non ſanctos viros ſolum domo eiiceret, & quam lõgiſſime repelleret, ſed & ferro quoq; tolleret: vt qui artibus malis incantationibusque obſtarent & reſiſterent. Quod & fecit Valerianus, & cœpit acriter perſequi Chriſtianos, & occidere, *Niceph. Cal. lib. 6. hiſt. c. 10.*

¶ Sic † Iulianus Imperator, pietatem Chriſtianam primum 7
ariolorum conſuetudine adductus abiecit: cumque in ſuſpicionem eam ob rem veniſſet Conſtantii auunculi, capite tonſo monachus factus eſt, qua re eam quam de ſe Imperator conceperat opinionem aboleuit: nihilominus tamen, cum tantum veſtem, non animum mutaſſet, ibi occultæ philoſophiæ operam dedit, & diuinationibus addiſcendis *Niceph. Cal. lib. 12. hiſt. c. 1.* Tandemque Chriſtum aperte negauit, & vacauit dæmonum incantationibus, *idem lib. 10. c. 1. & 3. Socrat. lib. 3. hiſt. Tripa. c. 1*, idque tam crudeliter & impie, vt poſt eius morten corpora & capita hominum iugulatorum multa in ciſtis, in puteis, & in locis ſecretoribus imperatoriæ aulæ Antiochiæ ſint reperta, quos ille futura inquirens clã mactauerat. Sicut & in oppido Carris: nam ibi templum ingreſſus eſt, foribuſque clauſtris probe munitis exſecranda peregit, per incantationes & impoſturas magica ſacra. Mulier quoque poſt eius mortem ibi ita, vt in ſublime ſublata & ex capillis ſuſpenſa fuerat, reperta eſt, quam futurum inueſtigans reſecuit, *idem lib. 10. c. 35. Socra. lib. 6. hiſt. Tripart. c. 48.* Sic enim a pietate ad idololatriam detrudi dæmon ſuos magos, & ab idololatria ad omnem abominationem & crudelitatem ferinam,

riniam, per quam ante aduentũ Domini noſtri Ieſu Chriſti graſ-
ſibatur, prætextu ſacrificiorum, quæ ſibi per immolationem
hominum fieri procurabat. Obſidet enim mentes primum re-
ligionis ſpecie, & ſe in angelum lucis transfigurat: & poſtea ad-
8 miſſus vt tyrannus dominatur. ¶ Ita † obſeruatum eſt ſemper
hæreſiarchas aut fuiſſe magos, aut hęreſibus magicas artes ſuc-
ceſſiſſe. Talem enim diximus Simonem magum fuiſſe. Menan-
drum quoque habuiſſe dæmonem familiarem, Euſebius affir-
mat *lib. 3. hiſt. c. 26.* Idemque de Marco Valeriano Priſcillaniſta
& Carpocrate, Irenęus, *lib. 4. contr. hæreſ.* De Hermogene, Hie-
ronymus, *Idem epiſt. contra Pelagium ad Theſiphon.* & Sulpitius
9 Seuerus, *lib. 2. hiſt.* ¶ Succedunt † & detectis impoſturis hęre-
ſium, illiſque ſeneſcentibus ſtatim magicæ artes: non enim faci-
le dæmones cum occuparunt arcem hominum, decedunt loco:
ſed quamdiu ſuperſunt, nituntur ſuis artibus illas defendere, &
detecta hæreſi, in mente quam obſident, alios ſe fingunt, ne
exire cogantur: vtuntur enim dæmones hæreticis vt meretrici-
bus pulcris ad impellendos ſpecie ſanctitatis ad ſua retia homi-
nes. Deflorente autem ætate illius fucatæ pulcritudinis, vtun-
tur illis, vt lenis & lenonibus, faciuntque magos & ſagas: & ita de
ore falſi prophetæ ſpiritus nequam egreſſi, iuſſu Dei, *vt in A-
pocal. 16.* vt ex arce milites, ambulant per loca arida a fide, & ob-
ſident vias, ſedeſque alias quærunt, & dubias poſt hæreſim a-
10 nimas & ſiccas curioſitate magica dementant. ¶ † Erubeſce-
rem certe hoc dicere, ni me exempla firmarent, quæ in oculis o-
mnium in Gallia ſunt. Nam & Tholoſæ hoc anno 1577. tot ma-
leficæ & ſortilegæ in ſenatu vndiq; reæ peractæ ſunt, vt omnium
reorum, qui a duob. annis ante fuerunt quorumcunque crimi-
num numerum ſuperarent, & maleficiorum cumulo vincerent,
fere plus quam quadringentæ, quarum pars Vulcano ſacratæ, a-
liæ aliis tormentis ſublatæ, vel emendatæ. Et quod mirum eſt,
omnes fere a diabolo notam inuſtam certo loco habebãt: pro-
dideruntque exſecrabilia plura & impia. Sic poſt Huſſitarum &
& Boemicam in Germania hæreſim, tanta dæmoniorũ irruptio
& colluuies ſecuta eſt, vt plus negotii maleficæ Germanicæ face-
rent, quam hæretici, *Speringerus, qui eius temp. librum integrum,
ea de re compoſuit.* Non recenſebo montium Armeniorum ve-
neficas & ſortilegos, ex quo Valdenſes Torelupini ſeu pauperes
de Lugduno hæretici inibi latuerunt, & in proximos pagos, &
poſtea in Germaniam & Gallias virus propagarunt. Duo enim
contraria & aduerſaria ſunt, lex Dei, & dæmonis: & nemo poteſt
duobus dominis ſeruire. Et ita conſequens eſt, homines qui Dei
gratiam & legem, eiuſque pietatem reiiciunt, a dæmonibus oc-
cupari: & cum illis in peius ſemper prolabi, & ab hæreſi ad infi-
delitatem: ab ea in idololatriam: & ex hac, cum in profundum
peccatorum venerint, ad omnia immania ſacrilegia abominan-
da, crudeliſſima facta deſcẽdere, excuſſo a miſerrimis ceruicibus
Dei iugo, & contemto quod ad diuinos ducit actus itinere. Ita
poſt Agarenorum ſeu Saracenorum impietatem in Hiſpania o-
mnes fere bonæ artes interierunt, præter Magiam, quæ publi-
ce docebatur in ſcholis Salamanticæ, donec Carolus Quintus e-
ius Gymnaſii fores primus occluſit. Vereor autem ne in Galiis
iſta impietas, ſi non proſpiciat Princeps, in publicum etiã pro-
ſerpat: iam enim video radices pleriſque in locis conſurgere, vt
opus ſit, ni velimus fundamenta politiæ omnis deiici, remedio
l. 1. de interdict. C.
11 ¶ Carpocratiſtæ † & Gnoſtici hæretici magiæ ſcholas intro-
duxerunt, vbi horribilium & pernitioſorum conatus operum,
aſſeſſores habentes dæmones, vt per multa præſtigia in magna
poteſtate omnibus dominarentur, quibus vellent: incantatio-
nes ab iis inuentæ ad amorem & ad illectamenta, vt auctor ve-
riſſimus Epiphanius ſcribit, *tom. 2. lib. 1. con. hæreſ. hæreſi. 27.* ¶ Mar-
12 cus † etiam Valentiniani erroris ſectator, magus fuit, impoſturæ
peritiſſimus, qui decipiebat homines errore, & miſcens Anaxi-
lai ludicra, mulieres prophetari docebat, delibabatque cum illis
iunctus ſtupro, *Irene. lib. 4. contra hæreſ. c. 8. & 9.*

De Remediis maleficiorum ex antiquorum obſeruationibus.

Cap. 22.

1 *Superſtitione ſuperſtitionis inducta perſuaſio curata.*
2 *Maleficiorum remedia, aut ſupernaturalia, aut naturalia, aut ſuperſtitioſa.*
3 *Angeli boni malis ſeu dæmonibus obſiſtunt, Dei virtute.*
4 *Animæ non tranſeunt in angelos tutelares.*
5 *Genius bonus & malus homini.*
6 *Ieſu Chriſti aduentu expulſæ dæmonum poteſtates.*
7 *Tutelares genii locorum euocabantur ab obſidentibus, quare.*
8 *Angeli tutelares, intelligentiæ dicti.*
9 *Dæmones inanimatis rebus terreri & ſubiici.*
10 *Incantationibus ſoluendis remedia naturalia. Et ſeq.*
11 *Sulphure expiata maleficia.*
12 *Lupi roſtrum contra maleficia, & cur portis præfigatur.*
13 *Amianthus lapis contra maleficia.*
14 *Spinea virga contra maleficia, Thapſia herba, verbaſcum, Laurus, Bione, Moly: & alia remedia, numer. 15. 16. 17. 18. 19. & ſequen.*
21 *Incantationum remedia ſuperſtitioſa contra maleficia num. 22. & 23.*
24 *Steſichori cæcitas, & curatio.*
25 *Vomita per maleficos remedia ſupponi a dæmonibus.*
26 *Incubi dæmonis remedium.*

TAm † firma & conſtans maleficiorum omni ætate fuit opi- 1
nio, ſortilegarum, & veneficorum per incantationes, vel a-
lio modo ex experientia crudelitas, vt rerum naturalium ſcruta-
tores non auſi fuerint ea inficiari: quinimo & quædam natura-
lia, alii autem vana & ſuperſtitioſa remedia ſuperſtitioni oppo-
ſuerunt, vt ſuperſtitione illuſæ mentes, contrario remedio ab
inducta perſuaſione & læſa imaginatione ad veram reuocaren-
tur. Subiiciam itaque ex fide dignis auctoribus exempla & tra-
ditiones, quæ nec omnia adfirmo, neque tamen omnino impro-
bare auſim: cuique autem relinquens liberum iudicium. Pla-
cet autem in primis recenſere quædam remedia, quæ aduerſus
impios ſceleris auctores, dæmones inquam, adhiberi ſolent:
deinceps quæ aduerſus eorum quoque maleficia. Quæ omnia
in ſupernaturalia, naturalia, & ſuperſtitioſa diuido. ¶ Superna-
turalia † a vi quadam diuina procedunt, & a poteſtate eius, qui 2
omnia ex arbitrio moderatur. Naturalia autem vim quoque di-
uinam aduerſus eadem dæmonia habent: ſed inſitam & ordina-
riam: non quidem ex quatuor elementis eorumve compoſitio-
ne pendentem, ſed ex tota, vt dicunt, ſubſtantia, & ex proprieta-
te a Deo eis indita. Superſtitioſa porro interdum eiuſdem im-
probitatis cum maleficio ſunt, & damnata, aliquando permiſſa,
vt mentis opinio leui ſuperſtitione imaginationi impreſſa ſen-
tentia, ſolutione ſimili adimatur. Nocet enim, & anxietatem,
& triſtitiam concitat in animo concepta de aliqua re tenacius o-
pinio: vt liquet ex animi affectibus, amore, odio, inuidia & ſimi-
libus, quibus medemur contrariis impreſſionibus. Diuina re-
media, præcipua ſunt, & ad quæ certius & tutius recurritur: vt-
pote, quod omnipotens Deus, dominus ſit omnium creatura-
rum, & auctor, & qui ſolus poteſtatem illam dæmonum nequiſ-
ſimam flagellet, cum vult, vel per ſe ſolo imperio, vel per me-
dia. Alioquin enim tanta eſt pernicies, tanta inuidia dæmonis
in genus humanum, vt ſi ex arbitrio ei liceret quod vult, breui
tempore Dei creaturæ inſidiis eius & maleficiis artib. deſtruen-
dæ & confundandæ eſſent. ¶ Proinde † cum dæmonum tur- 3
ba vbique inſidias poſuerit in cœlo, in aere, in terris, in aquis,
ſub terra, in igne (tot enim ſunt dœmonum claſſes, *Iamblyc. de
myſteriis Ægyptio. Pſellus de dæmonibus.* vel ſatellitia) Deus opti-
mus maximuſque tot ibi obiecit illis dominos angelos bonos,
qui obſiſtant illorum conatibus. Quod innuit etiam Orpheus,
dum ait *in prin. Hymnor.* ſe ceciniſſe de bonis & malis dæmoni-
bus cœleſtibus, aereis, aquatilibus, terreſtribus, ſubterraneis, &
per ignem incedentibus. Cyrillus Hieroſolymita. Archiepiſco.
cathec. 4. illuminato. docet, angelos vbique curare ignorantias
noſtras. Et Daniel. cap. 10. angelos bonos pro ſibi commiſſis
populis pugnare, & ita tutelares eſſe. D. Ioannes reuelatum ſibi
nobis exhibuit, *Apoc. c. 12. c. ſignum, de pœn. diſt. 2.* cum Michaele
principe cœleſtis exercitus angelos bonos pugnaſſe contra dra-
conem & adminiſtros eius. ¶ Heſiodus † bonos quoque ange- 4
los rerum & animalium nouit, & hominum: lapſus tamen in eo,
quod animabus piorum hominum ex corpore ſolutis hoc mu-
nus tribuerit, nec diſtinguat ſpiritus angelicos in hoc ab anima-
bus, *Heſiodus, in Ergis* 1. Conſtat & ex veritatis certiſſimo teſti-
monio apud D. Matthæum ſingulis hominibus datos eſſe cu-
ſtodes a natiuitate, *D. Matth. cap. 18.* Et conſentit etiam Proclus
in commentariis, in Alcibia. Plato. Bonus, inquit, *dæmon, cuiuſ-
que vnumquemque cuſtodit a pueritia, actioneſque omnes explorat,
& verba: ante parentes prouidet, & poſt parentes adeſt, tanquam*

totius vitæ gubernator, atque poſt obitum dux eſt nobis ad indices, Et
Euripides, *in Tragœ. Rheſ. in fi.*

τάχα δ᾽ ἂν νικᾷν, inquit,
δοίη δαίμων, ὁ μεθ᾽ ἡμῶν,

Id eſt:

Forſan dabit victoriam dæmon qui eſt nobiſcum.

5 ¶ Bonum † genium hunc, mala propellẽtem: malum autem,
inferentem dixere, *Euclides & Cenſori.* Qualis ille, qui apparuit,
ante mortem, Bruto, *apud Plutarch. in eius vita & Appianum*, &
Florum. Teſtatur Dauid Deum mandaſſe angelis ſuis, vt cuſto-
diant hominem in omnibus viis, *Pſalm. 90.* Vt autem boni an-
geli tutelares dæmonibus ſuperiores ſint, Dei ope fit, dum loco
decedere cogunt impios ſpiritus, vel dum eos cohibẽt: vt quan-
do Angelus Raphael ligauit ſpiritum Aſmodæum, & expulit a
6 Sara, *Tob. 3. 8. 11.* ¶ Eo † pertinet illa parabola a Domino propo-
ſita. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, D. Luc. c. 1. &c.* Ve-
nit autem Deus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vt diſſolueret
opera diaboli, *1. epiſt. D. Ioan. c.* 3. ipſeque ait, *Nunc princeps hu-
ius mundi eiicietur foras, D. Ioan. Euang. c. 12.* Quod & factũ fuiſſe,
vltra ſacras literas & nobis teſtimonia aliunde ſuperſunt. Cum
enim tempore Tyberii Cæſaris Thamus præternauigaret inſu-
las Echinades, Italiam verſus iuxta Paron, tranquillitate vento-
rum & maris facta, vox audita quæ ter vocato ex nomine Tha-
mo, eique reſpondenti iniunxit, vt cum appuliſſet Palodem, alte
diceret magnum Pana mortuum: quod cum feciſſet Thamus
tranſgrediens Palodem, auditi ſunt plurium gemitus, auctore
Plutarcho, *lib de ceſſat. oraculo.* Euſebius, *lib. 1. de præp. Euang. c. 9.*
hoc contigiſſe ait, dum dominus noſter Ieſus Chriſtus eiiceret
dæmonia. Marcus Marſus *in annotat. in 1. Faſtor. Ouidii.* vero, de-
cimonono anno imperii Tyberii Cæſaris, quo Dominus noſter
Ieſus Chriſtus paſſus eſt. Neque etiam quiſquam ignorat in no-
mine Domini Ieſu, dæmonia eiici: hoc enim inter ſigna creden-
tium additum eſt. *Mat. 7. Mar. 16.* Hermes. *Lact. lib. 2. de orig. er-
ro c. 16.* vnicam cuſtodiam aduerſus has dæmonum impoſturas
dixit eſſe εὐσέβειαν, rectum cultum Dei. Erant & in principio na-
ſcentis eccleſiæ exorciſtæ, qui energumenos a dæmone obſeſſos
curarent, & dæmonia pellerent, *c. cleros, circa fin. 21. diſt. c. exorci-
ſta, 23. diſt. ca. perlectis, §. ad exorciſtam 25. diſt.* Qui habitat, inquit
Dauid, *in adiutorio altiſſimi. &c. non timebit ab incurſu, & dæmonio
meridiano, &c. Pſal. 90.* Plura narrat Lactantius, & dæmones ad-
iuratos per Deum, torqueri voce iuſtorum, & mentiri illis non
poſſe & ſæpe magnis vlulatibus confeſſos ſe ita a Deo flagellari
7 & ardere, *Lactan. lib. 2. de orig. erro. ca. 16.* ¶ Vocarunt † antiqui
iſtos hominum & locorum cuſtodes, deos tutelares, quos prius
expugnabant euocatione, qui locis potiri deſiderabant, & ita al-
liciebant, vt loco decederent, arbitrantes non poſſe aliter ſubigi
loca, niſi euocatis & abſentibus tutelaribus. *Macrob. libr. 3. Sa-
8 turnal. c. 8. Liu. lib. 5.* ¶ Vocant † Rabini hos tutelares angelos,
intelligentias. Et ſic Talmudici & Caballiſtæ dicunt, Moſem vi-
ciſſe & colliſiſſe Amonino intelligentiam Ægypti, antequam
Ægyptios proſterneret. Et Dauidem, antequã Goliam vinceret,
amouiſſe intelligentiam illius in virtute nominis Domini, dicẽs,
Ego venio in nomine Domini &c. Sic vt & Dominus noſter Ieſus
Chriſtus mundum ſubiugans prius foras principem mundi eie-
cit. Et Iacob triumphum acturus ſuper Iſaac, cui benedictionem
ſurripuerat, prius angelum eius cum quo conflictatus eſt, vicit,
& coegit ſe benedicere. *de his vide Franciſc. Venetum, tomo 1. pro-
blem. ſacræ ſcrip. ſectio. 3. problem. 233.* Et certe facilis eſt victoria
Sathanæ de nobis, vbi virtutem ſuam & adminiſtros æternæ vi-
tæ, angeloſve tutelares Deus ſubmouerit. Quod graphice mihi
videtur expreſſiſſe Dauid dicẽs, *Pſal. 70. Cum defecerit virtus mea,
ne derelinquas me. Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodie-
bant animam meam conſilium fecerunt in vnum: dicentes, Deus de-
reliquit eum, perſequimini & comprehẽdite eum, quia non eſt qui eri-
9 piat.* ¶ Naturalia † remedia plura ſunt, quæ habent quandam
cum dæmonibus antipathiam, occultam nobis, neque niſi expe-
rientia cognitam. Perhibent namque plures dæmones, qui ſe
extollere voluerunt ſupra Dei thronum, *Eſaiæ 14.* ita a priſtina
nobilitate depreſſos, vt & rebus inanimatis ſubiiciantur in ſce-
leris vindictam.

10 ¶ Quamobrem † dicunt maleficium ſolui ligationis, ſi male-
ficiatus Iouis barbam comedat: quanquam eius plantæ tempe-
ramentum, quod in tertio gradu frigidum eſt, magis nociuum
ſit poteſtati coẽrcẽdi. Refert Thobiæ hiſtoria, *Thob. 6.* dæmonem
ſæuiſſimum, qui ſponſos Saræ necabat, ſuffitu iecoris piſcis cu-
iuſdam carbonibus ſuperpoſiti abactum & fugatum. ¶ Tibul- 11
lus † maleficia ſulphure expelli tradit, *lib. 2. Eleg. 5.*

Ille ego, cum triſti morbo defeſſa iaceres,
Te dicor votis eripuiſſe meis.
Ipſeque ter circum luſtraui ſulphure puro,
Carmine cum magico præcinuiſſet anus.

¶ Roſtrum † lupi veneficiis reſiſtere inueteratum aiunt: ob 12
idque villarum portis præfigunt, *Plinius, lib. 28. cap. 10.* ¶ Ami-
anthus † lapis veneficiis reſiſtit omnibus, priuatim magorum, 13
Idem lib. 36. cap. 19. ¶ Spinea † virga videtur annumerari ab O- 14
uidio inter faſcinũ leuantia: ſic enim Ianus alloquitur Gramen,
Ouid. 6. Faſtor.

Ius pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto:
Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hæc erat alba: dedit.

Dioſcorides, *lib. 1. c. 100.* dum agit de Rhamno λέγεται, inquit, καὶ
κλῶνας αὐτῆς θυραῖς καὶ θύρισι προστεθέντας ἀποκρούειν τὰς τῶν φαρμάκων
κακουργίας, id eſt. *fama eſt ramos huius, valuis atque feneſtris impoſi-
tos, veneficia depellere.* ¶ Amatus † Luſitanus, *libr. 4. in Dioſcorid.* 15
Enarrat. 157. dum agit de Thapſia, illam herbam vſurpatã a mu-
lieribus ad pellẽdos dæmones apud Conimbricenſes in Luſita-
nia, ibique eſſe prouerbium. *Eu fumo tom, quæ o diabo fuge, don-
de eu ſom.* Latine. *Ego ſum Thapſia, ex qua præſente dæmones aufu-
giunt.* ¶ † Apuleius *lib. de virtut. Herbarum, c. 71.* cum agit de Ver- 16
baſco, *Hanc herbam*, inquit, *dicimus Mercurium inueniſſe, & Vlyſſi
dediſſe, cũ deueniſſet ad Circen, vt nulla maleficia eius timeret. Her-
ba Verbaſci virgultum qui ſecum portauerit, nullo metu terrebitur:
neque beſtiæ, neque occurſus mali moleſtabunt hunc.* Hæc Apuleius. 17
¶ Heſychius † Mileſius Illuſtrius, lib. περὶ σοφῶν, dum de Bione a-
git, & Rhamni & Lauri meminit, in expulſione morbi per ma-
leficia, dum ait, quod Bion Boryſtenites,

καὶ γραὶ δῶκεν εὐμαρῶς τράχηλον εἰς ἐπῳδήν,
καὶ σκύτεσι βραχίονας πεπεισμένως ἔδησε,
ῥάμνον τε καὶ κλάδον δάφνης ὑπὲρ θύρην ἔθηκεν,
ἅπαντα μᾶλλον, ἢ θανεῖν, ἕτοιμος ὢν ὑπουργεῖν.

Id eſt,

Incantatrici ſagæ ſubmiſit collum ſupplex,
Loriſque vinciendos obtemperans præbuit lacertos,
Et ſub limine ianua poſuit rhamnum, & ramum lauri,
Paratior quiduis tandem exſequi, quam obire mortem.

¶ Dubitaui † aliquantulum num remedia, quæ Mercurius 18
Vlyſſi dedit & præſcripſit aduerſus Circes veneficæ incantatio-
nes, inter naturalia, aut inter ſuperſtitioſa annumerarem. Tan-
dem aũt placuit naturalib. inſerere. Illa porro fuerunt primum
herba, quam Homerus vocat, *Odyſſ. κ.* μῶλυ, Moly, & hanc con-
ſentiunt omnes valere contra incantationes, teſtantur & Oui-
dius Met. libr. Plinius libr. 4. cap. 25. Dioſcorides: Anazarbeus:
verum qualis illa ſit, nec plane conſtat. ¶ Aliud † autem reme- 19
dium a Mercurio Vlyſſi datum hoc eſt, *Hom Odyſſ. κ.*

ὁππότε κεν Κίρκη σ᾽ ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαῖξαι ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων,
ἡ δέ σ᾽ ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι,

Id eſt:

Quando Circe te percutiet prælonga virga,
Tunc ſane tu gladio acuto extracto a femore
In Circem irrue, perinde ac interficere cupidus.
Illa te ſubtimeſcens inuitabit ad concubitum.

Subiicitque poſtea Homerus idipſum factum fuiſſe. Illud quo-
que remedium, Pſellus *lib. de dæmonibus*, memorat, & expertum
a quodam perito rerum occultarum Armeno: is enim curauit
mulierem quandam a dæmone obſeſſam gladio diſtricto, veluti
furens minatus eam percuſſurum, ni ſe reciperet in lectũ, a quo
proſilierat, velut cum illo congreſſura: armenice etiam cum eo
contendens, cum tamen eo in loco Armenica lingua eſſet inco-
gnita: idque tandiu donec inſtante adiurante furioſius Armeno,
pedem in lectum timens retulit. Scribit Philoſtratus, *lib. 2. de vi-
ta Apollonii*, ἐμπούσης φάσμα, lamiæ ſcilicet phantaſma, apparuiſſe
in monte Caucaſi Apollonio Thyanæo & ſociis pergentibus in
Indiam modo in hanc, modo in aliam figurã ſe conuertens, quã-
doque ab oculis repente euaneſcens. Apollonium autem quid-
nam id eſſet quamprimum cognouiſſe, grauibuſque & contu-
melioſis verbis illud increpaſſe, & ſocios vt idem facerent horta-
tum fuiſſe: eo quod id contra huiuſmodi inuaſiones optimum
ſciebat

ſciebat eſſe medicamentum. Eiuſq; dictis cum ſocii paruiſſent,
20 ſtridens phaſma, tanquam idolum aufugiſſe. ¶ Tradunt † & ta-
ctis menſtruo ſanguine poſtibus, irritas fieri magorũ artes, *Lu-*
21 *doui. Bunatrol. in Enneade muliebri, c.* 2. ¶ Superſtitioſa † remedia
plura opinor, vt illud de quo meminit Theocriti interpres, in
εἰδυλλίῳ, moris fuiſſe contra faſcinum, in ſinum ſpuere.

> εἰώθασιν, inquit, αἱ γυναῖκες ὡς μοὶ βασκανθῶσι εἰς
> τὸν κόλπον ἐκπτύειν τρίς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι.

Et Damætas paſtor ouium, apud eundem ſic ait, *Theo.* εἰδυλλίῳ.

> ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
> Ταῦτα γάρ ἡ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν,

Id eſt,

> *Ne vero faſcino læderer, ter ipſe in gremium meum inſpui.*
> *Nam id me anus Coluttaris docuit.*

Et rurſum, *Idem* εἰδυλλίῳ.

> ἄμμιν δ' ἁσυχία τε μέλοι γραία τε παρείη,
> ἅτις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι,

Id eſt,

> *Nobis autem quies curæ fuit, anuſque adſit,*
> *Quæ veneficorum more deſpuens, mala procul arceat.*

Eadem vere Virgilius *in Ciride.*

> *At nutrix patula componens ſulphura teſta,*
> *Narciſſum Caſiamque herbas incendit olentes.*
> *Terque nouena ligat triplici diuerſa colore*
> *Fila, ter in gremium circum inquit deſpue virgo,*
> *Deſpue ter virgo: numero Deus impare gaudet.*

22 ¶ Digitorum † nomina, quibuſdam eſſe amuleti loco ait Cę-
23 lius Rhodiginus, *lib.* 17. *c.* 12. ¶ Alterius † curationis ſuperſtitioſę
meminit Ouidius, dum agit de cura Procæ ab ſtrigibus ſauciati,
adhibita per Granen dicens, *Ouid.* 6. *Faſtor.* eius nutrix,

> *Peruenit ad Granen, & rem docet: illa, timorem*
> *Pone, tuus ſoſpes, dixit, alumnus erit.*
> *Venerat ad cunas, flebant materque paterque.*
> *Siſtite vos lacrymas, ipſa medebor, ait.*
> *Protinus arbutes poſtea ter in ordine tangit*
> *Fronde, ter arbutea limina fronde notat.*
> *Spargit aquis aditus, & aqua medicamen habebant,*
> *Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.*
> *Atque ita, noctis aues extis puerilibus, inquit,*
> *Parcite, pro paruo victima parua cadit.*
> *Cor pro corde precor, pro fibris ſumite fibras:*
> *Hanc animam vobis pro meliore damus.*
> *Sic vbi libauit, profecta ſub æthera ponit?*
> *Quique adſint ſacris reſpicere illa vetat.*
> *Virgaque Ianalis de ſpina ſumitur alba.*
> *Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat.*

In quibus verbis annotare debet Chriſtianus dæmoniis ſacri-
ficium fieri, & ideo illam ſpeciem depulſionis veneficii impiam
eſſe, & alienam ab homine Dei veri fide initiato. ¶ Eo † refero 24
quæ de Steſichoro ſcripta ſunt, Lyrico poeta, qui quum ſcripſiſ-
ſet Helenæ vituperium, luminibus orbatus fuit, & recepit vi-
ſum palinodia facta & encomio Helenæ edito, *Heſych. Mileſ.*
Illuſtr. lib. περὶ σοφῶν. ¶ Eoque † pertinent quædam remedia, quę 25
videntur eſſe, & non ſunt, ſed ſupponuntur a dæmonibus, vt vi-
deantur per ea curaſſe. Quale illud: quod refert Paulus Grillan-
di, *tract. de ſortileg. q* 3. *num.* 27. oculatus teſtis, nempe vidiſſe ſe
maleficii ligationis coeundi ſolutionem, qua ſolutus euomuit,
ac per ſeceſſum emiſit acus, plumas, ferramenta, pilos, ſulphur,
lapides, ſed ementita a dæmone & falſa, vtpote qui ea cũ reſer-
uaſſet & liquefacta fuiſſe & foras euolaſſe comperErit. ¶ Con-
tra † Syluanorum incurſum, videlicet contra dæmones incubos 26
ſeu ſtriges, refert D. Auguſtinus, *lib.* 6. *de ciuit. Dei, c.* 9. ex Varro-
ne, his verbis, remedium. *Mulieri fœtæ poſt partum tres deos cuſto-*
des commemorat adhiberi, ne Syluanus per noctẽ ingrediatur & ve-
xet: eorumque cuſtodum ſignificandorum cauſſa, tres homines noctu
circumire limina domus, & primo limen ſecuri ferire, poſtea pilo, ter-
tio deuerrere ſcopis, vt his datis culturæ ſignis, Syluanus prohibeatur
intrare. Quia neque arbores cæduntur vel putantur ſine ferro, neque
far conficitur ſine pilo: neque fruges conceruantur ſine ſcopis.

DE CRIMINE LÆSÆ SEV IMMINVTAE MAIESTATIS HVMANÆ.

LIBER XXXV.

De generali criminis maieſtatis humanæ conſideratione. Cap. 1.

Lib. 48. P. tit. 4. Lib. 9. C. tit. 8.

1 *Princeps vicarius Dei.*
2 *Maieſtatis humanæ læſæ gradus.*
3 *Perduellionis crimen quid, & qui eo teneantur.* & 4.
5 *Crimina maieſtatis.*
6 *Armorum poteſtas ſoli principi commiſſa.*
7 *Exercitum ſeu imperium iuſſus dimittere, & retinens, reus maieſtatis.*
8 *Maieſtatis lex a Caligula ſublata & reſtituta.*
9 *Maieſtatis reorum pœna, & ſeq.*
10 *Exauctoratio ante ſupplicium.*
11 *Perduellionum familiares puniti, &* 12.
13 *Filii & vxores cum reis puniti.*
In Principem coniurantium pœna in liberos, & vxores, & ſocios & familiares extenſa eod. & 14. & 16.
15 *Pythagoreorum philoſophorum exterminatio quare.*
15 *Coniurantium in principem pœnis additum, vt priuentur ſepultura.*
18 *Vniuerſitas delinquere poteſt, & punitur, &* 19.
20 *Ciuitates ob rebellionem & per duellionatum deletæ, eod.*
21 *Pilei regum Ægypti & Æthiopum quare ſerpentibus inuoluti.*
22 *Parere ſuperioribus lex naturalis.*
23 *Maieſtatis criminis mitiores pœnæ, & huius criminis reorum vxores dote non priuantur, Nec filii emancipati, & clerici in ſuis iuribus puniuntur.*
24 *Filii quando puniantur, & quomodo bene pro patribus, & ſeq.*
25 *Maieſtatis pœna l. quiſquis in quo crimine locum habeat.*
26 *Hæreſeos pœna in ſecundam generationem extenditur.*
Pœna vnius delinquentis cur ad alios inſontes prorogata. eod. & num. ſeq.
27 *Peccata maiorum vindicata in ſucceſſoribus, &* 28.
29 *Maieſtatis criminis leuiores pœnæ diuerſorum. & ſeq.*
30 *Pœna affecti clam propter ſplendorem proximiorum, & de aliis pœnis ob res alias,* 31. & 32.
33 *De pacis violatoribus mitiſſima lex.*
34 *Serui non puniti cum dominis delinquentes.*
35 *Pœna abſciſſionis pollicis, & ſtigmatis.*
36 *Perduellionum ex lege Gallica iudicium.*
37 *Confiſcatio in crimine hæreſeos an regis, an dominorum iuriſdictionalium.*
38 *Subſtituti excluduntur in bonis damnati ob crimen perduellionis.*
39 *Teſtamentum perduellionis an valeat.*

CRimen imminutæ † ſeu læſæ maieſtatis, recte 1
tractationi criminum maieſtatis diuinæ ſubiici-
tur: quod palam ſit reges & præpoſitos noſtros,
qui gladii poteſtatem a Deo acceperunt, Dei vi-
carios eſſe ſacroſanctos. Et ita crimẽ in hos com-
miſſum, proximum ſacrilegio eſt, vt ait Vlp. *in l.* 2. *ad leg. Iul. ma-*
ieſt. P. ¶ Hinc † plures gradus, pro emendatione ſeu pœna ſcele- 2
ris conſtituendi ſunt. Primus erit, ſi quis ambiat imperium ſeu
regnum, vel in principis perſonã aliquid mali moliatur. In qui-
bus tantum ſtatuit eſſe crimen maieſtatis Sigiſmundus Poloniæ
ſeu Sarmatarum rex Cracouiæ anno domini 1539. *in ſumma Po-*
lonici domanii, c. de regalib. apud Rhena. Choppi. poſt 3. *libr. de doma.*
Secundus ad proditionem pertinet. Tertius ad cauſſam ſeditio-
nis. Quartus, alia, quæ pro criminibus maieſtatis vera habita, vel
conficta ſunt, continebit. ¶ Primus † perduellionis crimen ha- 3
bet, dum quippiam hoſtili animo aperte & cũ exercitu, in rem-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN